

FREMTIDENS HERBERGER

MODEL FOR UDVIKLING AF HERBERGER DER UNDERSTØTTER HOUSING FIRST



FREMTIDENS HERBERGER

Foranalyse af fremtidens herberger i Danmark i lyset af Housing First.

Foranalyse udarbejdet af Carlberg ApS v. Emma Nielsen og Nicolai Carlberg og CUBO Arkitekter v. Line Kristiansen og Sune Nielsen

Foranalysen er udarbejdet i perioden marts til juni 2022 for Kirkens Korshær med støtte fra Realdania, Det Obelske Familiefond og Hjem til Alle Alliancen.

2022

Arbejdsgruppen vil gerne sige en stor tak til ledelsen af de tre herberger i Aarhus, Sønderborg og Aalborg for at gå ind i udviklingsarbejdet med masser af mod, viden og erfaringer. Tak for at tage så godt imod os og for at give os muligheden for at forstå.

Også en stor tak til projektets følgegruppe bestående af seniorforsker Lars Benjaminsen fra Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE); projektchef Mette Margrethe Elf fra Realdania; centerchef TinaMaria Larsen, Center for Sociale Indsatser i Aalborg Kommune; direktør i Brabrand Boligforening og tidl. rådmænd for Sociale Forhold og Beskæftigelse i Aarhus Kommune Kristian Würtz; boligstrategisk konsulent Tom Pedersen Rønning, Beskæftigelse og Socialforvaltningen i Odense Kommune; Søren Romar fra Sammenslutningen af Boforner for Hjemløse; Anne Bergvith Sørensen, Hjem til Alle Alliancen; udviklingskonsulent Maj Kastanje fra Kirkens Korshærs herberg i Hillerødgade samt chefkonsulent Heinz Wolf, Kirkens Korshær.

Uden jer havde vi ikke oplevet at have et solidt fundament at stå på i et relativt kortvarigt analyse-forløb. Tak for at tage jer tid til at mødes, diskutere, læse og kommentere. Vi har lært en masse.

Arbejdsgruppen v. Emma Nielsen, Nicolai Carlberg, Line Kristiansen og Sune Nielsen.

FORORD

EN NY FREMTID FOR HJEMLØSE I DANMARK

'Alle mennesker ramt af hjemløshed fortjener en bolig. Og de fortjener en individuelt tilpasset støtte til at klare hverdagens problemer og gøre en bolig til et hjem.'

Det mener vi i Kirkens Korshær. Dermed peger vi på en af Housing First-tilgangens grundpræmisser: at boligen er en basal menneskeret, og at alle mennesker har krav på en bolig og behov for sikkerhed omkring deres boligsituation.

Gennem de seneste ti år har vi i Danmark desværre set en stigning i antallet af borgere i hjemløshed og ved hjemløsetællingen i 2019 levede over 6.400 mennesker i hjemløshed (Benjaminsen, 2019). Erfaringer fra blandt andet Finland, Norge og herhjemme har vist, at en Housing First-tilgang effektivt bidrager til, at flere borgere kommer ud af hjemløshed.

Med ønsket om at nedbringe antallet af hjemløse i Danmark radikalt, lancerede regeringen derfor den 25. oktober 2021 et nyt udspil til en hjemløserreform. Centralt i reformen er en intensivering af Housing First strategien, hvor den hjemløse hurtigst muligt tilbydes en permanent bolig; kombineret med den nødvendige socialfaglige støtte.

Men når mennesker i hjemløshed fremover skal hurtigst muligt i egen bolig, hvilken rolle skal landets knap 100 herberger og forsorgshjem så spille? Hvordan skal de indrettes og organiseres, så de bedst muligt understøtter udrulningen af Housing First?

Det er i kort form det spørgsmål, som vi i Kirkens Korshær sammen med Realdania, Det Obelske Familiefond og Hjem til Alle Alliancen har sat os for at kaste lys over med denne foranalyse.

God læselyst!

CUBO

Carlberg

LÆSEVEJLEDNING

Denne analyserapport søger at besvare spørgsmålet:

Hvordan kan herberget som institution bedst muligt understøtte en udrulning af Housing First som tilgang til bekæmpelse af hjemløshed i Danmark?

Som svar giver foranalysen et bud på en ny model for fremtidens herberg. En model som vi folder ud i en række scenarier for fysisk omdannelse af herbergerne i Aalborg, Sønderborg og Aarhus. Modellen er udtryk for et ideal, og fokus er alene på herbergets kernefunktioner. Virkeligheden er som bekendt ofte langt mere kompleks, ligesom udgangspunktet på mange herberger i dag er meget langt fra idealet. Men modellen tilbyder en klar retning, og er som sådan målrettet både politikere og praktikere, der i disse år kæmper for at finde nye og virksomme veje til bekæmpelse af hjemløsheden i Danmark. En kamp som forudsætter et stærkt samarbejde og en fælles kurs.

Analysen har haft et begrænset format i tid og omfang og skal derfor opfattes - ikke som en konklusion, men som et bidrag til den versonende faglige og politiske debat.

Foranalysen er baseret på erfaringer fra særligt Kirkens Korshær og tre af organisationens herberger, samt screening af den tilgængelige litteratur og input fra en følgegruppe med forskere, kommuner og boligorganisation.

Foranalysen skal læses i lyset af, at meget endnu er uvist i forhold til konkretiseringen af selve lovgivningen i den nye hjemløserreform. Et arbejde som først forventes afsluttet i sommeren 2023. Omvendt er der mulighed for, at analysens refleksioner kan blive et input i dette arbejde.

Rådgivningsvirksomheden Carlberg har sammen med arkitektfirmaet Cubo Arkitekter været ansvarlig for udarbejdelsen af foranalysen.

INDHOLD

MODELLEN

Om hjemløserenform, den nye rolle for herbergerne og de tre kerneelementer i fremtidens herberg.

s. 6

DESIGNPRINCIPPER

Om betydningen af de fysiske rammer, Sociale Mursten og fire bærende principper i udformningen af fremtidens herberg.

s. 20

HERBERGETS FYSISKE RAMMER

Om Kontaktstedet og Overgangsboligen som de to fysiske kerneelementer, rumlige typologier, primære funktioner og eksempler på arkitektoniske virkemidler.

s. 28

TRE CASES - SEKS SCENARIER

Præsentation og vision for tre konkrete herberger, samt skitsering af to scenarier for hver, som viser forskellige måder at transformere, bygge nyt og supplere med mobile løsninger.

s. 46

APPENDIKS

Supplerende baggrundsviden om hjemløshed, Housing Hirst, de socialfaglige tilgange og bostøttemetoder.

s. 88

KILDER

s. 94

A teal-tinted photograph of a locker room. In the background, a wall of lockers is visible. In the middle ground, two people are sitting at a table, one of whom is holding a cup. In the foreground, there are several empty chairs and tables. The overall atmosphere is quiet and somewhat somber.

MODELLEN

AFSÆTTET – HVAD VED VI I DAG?

At Housing First virker. Resultater fra afprøvnin-
g af Housing First-tilgangen herhjemme
bekræfter international viden om, at Housing
First markant øger borgerens mulighed for
at komme ud af hjemløshed. En af de første
undersøgelser herhjemme tilbage fra 2013
viste at otte til ni ud af ti mennesker, som blev
tilbudt en indsats baseret på Housing First var
i stand til at bo og forblive i egen bolig (Ram-
bøll og SFI, 2013; Weatherall m.fl., 2021).

**At der skal være tale om en permanent
boligløsning med den rette støtte.** Både in-
ternationale og nationale erfaringer peger på,
at den usikkerhed og ustabilitet, der knytter
sig til at være lang tid på midlertidige tilbud
i sig selv kan være en barriere for borgerens
recovery og mulighed for bedring i forhold
til helbred og misbrugsproblematikker. Li-
geledes viser erfaringerne også, at boligen i
sig selv ikke er nok, men at det er afgørende,
at der sideløbende tilbydes den rette støtte-
indsats, ligesom det er vigtigt, at der fortsat
arbejdes med differentierede boligløsninger,
herunder psykiatriske botilbud og 'skæve bo-
liger'. (Benjaminsen m.fl., 2017; Benjaminsen,
Christensen og Hundahl, 2019, Weatherall
m.fl., 2021)

**At der er en generel udfordring ift. at
skaffe egnede boliger** med et huslejeniveau,
som borgerne kan betale, og at der i Køben-
havn og Aarhus er et reelt udbudsproblem.
Kommunernes manglende brug af den kom-
munale anvisningsret er desuden en udfor-
dring for at tilvejebringe nok billige boliger
(Benjaminsen, Christensen og Hundahl, 2020;
Weatherall m.fl., 2021).

**At de nuværende herbergstilbud generelt
er institutionsprægede** – og langt fra at kun-
ne tilbyde selvstændige overgangsboliger,
hvorfor de trænger til et markant løft, hvis vi
skal lykkes med reformen.

**At der skal være tale om en selvstændig
overgangsbolig.** Erfaringer fra Housing First
indsatser og fra de involverede herberger i
dette projekt peger på, at det er forbundet
med utryghed og konflikter, at hjemløse bor-
gere deler bad, toilet og køkkenfaciliteter. Det
er afgørende, at overgangsboliger indrettes
som selvstændige boliger for at sikre borger-
nes ret til at kunne vælge fællesskab til og at
kunne trække sig. (Benjaminsen, Vistisen og
Christensen, 2019; Benjaminsen m.fl., 2017).

NY REFORM FREMMER HOUSING FIRST

I efteråret 2021 fremlagde regeringen et udspil til en ny hjemløsereform med det formål at bekæmpe hjemløshed i Danmark ved at udbrede tilgangen *Housing First*.

Udspillet lægger op til at omlægge den nuværende indsats, så en del af den milliard som stat og kommuner i dag bruger på herbergspladser, i stedet benyttes på at få hjemløse borgere hurtigt i egen bolig. Blandt udspillet's hovedpunkter er:

Flere billige boliger til borgere i hjemløshed

Med udspillet Byer med plads til alle, har regeringen igangsat en proces, der skal sørge for at tilvejebringe omkring 4.000 billige boliger med en husleje på 3.500 kr/md. Dette skal ske både gennem nybyggeri og ved at give et huslejetilskud til 1.200 eksisterende boliger. Derudover ønsker regeringen at indgå en aftale med kommunerne om en bedre udnyttelse af den kommunale anvisningsret også kaldet 'fjerdedelsreglen', der giver kommunerne ret til at få stillet mindst hver fjerde almene bolig, der bliver ledig, til rådighed til at løse påtrængende boligsociale opgaver.

En ændring af den økonomiske struktur, så der investeres i mennesker, og systemet ikke fastholder mennesker i hjemløshed

For mange mennesker bor i dag på herberger

i langvarige forløb på over et år. En af årsagerne er, at kommunerne får refunderet halvdelen af udgifterne til herbergspladser af staten. Det skal fremover bedre kunne betale sig for kommunerne at få hjemløse hurtigt i egen bolig. I udspillet lægges der derfor op til, at refusionen fremover begrænses til tre måneder. I stedet kan kommunerne få refusion for den bostøtte de tilbyder borgeren. Bostøtten skal have den nødvendige kvalitet og omfang og derfor indføres en ny bostøtteparagraf i serviceloven, som sikrer brugen af de specialiserede, evidensbaserede støttemetoder CTI, ICM og ACT.

Foruden en ændring af den økonomiske struktur, lægges der i udspillet op til at øge brugen af individuelle handleplaner for hjemløse borgere på herbergerne for at øge borgernes retssikkerhed og som et aktivt redskab for at sikre en målrettet, koordineret og sammenhængende indsats for borgerne.

Udbredelse af Housing First

Housing First handler om at tilbyde hjemløse borgere en permanent bolig. Men for at borgeren kan fastholde sin bolig, skal tilbuddet om bolig suppleres med den rette støtteordning. Tilgangen er ikke ny, men udbredelsen er endnu begrænset, og der er stor forskel på den måde, landets kommuner arbejder på.

Med reformen ønsker regeringen at sikre en ensartet og vidensbaseret indsats mod hjemløshed i alle landets kommuner; samt sikre, at de rette værktøjer er til rådighed i de enkelte kommuner. Dette skal ske ved, at der både etableres et partnerskab på hjemløseområdet bestående af stat, regioner, kommuner, fonde, NGO'er, boligorganisationer og øvrige aktører, samt at der nedsættes en taskforce, der kan tilbyde rådgivning og udviklingsforløb til kommuner og herberger. Desuden understøttes civilsamfundet gennem investeringer i civilsamfundsorganisationers fremtidige rolle og tilbud.

Særligt fokus på unge i hjemløshed, udskrivning fra sygehuse og udsatte grønlandere

Derudover lægges der i regeringens prioriteringsoplæg til reserven på social-, sundheds-, og arbejdsmarkedsområdet op til at sætte ind på en række områder med fokus på særlige indsatser for unge i hjemløshed; på hjemløse borgere, der udskrives fra hospitalet; og til ny viden om udsatte grønlandere. Arbejdet med at udmønte reformen i ny lovgivning forventes at pågå frem til sommeren 2023. Der er derfor endnu usikkerhed om konkrete indsatser og tiltag.

(Regeringen, 2021)

REFORMEN FORDRER EN NY HERBERGSMODEL

På landsplan og over en årrække forventer regeringen med den nye hjemløse reform et mindsket behov for herbergspladser og en reduktion i antallet af herberger.

De tilbageværende herberger forventes at få en afgørende rolle i arbejdet med at afklare hjemløse borgeres behov og formidle relevante bolig- og bostøttetilbud til borgerne i samarbejde med kommunerne..

De fremtidige herbergers kerneopgaver forventes derfor at blive:

1. At indskrive borgere, der er i målgruppen for et tilbud i følge Servicelovens §110.
2. At tilbyde de indskrevne borgere en midlertidig overgangsbolig på herberget.
3. At afklare og beskrive borgerens bolig- og bostøttebehov i en handleplan.
4. Om muligt starte bostøtten op allerede på herberget, mens borgeren har ophold i den midlertidige overgangsbolig.
5. Og i samarbejde med kommunen hjælpe borgeren videre i egen permanent bolig, hvor bostøtteordningen fortsættes.

OBS: Den endelige lovgivning er sendt i høring. Ovenstående er derfor alene udtryk for analysegruppens fælles forventninger på det givne tidspunkt for analysearbejdet.

Hvad bliver det nye?

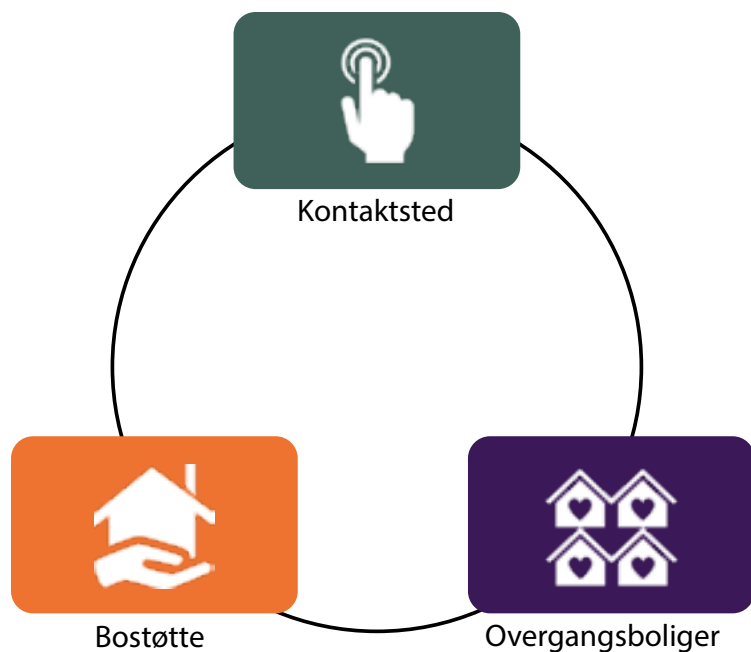
- *Mindre ophold mere forløb*
Det forventes, at varigheden af det gennemsnitlige herbergsophold forkortes og typisk vil udgøre en afklaringsproces, som maksimalt varer 90 dage – i tråd med de ændrede regler for kommunernes refusion.
- *Tættere samarbejde med kommunen*
Det bliver kommunerne som får til opgave at tilvejebringe de permanente boligtilbud og udskrive borgerne til disse. Kommunens medarbejdere må derfor forventes i højere grad at få deres gang på herbergerne.
- *Aktiviteter i lokalsamfundet frem for på herberget*
Med kortere indskrivningsperiode vil der være mindre behov for aktivitetsmuligheder og fællesskab på selve herbergerne. Det vil ofte give bedre mening at støtte borgerens deltagelse i det lokalsamfund borgeren skal etablere sig i.
- *Mindre institution, mere bolig*
For bedre at muliggøre en afklaring af borgernes bolig- og bostøttebehov er det optimalt, hvis borgeren under det kortvarige ophold på herberget tilbydes en overgangsbolig, som ligner den bolig, borgeren vil møde, når denne udskrives til egen bolig.
- *Individuel bostøtte i hele forløbet*
Når borgeren fremover tilbydes en overgangsbolig på herberget, som er en reel bolig (med egen indgang, køkken og bad/toilet), så kan bostøtten med fordel starte op allerede, mens borgeren bor i overgangsboligen.
- *Borgeren i centrum for indsatsen*
Endelig må det forventes, at herbergerne får en udvidet rolle i forhold til at varetage bostøtten ude hos borgerne i overensstemmelse med myndighedernes kommende krav om anvendelse af godkendte støttemetoder.

FORANDRINGSTEORIEN

Housing-First-reformen medfører et behov for en nytænkning af herbergerne og deres indsatser. Det samlede behov for herbergspladser forventes at mindskes, men hovedparten af landets herberger vil fortsat skulle spille en central rolle i overgangen fra hjemløshed til egen bolig. Mange af herbergerne fremstår i dag institutionelle, og deres fysiske rammer gør det ikke muligt at understøtte arbejdet med en Housing First tilgang. Der vil derfor fremadrettet være behov for et markant løft af de fysiske rammer, hvis herbergerne aktivt skal bidrage til udrulning af reformen.



MODEL FOR FREMTIDENS HERBERG



Fremtidens Herberg består af tre kerneelementer.

- 1. Et kontaktsted**, hvor alle mennesker i hjemløshed kan henvende sig og få tilbudt en bolig. Kontaktstedet forestår indskrivning i overgangsbolig, afklaring af bolig- og støttebehov og formidling af permanent boligtilbud.
- 2. Overgangsboliger** som alle er små selvstændige boliger, der funktionelt ligner den permanente bolig, som den hjemløse kan forvente at blive tilbudt. Overgangsboliger målrettet unge bør ligeledes være selvstændige boliger, men kan suppleres med udvalgte fællesfaciliteter, som de unge kan vælge til og fra.
- 3. Bostøtte** og efterforsorg som tilbydes efter individuel afklaring til borgerne – i nogle tilfælde allerede i overgangsboligen, og sidenhen i det permanente boligtilbud.

Alle herberger er i dag forskellige og tilpasset de lokale målgrupper og behov. Det vil de også være i fremtiden. Sammensætningen og udformningen af de tre kerneelementer vil være forskellig, og det samme vil behovet for at supplere de tre kerneelementer med andre tiltag (alternative plejehjemspladser, fremskudt sagsbehandling, mødesteder, rådgivningstilbud etc.)

KONTAKTSTED

Herbergerne skal også i fremtiden være et naturligt kontaktsted for mennesker i både akut og langvarig hjemløshed. Som kontaktsted skal herbergerne fortsat tage imod udsatte borgere i bolignød, tilbyde midlertidigt husly og påbegynde en afklaring af borgerens bolig- og støttebehov.

Kontaktstederne kan i tillæg hertil måske få en mere forebyggende funktion i fremtiden. Herbergets egne medarbejdere eller eksterne aktører med gang på herberget vil potentielt kunne rådgive borgere på kanten af hjemløshed omkring manglende huslejebetaling, hjælp til støtte i eget hjem, hjælp til kontakt ind i sundhedssystemet m.v.

Som et resultat af hjemløserenformen skal kommunale sagsbehandlere i fremtiden have samtaler med de af kommunens hjemløse borgere, der opholder sig på herberger i andre kommuner. Disse samtaler vil med fordel kunne foregå på det konkrete herberg, og kontaktstedet bør derfor kunne stille fleksible kontorpladser og samtalerum til rådighed.

Modellen lægger op til, at kontaktstedet i fremtiden får en overvejende administrativ funktion. Dette fordi arbejdet med aktiviteter og fællesskab så vidt muligt flyttes til borgerens lokalmiljø, og relationsarbejdet så vidt muligt bliver en del af bostøttee arbejdet i borgerens bolig. Men hvordan...

- ... udformes og indrettes fremtidens kontaktsteder, så de opleves som trygge og imødekomende af borgeren?
- ... undgår man, at de kommer til at ligne et offentligt kontor med skranker?
- ... kan organisationer som Kirkens Kørshær udtrykke deres kristne og humanistiske værdier i selve udformningen og indretningen af kontaktstedet?



OVERGANGSBOLIG

Når det er vigtigt, at fremtidens herberg stræber mod at kunne tilbyde borgeren en lille men fuld funktionel bolig frem for et værelse, så skyldes det primært fire faktorer:

1. Herbergernes sociale indsats handler grundlæggende om at kunne tilbyde borgeren tryghed, støtte og stabile rammer, som fremmer recovery. Erfaringer fra herbergerne viser, at en del borgere oplever, at det er utrygt og i nogle tilfælde kan være re-traumatiserende at bo på et meget lille værelse og dele faciliteter som bad, toilet og køkken med andre. Det er derfor nødvendigt, at herbergerne arbejder målrettet med at udvikle de fysiske rammer i retning af mindre institution og et mere roligt og sikkert miljø. (Pable 2022; Carlberg 2022; Benjaminsen, Vistisen og Christensen, 2019; Benjaminsen m.fl., 2017).
2. Når hjemløse borgere fremover skal hurtigt videre i en permanent bolig, bliver det ekstra vigtigt, at herbergets vurdering af borgerens bolig- og bostøttebehov er så præcis som muligt. Det vil i praksis være meget vanskeligt for herbergets medarbejdere, at vurdere og understøtte en borgers

mestringskompetencer i forhold til eksempelvis madlavning, renhold og hygiejne, hvis vedkommende indlogeres på et lille værelse uden køkken, bad og toilet.

3. Nøglen til at borgeren fastholder sin bolig på sigt ligger i bostøtten. Bostøtteordningen kan derfor med fordel allerede påbegyndes under opholdet i overgangboligen, såfremt denne har karakter af en fuld funktionel bolig. Derved kan det midlertidige ophold benyttes til at opbygge bofærdigheder som forbereder borgeren på livet i egen bolig.
4. Endelig må der på lang sigt forventes at blive brug for færre herbergspladser, hvorfor det er vigtigt, at herbergernes bygningsmasse indrettes så den kan anvendes til at andre formål. Her vil fuldt funktionelle boliger relativt let kunne konverteres til andre formål.



BOSTØTTE OG EFTERFORSORG

Hjemløserereformen foreskriver, at bostøtten i fremtiden alene skal baseres på de tre anerkendte bostøttemetoder: Critical Time Intervention (CTI), Intensive Case Management (ICM), og Assertive Community Treatment (ACT).

Det vil være kommunen, som anviser borgeren til den rette bostøttemodel, men det forventes, at herbergerne vil kunne tilbyde at være udførende på alle eller udvalgte bostøttetilbud. I tillæg til bostøtten kan herbergerne fortsat også yde efterforsorg og anden hjælp i forbindelse med borgerens indflytning i egen bolig som en del af §110.

Herbergerne giver udtryk for, at de ønsker at kunne tilbyde borgeren bostøtte både før, under og efter tildeling af et permanent boligtilbud. Det betyder, at bostøtten igangsættes allerede fra det tidspunkt, borgeren indskrives på herberget som en fase 0 i herbergsforløbet.

Det vil mange steder kræve en opkvalificering af personalet, og en ikke uvæsentlig kulturforandring, som forskyder selvforståelsen fra herbergsmedarbejder til bostøtte. En stor del af bostøttearbejdet skal fremover udføres i borgerens overgangsbolig og dernæst permanente bolig.

Borgeren har ret til at frasige sig bostøtte, hvilket ofte vil være en følge af systemtræthed eller mistillid. Her vurderer herbergerne, at de ofte får opbygget nogle gode relationer til borgerne, som der kan bygges videre på i bostøtteordningen, så længe det er herberget, som får mulighed for at varetage bostøtten ude i egen bolig. (Analyse & Tal, 2021).



ET SÆRLIGT UNGEPERSPEKTIV

For herberger målrettet unge i (eller i risiko for) hjemløshed er der behov for at tænke et særligt ungeperspektiv ind i herbergets funktioner og indretning. Erfaringerne viser, at de unge har et særligt behov for at blive støttet i de svære overgange fra barn til myndig, fra anbringelse til egen bolig, ved udskrivning fra fængselsophold eller psykiatriske indlæggelser, i forbindelse med afbrud eller skift i uddannelse m.m. (Socialstyrelsen, 2019(1)). Ofte kan unge-herberget med sit kendskab og uformelle relationer til målgruppen bistå kommunen i den vigtige forebyggende indsats målrettet de unge i risikogruppen.

I undersøgelser af arbejdet med at hjælpe unge ud af hjemløshed fremhæves særligt vigtigheden af den unges sociale netværk. Etablering af et nyt netværk, som ikke består af professionelle, kan være afgørende for den unges mulighed for at ændre livsbane og komme videre fra tidligere relationer (Neidel, 2021). Her kan herbergets bostøttemedarbejdere spille en vigtig rolle i forhold til at introducere den unge, motivere og hjælpe med at tage kontakt.

For udsatte og sårbare unge kan der være mange små skridt på vejen fra at være isoleret og uden netværk, til at få opbygget et sundt netværk i det lokalsamfund, de bor i. De unge giver udtryk for, at det som et skridt på vejen kan være trygt at kunne komme i et fællesskab med ligesindede, hvor de oplever at kunne dele deres historie (ibid.). Til det formål kan herberget spille en vigtig rolle som uformelt mødested.

Ser vi på erfaringer og forskning bør herberger målrettet unge i eller på kanten af hjemløshed supplere det grundlæggende fokus på stabilisering af den unges boligsituation med et fokus på brobygning og netværk. De udsatte unge hjemløses problemer forstærkes ofte af, at de tabes mellem instanser og indsatser, netop fordi de befinder sig i en livsfase præget af overgange (Benjaminsen, 2019(2)). Hvis ikke unge-herbergerne har fokus på dette særlige behov for brobygning og netværk, er det ikke sikkert, at et housing first forløb vil have den ønskede effekt på denne målgruppe.



Foto: Carlberg. Fællesstue på ungeherberget Alma, Kirkens Korshær Sønderborg

UDFORDRINGER, POTENTIALER OG FORUDSÆTNINGER

Modellen for fremtidens herberg, giver, som nævnt indledningsvist, ikke et nuanceret billede af virkeligheden, men er et udtryk for en mulig retning. I det følgende forsøger vi at tage hul på nogle af de mange udfordringer, potentialer og forudsætninger, som en realisering af modellen implicerer.

Der er ikke tale om en udtømmende liste, men snarere en påpegning af, at der resterer et behov for videre dialog og undersøgelser.

Fokus er også her på herbergernes rolle og mindre på de bredere perspektiver i forhold til konsekvenserne af hjemløserereformen og herunder eksempelvis spørgsmålet om tilvejebringelse af boliger og botilbud mv.

Bostøtte på herbergerne kan være med til at understøtte den svære overgang til egen bolig

UDFORDRING:

Overgangen fra herberg til eget hjem fremhæves som en kritisk periode, hvor borgeren har behov for ekstra støtte. Hvis bostøtten først igangsættes efter borgeren er flyttet i egen bolig, er der risiko for at overgangen fra herberg til bolig opleves som ekstra svær. Undersøgelser viser, at nogle borgere helt fravælger bostøtte eller undlader at åbne døren for bostøttemedarbejderen, når de er flyttet i egen bolig (analyse & tal, 2019).

De fysiske rammer gør det i dag svært for herbergerne at igangsætte bostøtten på herbergerne samt at lave en egentlig vurdering af borgernes bolig- og støttebehov.

POTENTIALE:

Herbergerne kan starte bostøtten og relationsarbejdet allerede under herbergsopholdet, hvilket vil bidrage til at skabe en

tillidsfuld relation og gøre borgerne mere interesserede i at modtage støtte fremadrettet. Desuden kan selve flytningen indgå som en del af bostøtte- og recoveryarbejdet.

FORUDSÆTNING:

Der vil være behov for en tidlig visitering af bostøtten, således at herberget ved, hvem der skal varetage bostøtten og kan tilpasse sin indsats herefter.

Det bør undersøges nærmere, hvordan en tidlig fase af bostøttearbejdet i overgangsboligen (en ny fase 0) kan indarbejdes i de systematiske og anerkendte metoder for bostøtte.

Evidensbaserede bostøttemetoder kan fremhæve herbergernes faglighed

UDFORDRING:

Herbergernes faglighed og mangeårige viden anerkendes ikke altid eller er ikke altid synlig for deres samarbejdspartnere i fx kommunerne.

POTENTIALE:

Ved at foretage bostøtte efter de anerkendte, evidensbaserede og specialiserede støttemetoder under Housing First, vil herbergerne kunne positionere sig som en professionel samarbejdspartner over for kommunerne i arbejdet med at udrulle Housing First. Metoderne kan øge gennemsigtigheden og mulighederne for tilsyn i herbergets indsats – hvilket kan gøre det lettere i bl.a. situationer, hvor andre kommuner skal betale for ophold og støtteindsats. Om end kommunerne visiterer borgernes støtteindsats, kan herbergerne med afsæt i Housing First bostøttemetoderne være med til at sikre og stille krav til, at borgerne får den bostøtte, der er mest relevant ud fra den enkeltes situation.

FORUDSÆTNING:

Det vil på mange herberger kræve en opkvalificering af personalet, og en forskydning i selvforståelsen fra herbergsmedarbejder til bostøttemedarbejder.

UDFORDRINGER, POTENTIALER OG FORUDSÆTNINGER

Plads til fremskudt sagsbehandling og støtteindsatser ude af huset

UDFORDRINGER:

Udsatte borgere – særligt i de store og mellemstore byer, er ofte tilknyttet en lang række afdelinger og indsatser (bl.a. beskæftigelsescenter, socialcenter og diverse specialafdelinger), og det er ikke ualmindeligt, at borgeren kan være tilknyttet op til ti sagsbehandlere (Mik-Meyer, 2018). De mange kontaktflader kan være en barriere for, at borgeren får den relevante støtte (Jørgensen og Benjaminsen, 2018), ligesom det kan føre til, at borgeren bliver systemtræt og i nogle tilfælde helt fravælger støtte.

POTENTIALER:

Herbergernes kontaktsteder kan tilbyde plads til fremskudt sagsbehandling, hvor kommunens sagsbehandlere kan møde borgerne i mindre institutionelle rammer og på borgernes præmisser.

Herberger kan indtage en koordinerende og brobyggende rolle og hjælpe borgeren i kontakten med de forskellige indsatser.

Som bostøttemedarbejdere vil personalet i langt højere grad arbejde ude i borgernes hjem og lokalmiljø. Som led i dette kan herberget opbygge et tættere samarbejde med eksempelvis boligforeninger, varmestuer og andre for borgeren relevante aktører. Her kan bostøttemedarbejderne være med til at rådgive, bygge bro og hjælpe med at håndtere konflikter.

FORUDSÆTNING:

Fysiske rammer på herberget, der giver plads til fortrolige samtaler og fremskudt sagsbehandling.

Gode samarbejdsaftaler og effektive kontaktflader med kommune, boligorganisation m.m.

Mulighed for at være der – også efter kommunal lukketid

UDFORDRINGER:

Borgere i hjemløshed har ofte komplekse problemstillinger, der kan gøre det være svært at passe ind i den kommunale sagsbehandling, huske at komme til møder m.m.

POTENTIALER:

Herbergerne har (en begrænset) døgnbetjening, hvilket kan give en fleksibilitet i forhold til at kunne håndtere konfliktsituationer eller lign., som opstår ude i borgerens hjem uden for almindelig kontortid.

Herbergernes kontaktsteder vil kunne varetage henvendelser fra borgerne både før, under og efter et herbergsophold.

FORUDSÆTNING:

Herbergs- og bostøttemedarbejderne vil i langt højere grad end i dag skulle foretage udkørende arbejde i borgerens eget hjem.

Kontaktstedet skal kunne varetage henvendelser fra borgerne på forskellige tidspunkter af døgnet og hjælpe bostøttemedarbejderne i at koordinere støtten. Det kan derfor være relevant at se på, om der skal ændres i normeringen af personale på udvalgte tidspunkter af døgnet eller bestemte dage i ugen, så herbergets personale bedst imødekommer borgernes behov for bostøtte.

UDFORDRINGER, POTENTIALER OG FORUDSÆTNINGER

Mulighed for at visitere efter borgerens behov og efterspørgsel fremfor de fysiske rammer

UDFORDRING:

Herbergerne er i dag udfordret af, at flere kommuner ikke har tilstrækkeligt med §107 og §108-tilbud. Det betyder, at nogle borgere tilbydes et §110 ophold, selvom de har behov for et botilbud med mere intensiv støtte.

Mange herberger er i dag udfordret af deres fysiske rammer, hvor små værelser på en lang gang med dårlig lydisolering og fælles bad og toilet gør det umuligt at vise hensyn til særlige behov eller tilbyde en traumeinformeret indsats.

POTENTIALER:

Ved at indrette værelserne som små overgangsboliger med bl.a. eget bad, toilet og køkken, vil herbergerne i højere grad kunne tilbyde borgerne en overgangsbolig, der tager hensyn til deres behov i forhold til tryghed, synlighed og ro.

Overgangsboligerne vil desuden kunne benyttes til andre formål end §110-pladser. Dette bidrager med både en fleksibilitet og fremtidssikring, hvis overgangsboligerne indrettes, så de kan fungere til §110, §107, §108, alternative plejehjemspladser, skæve boliger, støttede boliger som i den finske model (Weatherall m.fl., 2021), eller sågar en form for ungdomsboliger.

FORUDSÆTNING:

Hjemløserenformuleringen lægger op til, at der på længere sigt vil være behov for færre herbergspladser. Der vil fremadrettet være behov for, at kommunerne stiller det relevante antal §107 og §108 pladser til rådighed, for eksempel ved at konvertere nogle af de eksisterende §110-pladser samt ved at åbne op for, at herbergerne kan tilbyde §107-pladser som en del af deres indsats.

Færre fællesfaciliteter men bedre og værdige individuelle rammer

UDFORDRING:

Når borgerne fremadrettet skal hurtigere videre i egen bolig, er det vigtigt at opholdet på herberget ikke erstatter borgerens behov for relationer og netværk i lokalsamfundet. Risikoen er, at herberget kan opleves som en lille verden i verden, som svarer på alle behov og er tryk og overskuelig at færdes i, men som samtidigt gør dørtrinnet til livet i egen bolig højere.

POTENTIALER:

Ved at se kritisk på, om nogle af de tilbud, aktiviteter og fællesfaciliteter, som herbergerne i dag tilbyder, med fordel kan erstattes med tættere samarbejde med eksterne aktiviteter og tilbud ude i det lokalsamfund borgerne skal bo i, kan herbergerne være med til at styrke borgernes netværk og relationer til lokalsamfundet. Ved at indrette overgangsboligerne som små, fuldt funktionelle boliger forventes disse at give borgerne en tryghed, ro og stabilitet, som forhåbentlig vil give dem forøget styrke til at opsøge den hjælp og de sociale fællesskaber, de har brug for i lokalmiljøet – eventuelt med hjælp fra bostøtte-medarbejder.

FORUDSÆTNING:

Når herbergernes fælles faciliteter fremover forventeligt minimeres, betyder det at disse funktioner skal erstattes med bedre løsninger. Løsninger som fremmer recovery og mindsker stress og utryghed (Pable, McLane og Trujillo, 2022:105-107). Dels i form af værdige boliger med køkkener, bade og toiletter, og dels i form af et aktivt bostøttearbejde, som understøtter borgerens relationer til lokalsamfundets øvrige tilbud og fællesskaber.

Der er i denne sammenhæng stor forskel på de hjemløse borgers behov. Herberger som har mange aktive misbrugere, har en særlig udfordring med at hjælpe borgerne med at sætte meningsfulde aktiviteter og fællesskaber op til erstatning for det omfattende og krævende arbejde, det typisk er at være hjemløs stofmisbruger.

Herberger der særligt henvender sig til unge, som fortsat er i deres formative år, kan have behov for i tillæg til overgangsboligerne at kunne tilbyde muligheder for at vælge forskellige grader af fællesskab til, som en nødvendig tryk arena, hvor de unge kan lære sociale spilleregler i trygge rammer, som kan hjælpe dem videre ind i de fællesskaber de gerne skal opbygge på uddannelser, i fritidstilbud eller i beskæftigelse.

UDFORDRINGER, POTENTIALER OG FORUDSÆTNINGER

Borgere fra en anden hjemkommune end den, herberget er tilknyttet, risikerer at komme i klemme

UDFORDRING:

Borgere, der indskrives på et herberg i en anden kommune end deres hjemkommune, risikerer i fremtiden at komme i klemme i forhold til den støtte, de tilbydes. Dels fordi det vil være sværere for herbergerne at tilbyde et forløb med bostøtte efter endt ophold, hvis der er krav om at borgeren skal flytte tilbage til hjemkommunen. Dels fordi borgeren risikerer at frasige sig nogle af de støttemuligheder, den nye reform muliggør, hvis de siger nej til en bolig i hjemkommunen.

POTENTIALER:

Herbergerne vil i fremtiden skulle varetage en vigtig understøttende og handlende rolle for at sikre borgernes selvbestemmelse og retssikkerhed – bl.a. ved at gå i dialog med hjemkommune, vejlede om boligløsninger i opholdskommunen og borgerens mulighed for et fast track i ankestyrelsen,

der giver dem hurtigere behandlingstid ved klager i afgørelser i deres sager.

FORUDSÆTNINGER:

Der er behov for en afklaring omkring de muligheder, som borgere med en anden hjemkommune, har i forhold til bostøtte og boligvisitering.

For herberger med en høj procentdel af beboere med anden hjemkommune, vil der skulle tages højde for dette i den måde, de kan foretage bostøtte og brobygning til andre støtteinstanser under opholdet på herberget.

Der vil være behov for et ekstra fokus på samarbejde og overlevering af viden med hjemkommunen i det tilfælde, borgeren flytter hjem, så den kommende bostøttemedarbejder har bedst mulige forudsætninger for at bistå borgeren i overgangen til egen bolig og den efterfølgende bostøtte.

Udenlandske hjemløse med lovligt ophold i Danmark risikerer ikke at få den støtte på herbergerne, de er berettiget til

UDFORDRING:

Der blev i hjemløsetællingen i 2019 registreret 519 hjemløse migranter uden fast ophold i landet (Benjaminsen, 2019(1)). Kirkens Korshær møder en stor del af denne gruppe af udenlandske migranter med lovligt ophold i Danmark, der på trods af, at de har arbejde, ikke kan tilbydes en §110 plads, fordi de oplever, at det er bureaukratisk og vanskeligt at dokumentere deres arbejdsforhold. De risikerer at ende i hjemløshed uden mulighed for at kunne få plads på et herberg.

Borgere med lovligt ophold i landet, og som opfylder de øvrige kriterier for en §110-plads (herunder dokumenteret arbejde) har i dag krav på at blive tilbudt en plads (Socialstyrelsen, 2020). Men hvor regelsættet er relativt klart defineret, peger undersøgelser på, at forvaltningen af denne er langt mere uklar. Dette betyder ifølge blandt andre Kastanje og Hoff (2017:2) at hjemløse med lovligt ophold i Danmark sjældent får tilbudt den støtte og indsats, de ifølge loven er berettiget til.

Udenlandske borgere med lovligt ophold i landet risikerer at miste deres ret til ophold, hvis de mister deres arbejde og ikke lykkes med at finde et nyt. Det betyder, at selvom disse borgere har krav på at blive tilbudt

støtte og en §110-plads, risikerer de at miste denne ret, når deres opholdsret udløber.

POTENTIALER:

Herbergerne og Kirkens Korshærs sociale indsatser har god erfaring med at hjælpe udenlandske hjemløse ud af hjemløshed og tilbage i arbejde og bolig. Denne rolle vil i fremtiden fortsat være vigtig, ligesom der også for denne målgruppe vil være et vigtigt arbejde i at styrke deres retssikkerhed og sikre, at deres rettigheder overholdes.

FORUDSÆTNINGER:

Der mangler i hjemløse-reformen en afklaring af, hvordan Housing First skal bistå hjemløse udlændinge med lovligt ophold i Danmark, samt hvilken rolle herbergerne skal spille i forbindelse med at yde støtte til hjemløse udlændinge.

Der mangler ligeledes en afklaring af, hvad der sker for udenlandske borgere med lovligt ophold i Danmark, hvis deres opholdsret bortfalder, og de ikke lykkes med at få et nyt arbejde, m.m. Vil denne gruppe herefter miste retten til en Housing First-indsats, og vil en Housing First-indsats overhovedet blive igangsat til at starte med?

DESIGNPRINCIPPER

DE FYSISKE RAMMERS BETYDNING FOR DET SOCIALFAGLIGE ARBEJDE

Byggede miljøer er ikke neutrale. De har en stor indvirkning på brugernes velbefindende, sundhed og handlemuligheder (Carlberg og Lind, 2017). Særligt inden for sundhedsarkitektur og hospitalsdesign anvendes derfor i dag designprincipper, som målbart har vist sig at fremme helingsprocesser og recovery. Men som Realdania med hjælp fra VIVE for nylig har dokumenteret, så er forskningen i forhold til de sociale effekter af velfærdsinstitutionernes fysiske rammer endnu relativt begrænset (VIVE 2019).

Med henblik på at opbygge viden på området støtter foreningen Realdania, Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl. under overskriften Sociale Mursten i disse år en lang række konkrete anlægsprojekter på det sociale område. Pro-

jekterne udvikles alle med et særligt fokus på den sociale bundlinje, og der samles i disse år op på de første erfaringer. I kombination med stadig mere forskning på området giver det os et solidt fundament at bygge på i arbejdet med at udvikle designprincipper for de fysiske rammer på fremtidens herberger.

Men som blandt andre den amerikanske arkitekturprofessor og hjemløseforsker Jill Pable påpeger, så er det at skabe fysiske rammer til hjemløse mennesker ikke nogen simpel opgave. Målgruppen er yderst sammensat, borgernes problemer er af kompleks karakter og området er underlagt mange og skiftende lovgivningsmæssige reguleringer i forhold til både karakteren af sociale indsatser og arbejdsmiljø (Pable, McLane, Trujillo, 2021).



DEN SOCIALE EFFEKTPRISME

Arbejdet med at definere de centrale designprincipper for fremtidens herberger tager afsæt i *Den sociale effektprisme*. Prismen er udviklet af Carlberg for foreningen Realdania, Den A.P. Møllerske Støttefond og Arkitektforeningen. Den beskriver, hvordan et fysisk miljø generelt indvirker på brugerne inden for seks overordnede sociale dimensioner.

VELVÆRE. Her kan de fysiske rammer eksempelvis tilbyde brugerne forskellige stimuli gennem materialer, belysning og overflader, som kan have en dæmpende effekt på stressniveauet.

ADFÆRD. Det kan eksempelvis handle om design som mindsker risikoen for konfliktsituationer og generelt gør det overskueligt og intuitivt at færdes i det fysiske miljø.

AKTIVITET. De fysiske rammer fordrer forskellige handlemuligheder. Her kan man med en bevidst programmering invitere og motivere til bestemte typer af aktiviteter.

INKLUSION. Inklusion er i byggeri typisk både et spørgsmål om hvordan byggeriet forholder sig til naboer, og et spørgsmål om en inkluderende arkitektur.

IDENTITET. Æstetik, stemning og indretning kan indvirke på brugernes oplevelse af at føle sig hjemme og kunne indtage rammerne.

EJERSKAB. Det kan skabes i byggeprocessen, men også handle om at skabe rammer som giver brugerne følelse af kontrol og ansvar fordi de kan interagere med bygningen og påvirke rumoplevelsen.



Den sociale effektprisme præsenteret i rapporten Sociale Mursten - seks eksempler på arkitektur som gør en forskel for socialt udsatte (Foreningen Realdania, Den A.P. Møllerske Støttefond, Arkitektforeningen 2017. Udarbejdet af Carlberg).

DESIGNPRINCIPPER FOR FREMTIDENS HERBERG

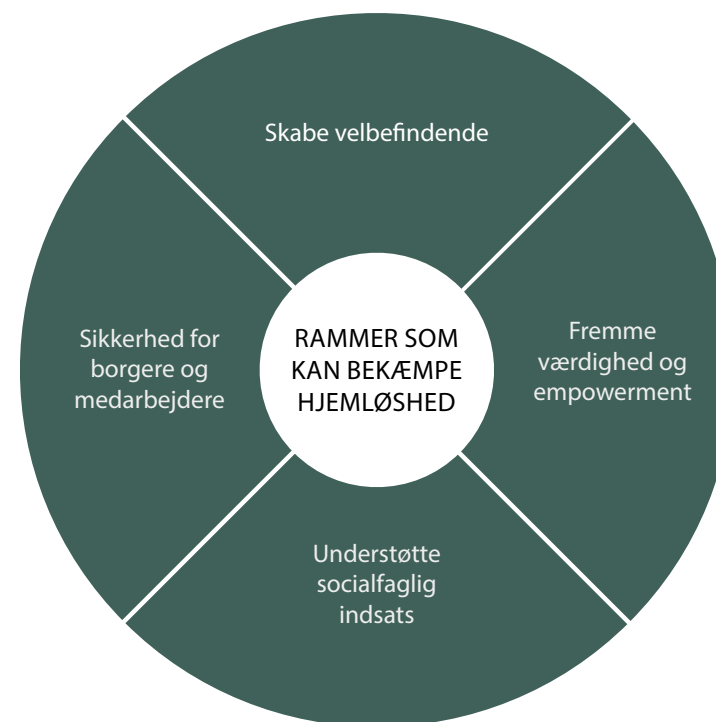
I den følgende skitsering af fire grundlæggende designprincipper for fremtidens herberger bygger vi på *den sociale effektprisme* og *The Ontological Needs Framework* (Pable og Ellis, 2015). Begge udpeger en række sociale tematikker og effekter af sociale institutioners fysiske rammer. Blandt andet forhold omkring velvære, adfærd, værdighed og sikkerhed. Derudover trækker vi på analyser og praksiserfaringer fra bl.a. Fremtidens Væresteder, et udviklingsprojekt i samarbejde med Kirkens Korshær, Realdania og Den A.P. Møllerske Støttefond, og dialog med herberger og følgegruppe.

Hvis herbergernes fysiske rammer aktivt skal bidrage til at hjælpe borgerne ud af hjemløshed, så forudsætter det:

1. Et design som fremmer borgernes **velbefindende**.
2. Et design som fremmer borgernes **værdighed og empowerment**.
3. Et design som skaber **sikkerhed** for både borgere og medarbejdere.
4. Et design som understøtter **det socialfaglige arbejde** med overgangene fra hjemløshed til egen bolig.

Disse fire grundprincipper vurderes at være nødvendige, hvis herbergets fysiske rammer skal give optimale muligheder for at hjælpe borgerne ud af hjemløshed. I konkrete byggeprojekter vil mange andre hensyn til bæredygtighed, planforhold, arbejdsmiljø, økonomi, drift m.m. naturligtvis udgøre væsentlige supplerende designprincipper.

De fire designprincipper for fremtidens herberg skal ses i lyset af, at hjemløseområdet i Danmark er under store forandringer i disse år, hvorfor en del forudsætninger aktuelt er ukendte. Nærværende analyse er første skridt i udviklingsarbejdet.



DESIGNPRINCIP I

DESIGN FOR VELBEFINDENDE

Beboerne på et herberg har typisk komplekse problemer, og vil derfor ofte være stressede og i højt alarmberedskab. Herbergets fysiske rammer har derfor en vigtig egenskab i forhold til at skabe ro, tryghed og stabilitet. Når borgeren er tryk og rolig, antages det at borgeren er mere modtagelig overfor den socialfaglige indsats.

Ved at inkludere tryghedsfremkaldende og stressreducerende elementer kan der etableres et miljø, der understøtter beboernes velbefindende og oplevede tryghed. God plads, god akustik og fokus på støjreduktion, beroligende farver, god kunst og naturlig belysning samt adgang til natur kan have helende og terapeutiske egenskaber. Forhold omkring rumkontrol og mulighed for at vælge til og fra, mulighed for at se an inden man træder ud/ind i et rum kan ligeledes være med til at gøre det mere trygt at deltage. (Carlberg og Lind, 2017; Pable, McLane og Trujillo, 2022).

Mange herberger er i dag udfordrede af institutionelle og uegnede rammer, hvor bl.a. trange forhold med små værelser ud til lange gange og dårlig lydisolering øger stress og konflikter og ofte modarbejder den socialfaglige indsats.

En del hjemløse har traumer med i bagagen. Ved at indtænke en traumebevidst tilgang i designprocessen, er det muligt at tage højde for eventuelle 'traume-triggers' (Berger, Frøsløv-Thomsen og Fynbo, 2022). Eksempelvis kan tidligere indsatte reagere negativt på cellelignende rum og borgere med PTSD kan reagere på manglende overblik og uventede bevægelser og lyde. Et traumeinformeret design kan således handle om at give brugerne overblik, muligheder for retræte, kontrol med mikroklimaet med videre. (Pable, McLane og Trujillo, 2022).

Herbergsbrugere er lige så forskellige som alle andre, men et flertal har både psykiske og somatiske lidelser. Der bør derfor være særligt fokus på et inkluderende design, som skaber lige adgang og muligheder for alle brugere uanset deres særlige behov. Det omfatter også, at rammerne kan favne borgere som kan være frustrerede, påvirkede eller på anden vis have en adfærd, som fylder og slider på inventaret.

EKSEMPLER PÅ ARKITEKTONISKE VIRKEMIDLER

- God rumlighed med brede gangområder, plads omkring opholdszoner og højt til loftet.
- Gode opbevaringsmuligheder og rolige overflader, som skaber visuel ro.
- Anvendelse af naturmaterialer inde som ude.
- Udsigt og adgang til natur.
- Løsninger som giver beboerne mulighed for at skærme sig mod indkig.
- Gode dagslysforhold også når beboerne har brug for at skærme sig mod omverden.
- Akustikdæmpning og god lydisolering – særligt i fortrolige rum og mellem boligenheder.
- Mulighed for personlig indretning – for eksempel mulighed for at hænge noget op på væggene, plads til egne møbler m.m.
- Dæmpning af støj – fra ventilation, husholdningsmaskiner og udefrakommende støj fra trafik eller andet.
- Brug af helende/terapeutiske designprincipper: Duft og farver i beplantning, lyd af rindende vand.
- Klar zoneinddeling i privat, fælles, offentlig og administrative zoner.
- Gode oversigts- og orienteringsforhold (transparente overgange), så brugerne er forberedt på det de møder.
- Bufferzoner mellem private, semiprivate og offentlige zoner.
- Universelt design med lige adgang for alle uanset funktionsnedsættelser.
- Indretning med møbler og materialer, der patinerer pænt, tåler hårdt slid og let kan udskiftes.

DESIGNPRINCIP II

DESIGN FOR VÆRDIGHED OG EMPOWERMENT

Hjemløshed vil for de fleste være forbundet med oplevelser af ikke at blive anerkendt som ligeværdig, at blive mødt med fordomme og måske endda afsky. Hjemløse oplever typisk at miste kontrollen over det, der sker i deres eget liv, hvilket kan fremkalde en følelse af nederlag og have en negativ indvirkning på den hjemløses oplevelse af eget værd (Pable, McLane, Trujillo, 2021).

Her kan herbergets fysiske rammer understøtte det grundlæggende socialfaglige mål, at de hjemløse mødes som ligeværdige mennesker, som anerkendes ud fra deres egne behov. Det sker blandt andet ved, at kontaktstedets fysiske rammer tillader, at borgeren bliver set og budt velkommen af medarbejderne, når de ankommer. At det er muligt for borgeren selv at påvirke og interagere med de fysiske rammer. Og at man generelt undgår institutionelle rammer, som umyndiggør borgeren og fremmer klientgørelse.

Helt central i denne sammenhæng er naturligvis, at fremtidens herberger tilbyder den hjemløse borger en reel midlertidig overgangsbolig. At have egen indgang, mulighed for et privatliv og ikke være tvunget til at dele

toilet og bad er en respektfuld anerkendelse af den hjemløses ret til egen bolig. At tilbyde borgeren en værdig bolig må forventes at have en positiv indvirkning på borgerens selvværd, selvstændighed og ansvar.

Herberget kan endvidere spille en vigtig rolle ved at udgøre et mere neutralt og ligeværdigt mødested for borgeren i samarbejdet med de myndigheds- og sundhedspersoner, som den hjemløse borger ofte er i kontakt med. Det kræver fysisk plads til den fremskudte indsats og gode gennemtænkte og ikke-institutionelle rammer for fortrolige samtaler, sundheds-tjek med videre.

EKSEMPLER PÅ ARKITEKTONISKE VIRKEMIDLER

- En individuel bolig med egen indgang og alle basale boligfunktioner.
- Gode opbevaringsmuligheder, som gør det let at indrette boligen til et hjem.
- Plads til at have gæster uden at gæsten skal sidde på sengen.
- Gennemgående fokus på æstetik og kvalitet.
- Indretning efter princip om universelt design, som tager højde for målgruppens særlige behov og eventuelle funktionsnedsættelser.
- Boliger, der er nemme at indrette og rydde op i, selvom man ikke kommer med møbler selv.
- Let og funktionel adgang til diverse rengøringsartikler, som gør det nemt at tage ansvar for renhold af bolig.
- Indretning som gør det nemt at holde rent (få kanter, væghængt toilet, overflader der let kan vaskes af etc.).
- Afskærmet sovezone, så borgeren kan opretholde en vis privathed ved besøg.
- Indretning af kontaktstedet, der sikrer at borgeren bliver set og budt velkommen af personale.
- En ikke-institutionel indretning der sætter borgeren i centrum og minimerer klientgørelsen.

DESIGNPRINCIP III

DESIGN FOR SIKKERHED

For mennesker i hjemløshed er sikkerhed et af de fundamentale behov, som herbergerne skal være med til at opfylde (Behrens, 2017). Traumatiserende hændelser, vold og overgreb kan både være triggere til, at mange ender i hjemløshed, men er for mange også en del af livet som hjemløse, særligt dem som lever deres liv på gaden og herberger (Benjaminson, 2019; Erkan, 2007).

Sikkerhed handler både om fysisk sikkerhed (beskyttelse mod vold og fysiske og seksuelle overgreb), psykisk vold (beskyttelse mod emotionelle og verbale overgreb) og diskrimination (Behrens, 2017). Undersøgelser har fundet, at hjemløse personer er mere tilbøjelige til at vælge et socialt tilbud til, hvis de oplever, at stedet og personalet er på deres side og ikke stigmatiser (ibid.:28). Ligeledes fortæller flere af herbergerne om, hvordan fx lange gange eller dårlig plads ved indgange m.m. kan virke konfliktoptrappende og skabe farlige situationer.

De fysiske rammer kan være med til at skabe sikkerhed på et herberg. Her kan faktorer som gode oversigtforhold, tilstrækkeligt med plads, flugtveje og muligheder for at se an, gøre at konflikter kan nedtrappes eller helt undgås.

EKSEMPLER PÅ ARKITEKTONISKE VIRKEMIDLER

- Fokus på etablering af flugtveje på kontorer, i samtalerum, fællesarealer m.m.
- God sigtbarhed og overblik på hele matriklen – både inde og ude.
- God plads er generelt med til at minimere konflikter og gøre det nemt at passere hinanden. Undgå trange gangarealer. Eventuelle gangarealer skal være brede og med god plads.
- God basisbelysning både ude og inde om aftenen.
- Indretning der minimerer risiko for selvskade. Skjulte rørforinger og brudsikkert spejlglass m.m.
- Skærmede i stedet for lukkede enheder.
- Døre der åbner udad, kan ikke blokeres indefra (relevant på toiletter med risiko for OD).
- Overvej behovet for at minimere brandfare ved at kunne sætte autosluk på ovne og kogeplader.
- Hoveddøre til boligenheder som åbner udad, så de ikke kan sparkes ind eller blokeres indefra.

DESIGNPRINCIP IV

DESIGN FOR DE GODE OVERGANGE

Den nye hjemløsereform betyder, at borgeren i fremtiden skal opholde sig kortest mulig tid på herberget. De fysiske rammer skal derfor understøtte, at opholdet er midlertidigt, og at herbergsindsatsen skal opfattes som et forløb, der hjælper borgeren i overgangene – fra hjemløshed til overgangsbolig på herberg, og fra overgangsbolig og videre ud i egen bolig.

Det betyder, at fremtidens herberg grundlæggende skal indrettes, så det understøtter afklaring af bolig og bostøtte, frem for langvarigt ophold med service og fællesfaciliteter.

Kontaktstedet skal rumme faciliteter til rådgivning samt plads til udkørende bostøtter og fremskudt sagsbehandling, hvor blandt andre kommunens sagsbehandlere kan møde borgerne på herbergerne. De fysiske rammer skal gøre det nemt at søge vejledning og hjælp, når behovet opstår, og nemt og naturligt at møde bostøtterne. Kontaktstedet kan måske endda i fremtiden få en mere forebyggende rådgivende funktion, hvis det bliver et sted borgere i boligkrise kan henvende sig og få hjælp, inden de ender i hjemløshed.

Når herbergerne fremadrettet i samarbejde med kommunerne skal afklare den hjemløse borgers boligbehov og om muligt igangsætte bostøtte allerede i overgangsboligen, så skal overgangsboligen indeholde alle boligens basale funktioner. Der skal være plads til at bostøtten kan være på besøg og enten samtale eller bistå borgeren med rengøring, madlavning eller andre hverdagsaktiviteter. Det forventes at denne hurtige relationsopbygning kan være en væsentlig styrke i overgangen til egen bolig, i de tilfælde hvor bostøtten kan fortsætte indsatsen sammen med borgeren i dennes egen bolig.

Når indsatsen for at få borgerne hurtigt videre i egen bolig intensiveres, så er der brug for samtidigt at styrke borgerens relationer til det lokalsamfund borgeren fremadrettet skal bo i. Så i stedet for aktiviteter og fællesarealer på herberget, vil der i fremtidens herberg være fokus på at bygge bro til byens øvrige tilbud til målgruppen – det kan være væresteder, kommunale indsætter, foreninger, behandlingscentre m.m.

EKSEMPLER PÅ ARKITEKTONISKE VIRKEMIDLER

- Et kontaktsted der i indretning og funktionalitet er naturligt og let at henvende sig til for borgere i eller på kanten af hjemløshed.
- Et kontaktsted som rummer plads til de offentlige og private aktører, som er nødvendige for at sikre en hurtig, holistisk og individuel indsats for at bringe borgere ud af hjemløshed.
- Midlertidige overgangsboliger der i funktionalitet så vidt muligt ligner de boliger, som borgerne skal videre ud i.
- Eventuelle supplerende boligfunktioner (som eksempelvis vaskeri), der er indrettet, så de mest muligt ligner samme funktioner i de boligområder borgerne skal videre ud i.
- Overgangsboliger indrettet på en måde, der gør dem nemme at flytte ind i og gøre til et midlertidigt hjem, også når borgeren ikke kommer med møbler selv.
- Et personale som generelt er tilgængeligt og synligt, og derfor opleves som en hjælp for borgeren.
- Placering centralt i byen (normalisering, nem adgang fra station, nem adgang til andre services).

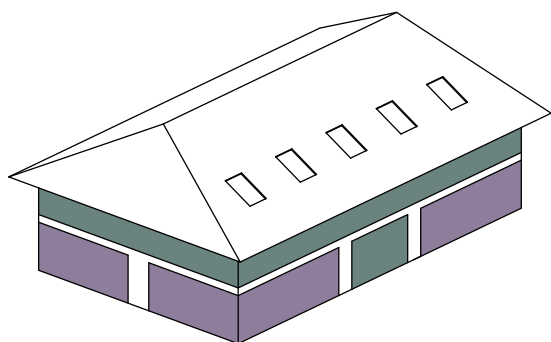


HERBERGETS FYSISKE RAMMER

FREMTIDENS FYSISKE RAMMER

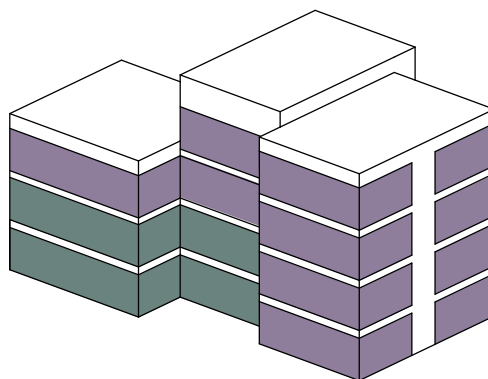


Med afsæt i analysen af tre af Kirkens Korshærs eksisterende herberger præsenteres i det følgende et katalog af indretningsprincipper og arkitektoniske virkemidler. Principperne kan anvendes som guidelines eller inspiration i arbejdet med at omdanne og indrette herberger, så de fysiske rammer understøtter en housing-first-fokuseret indsats. Principperne omhandler henholdsvis *Kontaktstedet* og *Overgangsboligen*.



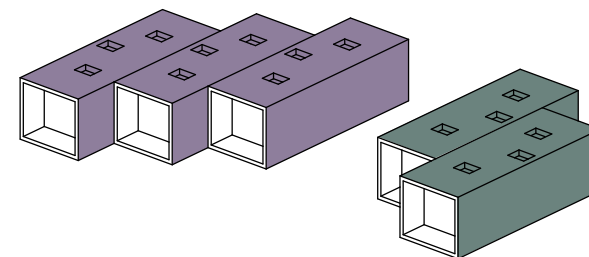
EKSISTERENDE BEBYGGELSE

Kontaktsted og overgangsboliger kan indpasses i en eksisterende bebyggelse.



NY BEBYGGELSE

Kontaktsted og overgangsboliger kan indpasses i en ny bebyggelse.



MOBIL BEBYGGELSE

Kontaktsted og overgangsboliger kan indpasses i en mobil bebyggelse.

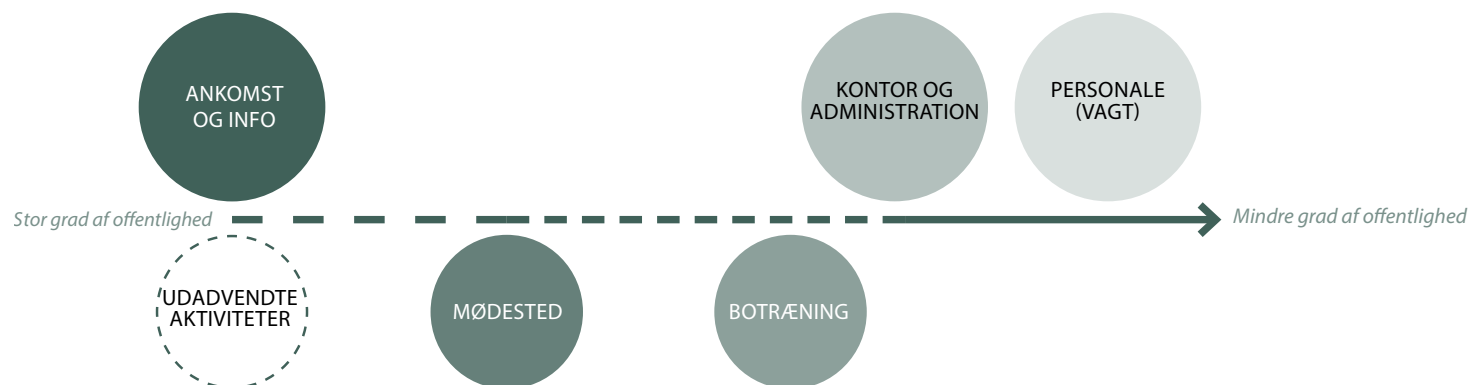
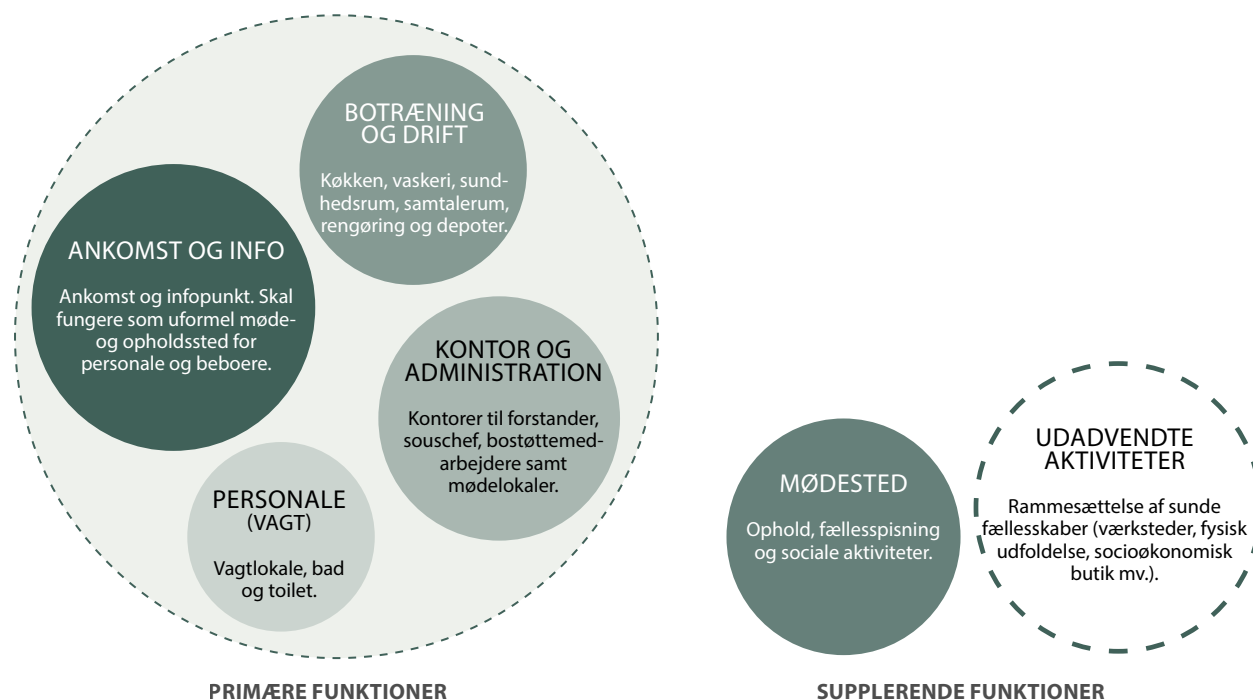
KONTAKTSTEDET

DE FYSISKE RAMMER

Kontaktstedet er fremtidens herbergs administrative centrum og der, hvor herberget inviterer borgeren indenfor, tager imod, indskriver, lytter og afklarer.

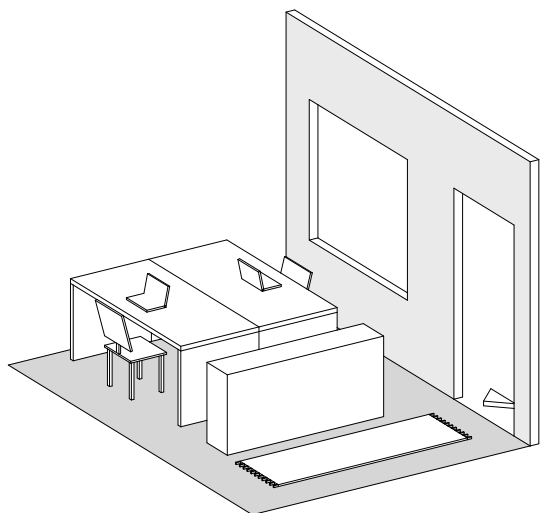
Udfordringen er her at indrette en funktionel administrativ zone, som samtidigt tager venligt og godt imod mennesker i en sårbar position.

I det følgende præsenteres Kontaktstedets primære funktioner/rum med anbefalinger og skitser af indretningsprincipper.

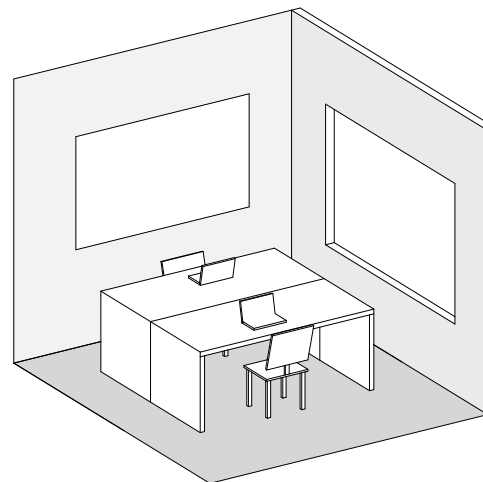


KONTAKTSTEDET

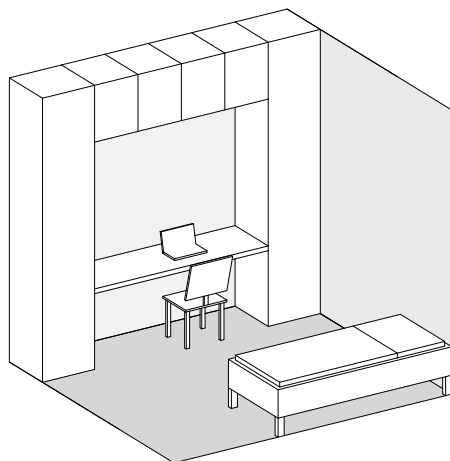
FUNKTIONSKATALOG MED PRIMÆRE FUNKTIONER



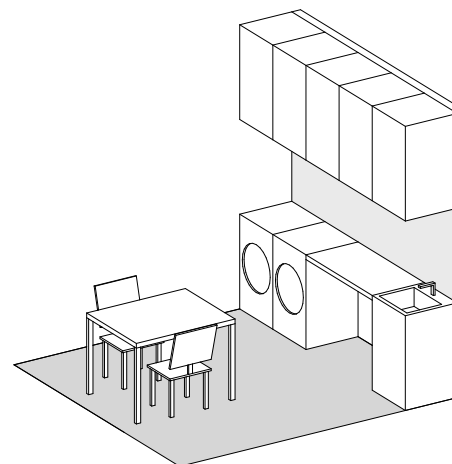
ANKOMST OG INFO
(PRIMÆR FUNKTION)



KONTOR OG ADMINISTRATION
(PRIMÆR FUNKTION)



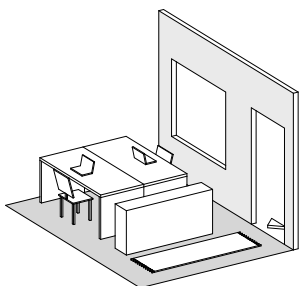
PERSONALE
(PRIMÆR FUNKTION)



BOTRÆNING OG DRIFT
(SUPPLERENDE FUNKTION)

ANKOMST OG INFO

PRIMÆR FUNKTION



Kontaktstedets ankomstzone er den centrale indgang til herberget – både for nye borgere som henvender sig, og for personale og samarbejdspartnere.

Placeringen og udformningen af ankomstområdet skal gøre det nemt at finde og nemt for personale at møde og byde borgere og gæster velkommen. Ankomstzonen skal placeres separat i afstand fra overgangsboligerne, så boligerne forstyrres mindst muligt.

I kontaktstedets ankomstzone skal borgerne blive set og kunne henvende sig til personalet. Det kan have form af et åbent kontor, der skaber en naturlig arbejdsplads for personalet, så de opholder sig centralt og er nemme at lokalisere for borgerne. Der skal være fokus på god belysning, rolige farver og materialer, der skaber en velkommende atmosfære.

Kontaktstedet og ankomstområdet skal både fremstå professionelt og seriøst uden at fremstå institutionelt.



Skitse af ankomst- og infoområde

Design for velbefindende

- A Rolige farver, grønne planter, dagslys, god kunstig belysning og lukkede opbevaringsløsninger kan skabe et visuelt roligt og afstressende miljø.
- B Brug af materialer og elementer, der skaber en velkommende og hjemlig atmosfære som elementer af træ, farver, billeder m.m.

Design for værdighed og empowerment

- C Synlig ankomst og indretning, der sikrer at borgerne bliver set og budt velkommen af personalet.

- D Henvendelsesområde af uformel karakter (seriøst uden at være institutionelt)

Design for sikkerhed

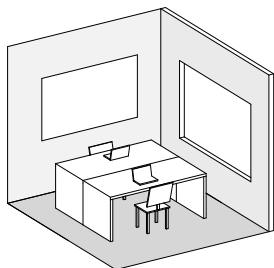
- E God plads og god oversigt ved at bl.a. undgå trange og smalle gange.
- F Retrætemuligheder.

Design for gode overgange

- G Nem wayfinding og nemt at finde medarbejdere.

KONTOR OG ADMINISTRATION

PRIMÆR FUNKTION



Kontaktstedet skal rumme herbergets kontorer og øvrige administrative funktioner. Herunder arbejdspladser til ledelse, bostøttemedarbejdere og til eventuelle eksterne aktører (eksempelvis fremskudt sagsbehandling, misbrugskonsulent og lign.).

Bostøttemedarbejdernes arbejdspladser placeres, så de er lette at tilgå for borgerne. Der skal i tilknytning til disse arbejdspladser være et rum til fortrolig samtale med borgeren.

Pladser til eksterne samarbejdspartnere kan bestå i en eller flere flex-arbejdspladser. Også disse skal have adgang til et samtalerum.

Kontorer og samtalerum skal så vidt muligt have to ind- og udgange og gerne et vindue i døren, der kan blændes med persienne eller gardin. Det giver medarbejderne mulighed for at regulere behovet for privathed og sikkerhed.



Skitse af kontor og administration

Design for velbefindende

- A Indretning, der skaber et godt arbejdsmiljø: godt kunstigt og naturligt lys, god akustik, rolige farver, ergonomiske møbler m.m.

Design for værdighed og empowerment

- B Indretning i samtalerum, der fremmer en tryk og fortrolig samtale: god lydisolering, minimering af forstyrrelser, møblering, der kan bistå forskellige samtaler (bløde, uformelle møbler, bordopstilling m.m.).
- C Vægdekoration eller udsigt til natur, der kan bidrage med visuelle pauser.

- D Materiale-, farve- og møbelvalg der bidrager med en professionel og på samme tid imødekommende atmosfære.

Design for sikkerhed

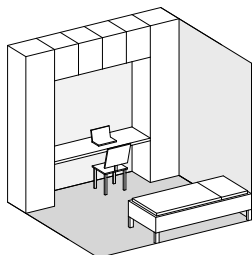
- E God plads og mulighed for at kunne trække sig er med til at minimere konflikter.
- F Retrætemuligheder.
- G Vindue med mulighed for at blænde indkig, for at understøtte sikkerhed og privathed.

Design for gode overgange

- H Placering af samtalerum og kontorer, der er nemme at tilgå for borgerne.

PERSONALE

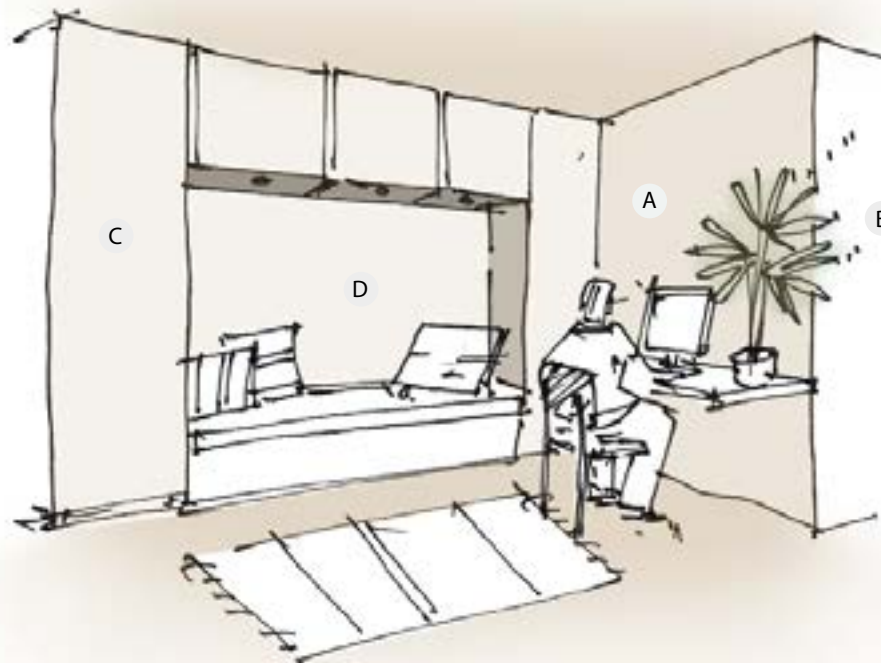
PRIMÆR FUNKTION



Der skal som en del af kontaktstedet indrettes et pauserum med garderober til ejendele samt separat toilet (eventuelt med bad) til personalet. Der vil i de fleste herberger derudover være behov for et vagtværelse med plads til en sovende nattevagt.

Disse personalefaciliteter har borgerne ikke adgang til, og de kan derfor med fordel placeres længst væk fra de områder, som borgerne har adgang til.

Personalefaciliteterne skal give personalet ro i en hektisk hverdag og kan derfor med fordel indrettes med rolige farver, udsigt til natur, naturlige materialer m.m.



*Skitse af
personalerum*

Design for velbefindende

- A Brug af rolige farver, udsigt til natur og naturmaterialer kan skabe et roligt miljø.

Design for værdighed og empowerment

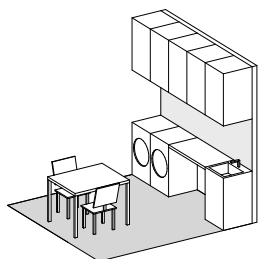
- B Separat bad og toilet til personale.
- C Garderober til ejendele.

Design for sikkerhed

- D Plads til sovende nattevagt.

BOTRÆNING OG DRIFT

PRIMÆR FUNKTION



Kontaktstedet rummer ud over faciliteter til indskrivning og kontorarbejde også en række supportfunktioner, som er nødvendige for driften af herberget, herunder eksempelvis depot- og rengøringsrum, vaskeri og eventuelt køkken.

Nogle herberger har behov for depotplads til at kunne opbevare en del af borgernes personlige møbler og ejendele, mens de er indskrevet.

I fremtiden skal en væsentlig del af rengøringen foregå decentralt i borgernes overgangsboliger med støtte fra bostøttepersonale. Men der vil fortsat være behov for et rengøringsrum på kontaktstedet.

Hverken depot- eller rengøringsrum behøver en central placering, men arbejdsmiljø og sikkerhed er vigtige hensyn i forhold til placering og udformning af disse funktioner.

Med afsæt i princippet om at designe for værdighed og empowerment, skal kontaktstedet også rumme et vaskeri, hvor beboerne selv kan vaske tøj og sengetøj. Vaskefaciliteterne må i indretning og funktion gerne minde om

de fællesvaskerier, der findes i de boligforeninger, som mange af borgerne skal videre ud i. Vaskerummet må gerne placeres centralt og synligt, så beboerne bliver mindet om at benytte faciliteterne. Der kan med fordel tænkes i opholdsmuligheder i forbindelse med vaskeriet, så beboerne har mulighed for at holde øje med deres ejendele, mens de bliver vasket.

Idet borgerne i overgangsboligerne har deres eget køkken, vil der kun i mindre grad være behov for fælleskøkkener, der kan producere mad til hele beboergruppen. Mange herberger vil i stedet kunne nøjes med et mindre 'anretterkøkken' med plads til at lave mindre serveringer og lejlighedsvis fællesspisninger.

Faciliteter som vaskeri og køkken vil kunne indgå som træningsfaciliteter i den socialfaglige bostøtteindsats, mens beboerne bor på herberget. Der bør derfor være plads til at borger og bostøtte kan stå sammen ved siden af hinanden og arbejde.

Der skal være fokus på sikkerhed og flugtveje i de faciliteter, som benyttes af beboerne.



Skitse af rum med bostøttefunktion

Design for velbefindende

- A Minimering af stimuli og visuel ro ved brug af fx skabslåger og støjsvage vaskemaskiner.

Design for værdighed og empowerment

- B Intuitiv indretning, der gør det nemt at se, hvor og hvad ting er, og hvad man skal.

Design for sikkerhed

- C Retrætemuligheder og visuel forbindelse til administration.

Design for gode overgange

- D God plads til både borger og bostøtte medarbejder.
- E Karakter af fælles vaskeri, der findes i de boligforeninger som mange af borgerne skal videre ud i.

EVENTUELLE SUPPLERENDE FUNKTIONER



Som det er nævnt flere gange, så udgør kontaktsted, overgangsboliger og bostøtte de tre kernefunktioner i modellen for fremtidens herberg. Hidtil har mange herberger i tillæg også tilbudt borgerne forskellige aktivitetsmuligheder og fællesfaciliteter. I en fokuseret *Housing First* model, skal disse så vidt muligt tilbydes borgeren – ikke på herberget, men ude i det lokalsamfund, som borgeren hurtigst muligt skal ud og bo i. Gerne med support fra bostøtten. Det styrker borgerens relation til og netværk i lokalmiljøet og benævnes i nogle tilfælde *Community First*.

På det konkrete herberg, vil behovet for supplerende funktioner afhænge af målgruppen og den kontekst, herberget er placeret i, og herunder den rollefordeling og samarbejde, det er muligt for herberget at opbygge med andre aktører. En central placering i en større by giver naturligvis andre muligheder end en mere isoleret placering i tyndt befolkede områder.

I nogle tilfælde vil det fortsat være nyttigt og relevant med forskellige supplerende funktioner. Det kan være en *beskæftigelsesindsats* med egne værksteder og butikksudsalg som

på Kofoeds Skole i København, et særligt fokus på håndtering af de gadeboendes *sundhedsudfordringer* ved at indrette et sundhedsrum som på Kirkens Korshærs værested i Esbjerg eller behovet for at kunne vælge et socialt *mødested* med plads til fællesspisning til, som tilfældet er for de unge hjemløse på Kirkens Korshærs herberg i Sønderborg. Afgørende er det, at faciliteterne ikke erstatter overgangsboligens primære boligfunktioner og derfor altid er fællesskaber, som borgeren kan vælge til efter behov og overskud.

Der vil ofte være en socialfaglig gevinst ved sådanne supplerende in-house faciliteter. Dels kan de styrke tilliden og relationsopbygningen mellem borgerne og herbergets personale. Dels kan det tilbyde personalet nogle trygge rammer at arbejde med borgerens sociale relationer til andre i.

I nogle tilfælde kan interne fællesskaber omvendt være en udfordring. Dels hvis det afholder nogle borgere fra at opsøge fællesskaber uden for herbergets rammer, eller hvis fællesskaberne bliver af en karakter, som fastholder nogle i uheldige former for samvær centreret omkring misbrug eller anden uønsket adfærd.

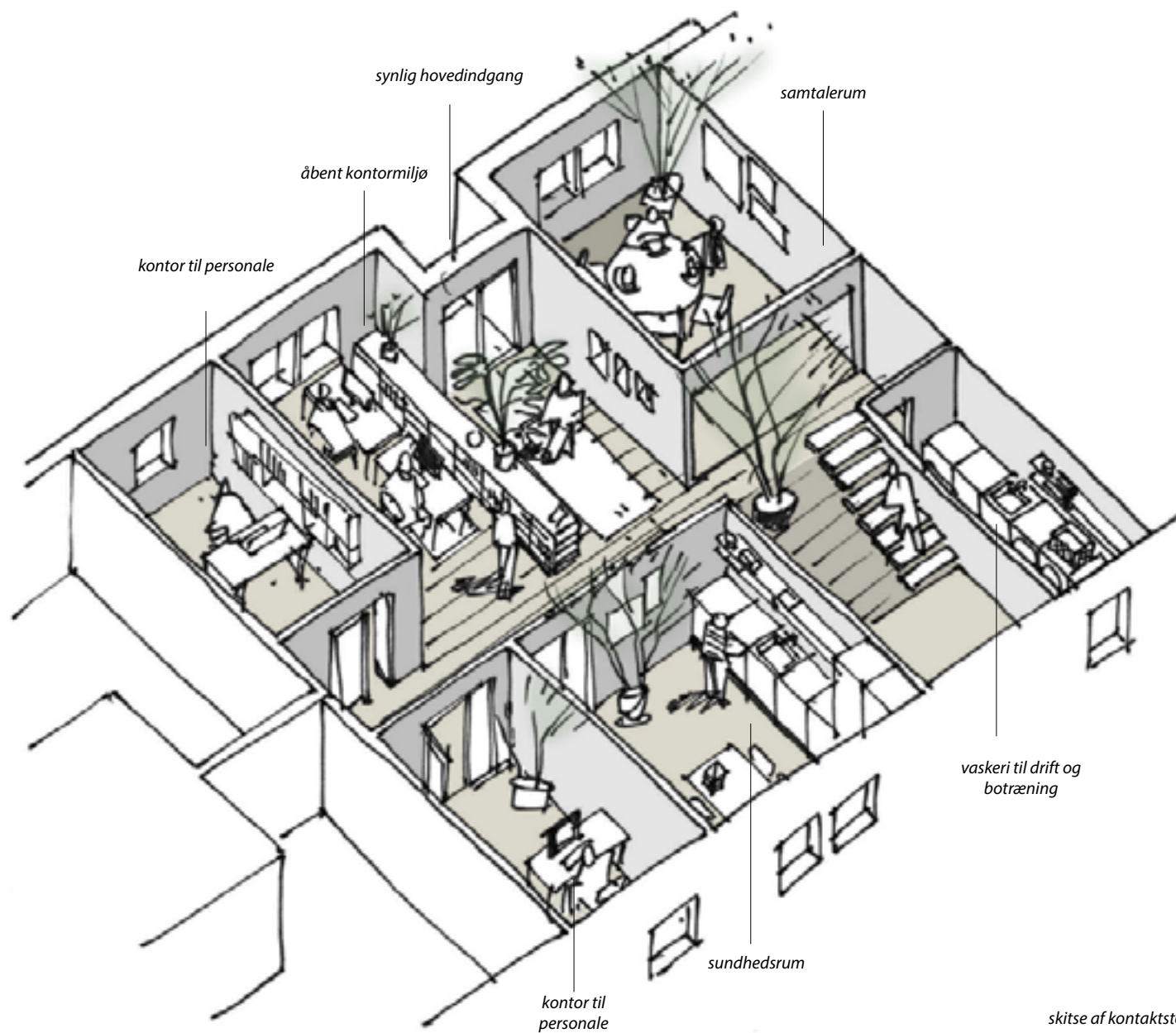


Kofoeds Skole i København



Makers corner, Roskilde: Tegnestuen Vandkunsten

EKSEMPEL PÅ INDRETNING AF KONTAKTSTED



OVERGANGSBOLIGEN



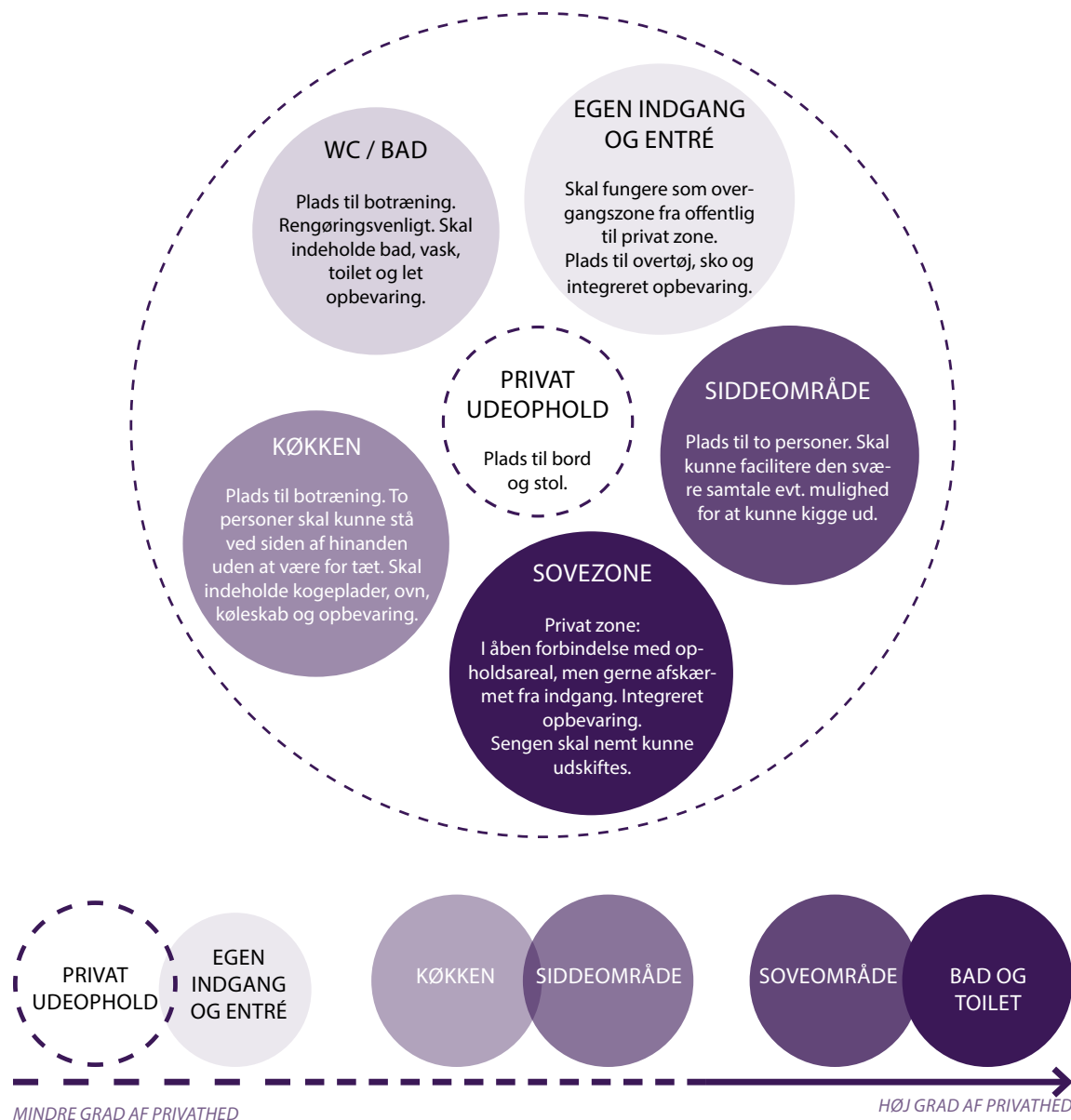
Overgangsboligerne er fremtidens herbergs tilbud til borgerne i den periode de afventer et permanent boligtilbud.

Det afgørende er her, at overgangsboligen er en værdig og selvstændig bolig med alle primære boligfunktioner.

En værdig og fuldt funktionel bolig vil gøre det muligt for herberget hurtigt at afklare borgerens behov for bostøtte, ligesom bostøtten kan påbegyndes allerede under opholdet i den midlertidige overgangsbolig.

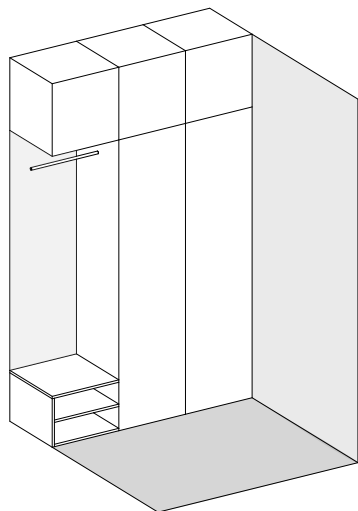
Mange herberger har i dag utidssvarende værelsesgange og for lidt plads til personalets arbejde med at hjælpe borgerne til selvhjælp. De utilstrækkelige fysiske rammer bidrager til uro og konflikter og modarbejder indsatsen for at skabe ro og stabilitet.

Udfordringen er at indrette selvstændige og værdige boligenheder, som samtidigt er økonomisk realiserbare og funktionelle i drift.

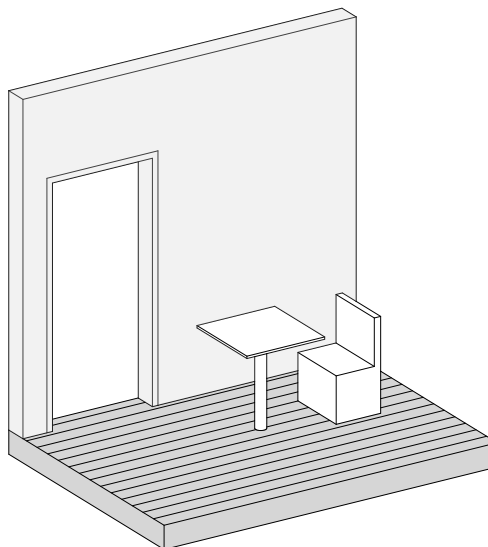


OVERGANGSBOLIGEN

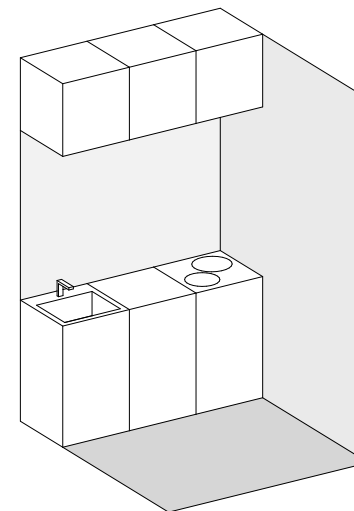
FUNKTIONSKATALOG



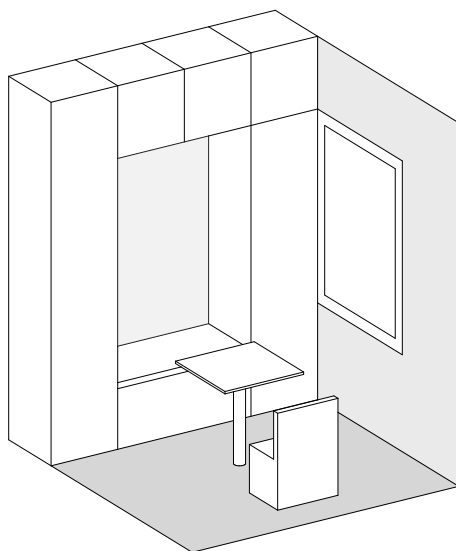
EGEN INDGANG OG ENTRÉ



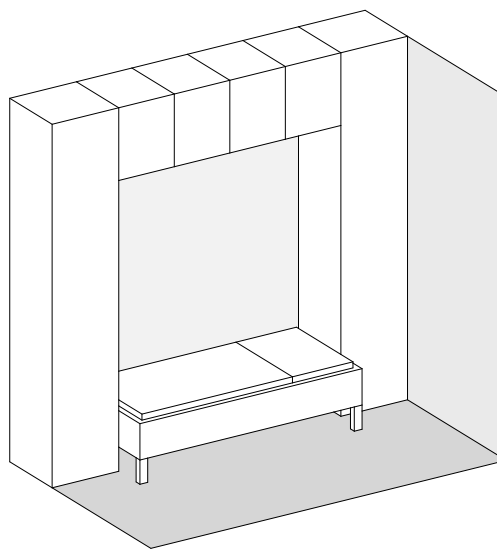
PRIVAT UDEOPHOLD



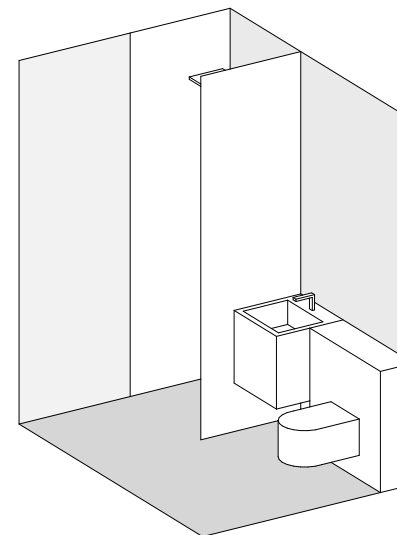
KØKKEN



SIDDEOMRÅDE



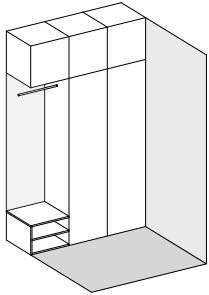
SOVEZONE



BADEVÆRELSE

EGEN INDGANG OG ENTRÉ

MINDRE GRAD AF PRIVATHED



Et primært værktøj til at mindske stress, støj og antallet af konflikter er ved at sikre egen indgang til boligerne. Herved nedbringes mængden af uforudsigelighed ved at give beboeren kontrollen tilbage. Omgangen mellem ansatte og beboere får samtidig bedre forudsætninger for at blive mere respektfuld og mindre institutionel ved at sikre en klar opdeling mellem offentligt og privat. Egen indgang til boligen er i tillæg vigtig for beboerens egenansvar, følelse af ejerskab og værdighed.

I udformningen af ankomst- og entréfunktionen er det vigtigt at overgangszonen er tydeligt markeret for at definere zonedelingen mellem offentlig og privat territorie. Entréfunktionen kan med fordel være afskærmet en smule fra den resterende del af overgangsboligen for at give beboeren tid til at forberede sig på, at der kommer besøg. Integreret opbevaring i entréen kan være en god måde at holde orden og overblik. Et arkitektonisk virkemiddel, der kan være medvirkende til at reducere stress og give øget ro og overblik.



Skitse af egen indgang

Design for velbefindende

- A Tydelig markeret overgangszone ved ankomst til boligen.
- B Hoveddør af delvis glas for gode orienteringsmuligheder men med fokus på privatliv og muligheden for at kunne skjære sig.
- C Strategisk placerede møbler for at skjære resten af boligen.

Design for værdighed og empowerment

- D Indgang og dørparti, der tydeliggør, at det er borgerens egen bolig.

Design for sikkerhed

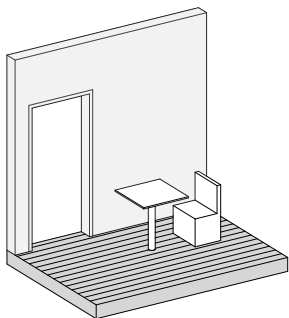
- E God plads omkring entre.
- F Hoveddøre til boligen som åbner udad, så de ikke kan sparkes ind eller blokeres indefra.



Skitse af afskærmet entréfunktion

PRIVAT UDEOPHOLD

MINDRE GRAD AF PRIVATHED



Udeområdet kan både fungere som en udvidet del af den individuelle overgangsbolig eller som et fællesareal for hele herberget afhængigt af, om udeopholdet er placeret i direkte forbindelse med overgangsboligen eller som en del af et fælles opholdsareal.

Et privat udeophold kan være medvirkende til, at den enkelte kan trække ud i den friske luft uden nødvendigvis at skulle være en del af et socialt rum. Dette bidrager med en mulighed for kunne vælge fællesskabet til og fra, ved at have forskellige zoner med forskellige grader af privathed i udeområder.

Det er vigtigt, at der ved privat udeophold tænkes i muligheder for at skærme mod indkigsgener.

Udsigt og adgang til natur kan være med til at fremme den mentale sundhed, mindske stressniveau, give øget ro i tråd med designprincippet om at styrke borgernes velbefindende.

På mange herberger vil der være behov for, at udearealerne giver plads til, at borgerne har hunde.



Design for velbefindende

- A God forbindelse mellem ude og inde.
- B Brug af helende/terapeutiske designprincipper: duft og farver i beplantning m.m.
- C Siddeområde så man kan trække udenfor.
- D Fokus på lydisolering mellem overgangsboliger/lejligheder.

Design for værdighed og empowerment

- E Plads til hunde.

Design for sikkerhed

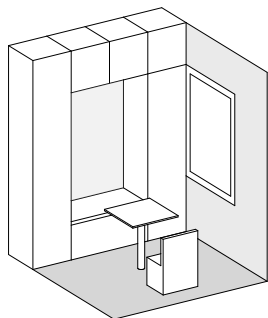
- F Balance mellem af kunne skærme private udeområder og hensynet til at personale har overblik over matriklen.

Til venstre: Skitse af privat udeophold set udefra

Til højre: Skitse af privat udeophold set indefra boligen

SIDDEOMRÅDE

ALMINDELIG GRAD AF PRIVATHED



Siddeområdet er der, hvor beboeren kan spise sin mad, men det er også den mindre private del af boligen, hvor borgeren kan have besøg. Her kan bostøttemedarbejderen og beboeren sidde sammen i forbindelse med bostøtten, og der skal være plads til, at man kan sidde sammen omkring en pc. Siddeområdet bør indrettes med fokus på pladsoptimering og med fokus på at varetage svære samtaler. Der skal være plads til et lille bord og to siddepladser.

Siddeområdet rummer den primære opholdszone. Området skal derfor tage hensyn til, at borgerne vil have forskellige behov og ønsker til indretningen. Indbyggede møbler som en reol eller skab, kan hjælpe til at holde orden på lidt plads, og udsigt til natur kan bidrage med ro.

Design for velbefindende

- A Mulighed for at kigge ud og udsigt til natur.
- B Gode dagslysforhold, også når beboerne har brug for at skærme sig.

Design for værdighed og empowerment

- C Plads til at have gæster, uden at gæsten skal sidde på sengen.
- D Indretning med delvist indbyggede møbler, der gør det nemt at indrette

og rydde op i, selvom man ikke kommer med møbler selv.

Design for sikkerhed

- E Skærmede fremfor lukkede enheder.

Design for gode overgange

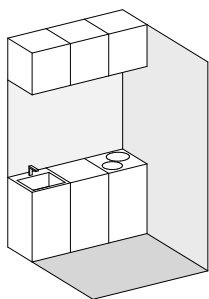
- F Plads til at beboer og bostøttemedarbejder kan sidde og samtale. Den ene siddeplads kan tænkes i sammenhæng med en bred vindueskarm eller siddeniche i et opbevaringsmøbel.



Skitse af siddeområde

KØKKEN

ALMINDELIG GRAD AF PRIVATHED



Et eget køkken eller tekøkken giver borgeren selvbestemmelse og gør eventuelle spisefællesskaber til noget, borgeren kan vælge til efter lyst og behov. Dette taler ind i princippet om værdighed og empowerment.

Køkkenet er en vigtig zone for den socialfaglige indsats. Der skal være plads til, at to personer – borgeren og bostøtten - kan stå ved siden af hinanden og arbejde sammen.



Skitse af køkken

Design for velbefindende

- A Funktionel opbevaring med lukkede skabe, gør det nemt at holde orden og skabe visuel ro.

Design for værdighed og empowerment

- B Indretning med møbler og materialer, der patinerer pænt, tåler hårdt slid og let kan udskiftes, hvis et element går i stykker.

Design for sikkerhed

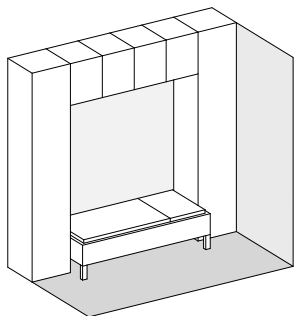
- C Skærmede fremfor lukkede enheder.

Design for gode overgange

- D Plads til, at både beboer og bostøttemedarbejder kan stå og arbejde i køkkenet.
- E Et eget køkken eller tekøkken, der afspejler det køkken, borgerne vil kunne møde i det permanente boligtilbud.

SOVEOMRÅDE

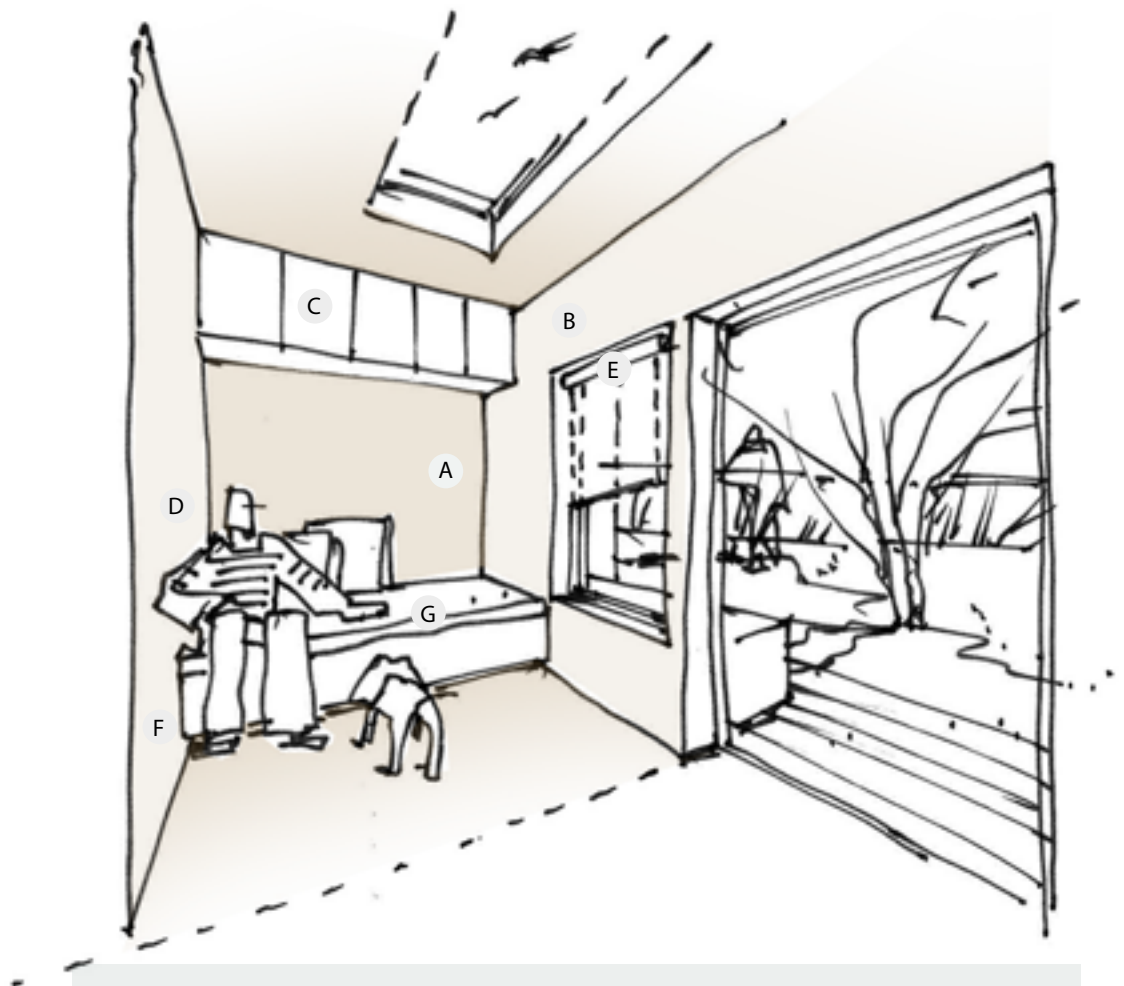
STØRRE GRAD AF PRIVATHED



Sovezonen er en af boligens mest private og intime zoner, og den skal derfor placeres, så det ikke er det første, man møder, når man træder ind i boligen. Det giver beboeren kontrol over, hvem der har adgang til soveområdet.

Det skal være nemt og muligt at hænge ting op på væggen og indrette sig personligt. Minimering af støj og robuste løsninger til afskærmning for indkig og lys om natten er afgørende for et godt sovemiljø.

Indbyggede opbevaringsløsninger kan gøre det nemt at holde orden og opbevare sine ejendele på begrænset plads.



Skitse af soveområde

Design for velbefindende

- A Brug af naturmaterialer og rolige farver.
- B Mulighed for at hænge noget på væggene, plads til egne møbler m.m.

Design for værdighed og empowerment

- C Afskærmet sovezone, så borgere kan opretholde en vis privathed ved besøg.

- D Fleksible afskærmningsløsninger som eksempelvis gardin.

Design for sikkerhed

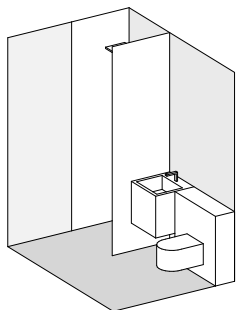
- E Skærmede fremfor lukkede enheder.

Design for gode overgange

- F Indretning af overgangsbolig, der i så vidt omfang ligner den lejlighed, borgerne vil møde efter herbergsopholdet med bbl.a. eget soveområde.

BAD OG TOILET

STØRRE GRAD AF PRIVATHED



At have eget toilet og bad er en vigtig forudsætning for borgernes velbefindende, tryghed, værdighed og empowerment. Undersøgelser viser, at fælles toiletter og bedefaciliteter på herberger ofte er en kilde til konflikt og utryghed (Carlberg, 2022 og Benjaminsen, Vistisen og Kristensen, 2019). Et privat badeværelse bidrager til borgernes eget ansvar, og det kan indgå som et element i bostøtten - eksempelvis i forhold til, hvad der skal ske ved et stoppet afløb m.m.

Badeværelseskerner kan placeres centralt i boligen, som en måde at opdele boligarealet i forskellige zoner. De skal indrettes med robuste materialer med fokus på renhold og slid, men uden at få institutionel karakter. Vaske bør være indbygget i møbel og toiletkummer bør være væghængte. Gode opbevaringsmuligheder og rolige overflader kan skabe visuel ro.



Skitse af bad og toilet

Design for velbefindende

- A Rolige farver og materialevalg.

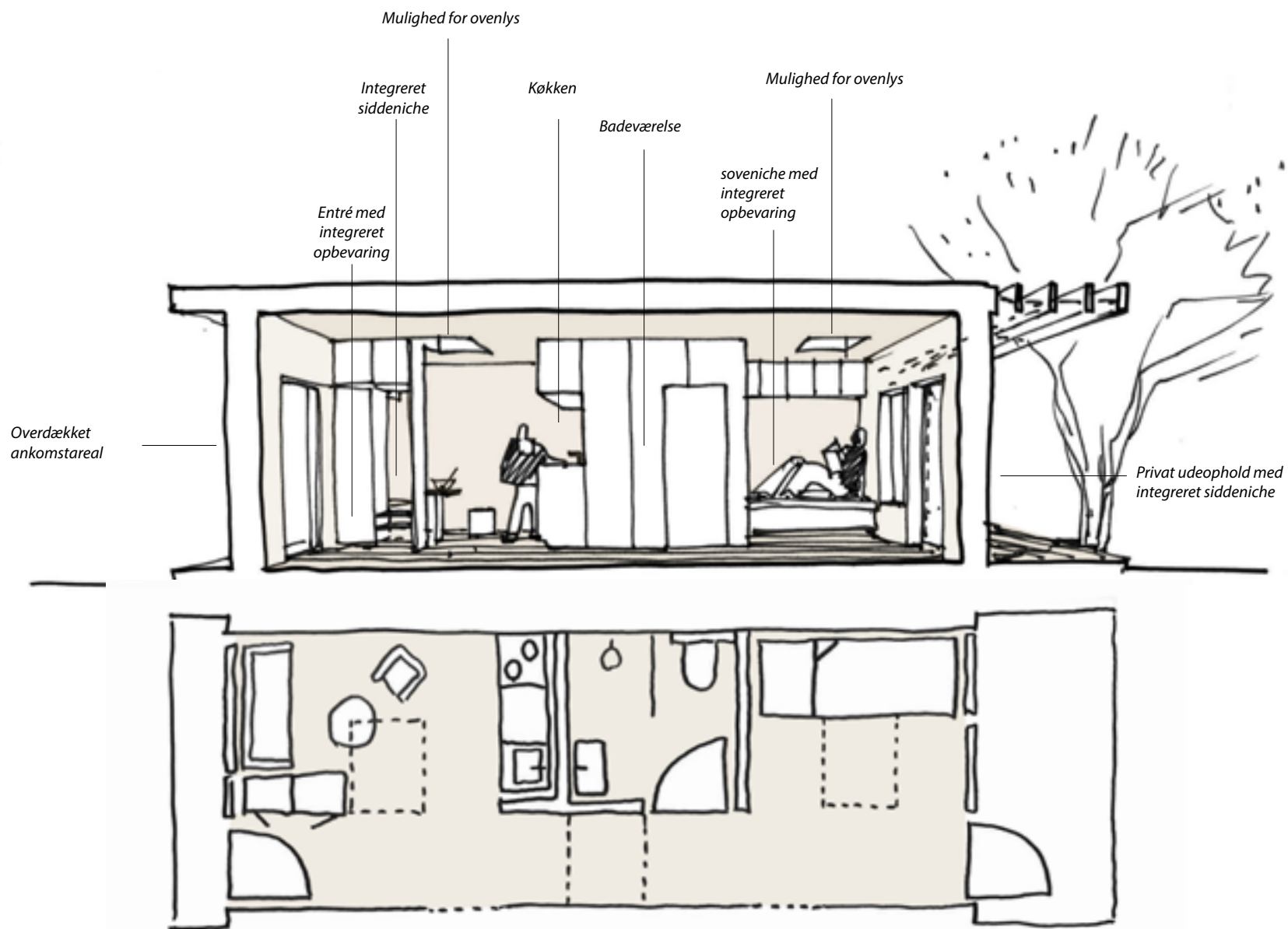
Design for værdighed og empowerment

- B Fokus på robuste og rengøringsvenlige materialer og elementer, der er nemme at udskifte, hvis de går i stykker.
- C Plads til opbevaring.

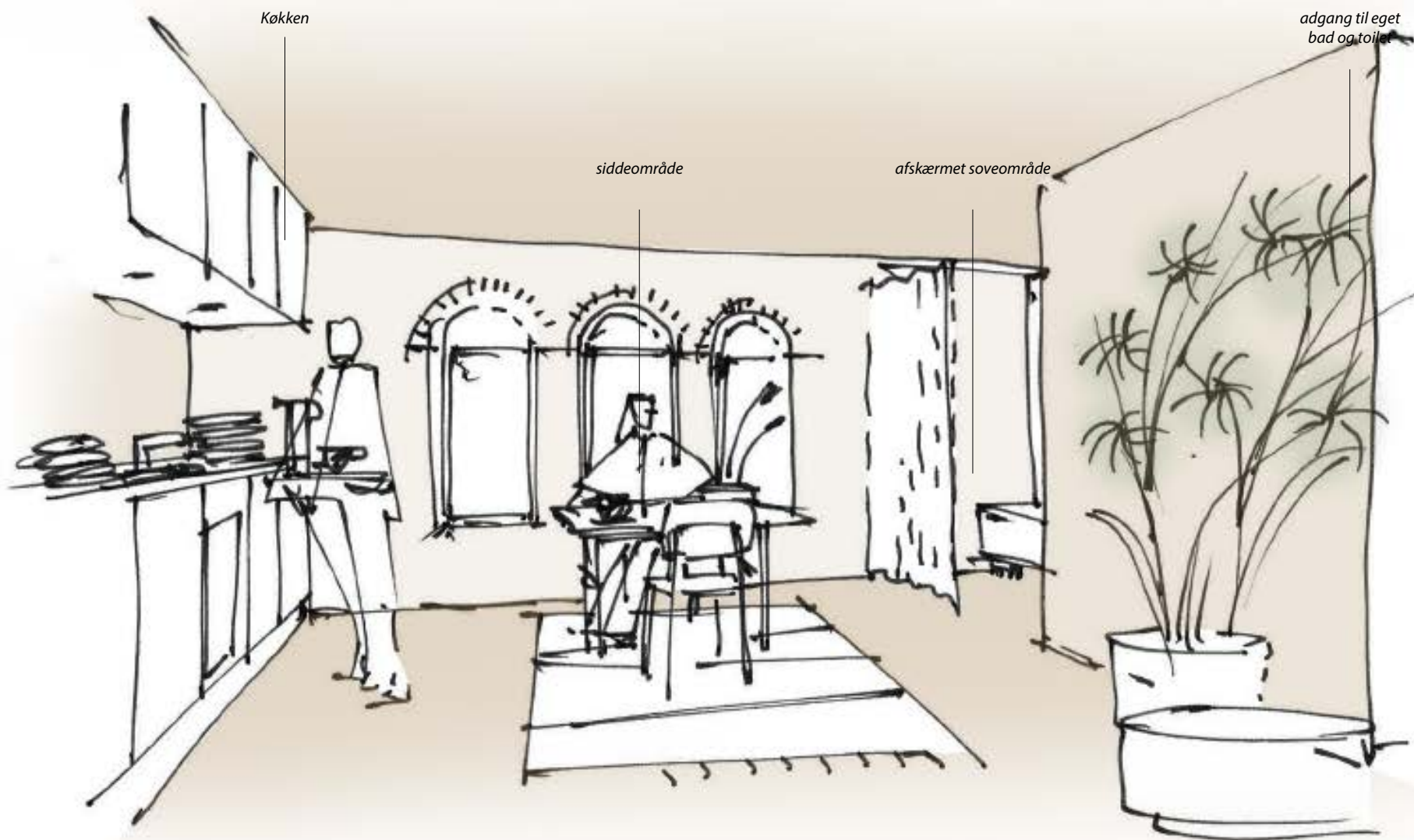
Design for sikkerhed

- D Indretning, der minimerer risiko for selvskaade. Skjulte rørføringer og brudsikkert spejlglass m.m.
- E Døre, der åbner udad og ikke kan blokeres indefra ift. risiko for OD.

EKSEMPLER PÅ INDRETNING AF OVERGANGSBOLIG



Skitse af generisk overgangsbolig i plan og snit



Køkken

adgang til eget
bad og toilet

siddeområde

afskærmet soveområde

TRE CASES - SEKS SCENARIER

INTRODUKTION TIL CASEDELEN

TRE CASES - SEKS SCENARIER

I modellen for fremtidens herberg er kontaktstedet og overgangsboligen herbergets primære fysiske rammer, der skal understøtte optimale forhold for vurdering og opstart af bostøtte. I den næste del af analysen folder vi dem ud i to forskellige scenarier i tre cases.

De tre cases er Kirkens Korshærs eksisterende herberger i Aalborg, Aarhus og Sønderborg. De tre herberger er kendetegnet ved, at de alle er relativt langt i at introducere en Housing First-tilgang i deres indsats.

I både Aarhus og Sønderborg udfører herbergerne i dag en CTI- eller CTI-lignende bostøtte. I Aalborg udfører de desuden bostøtte en ICM-lignende bostøtte. Aalborg Kommune er ligesom Odense gået aktivt ind i fordelingen af boliger, således at herberget i Aalborg oplever, at der er boliger nok. Modsat kæmper Aarhus, ligesom København, med en markant mangel på (billige) boliger.

Dette afspejler, at på trods af, at de tre herberger alle har taget Housing First til sig, så betyder den lokale kontekst for de tre herberger, kommunen og byens størrelse, herbergets fysiske placering, samt kommunens prioritering af området og relationen til andre aktører indenfor hjemløseområdet, at der er stor forskel på det mulighedsrum, de individuelle

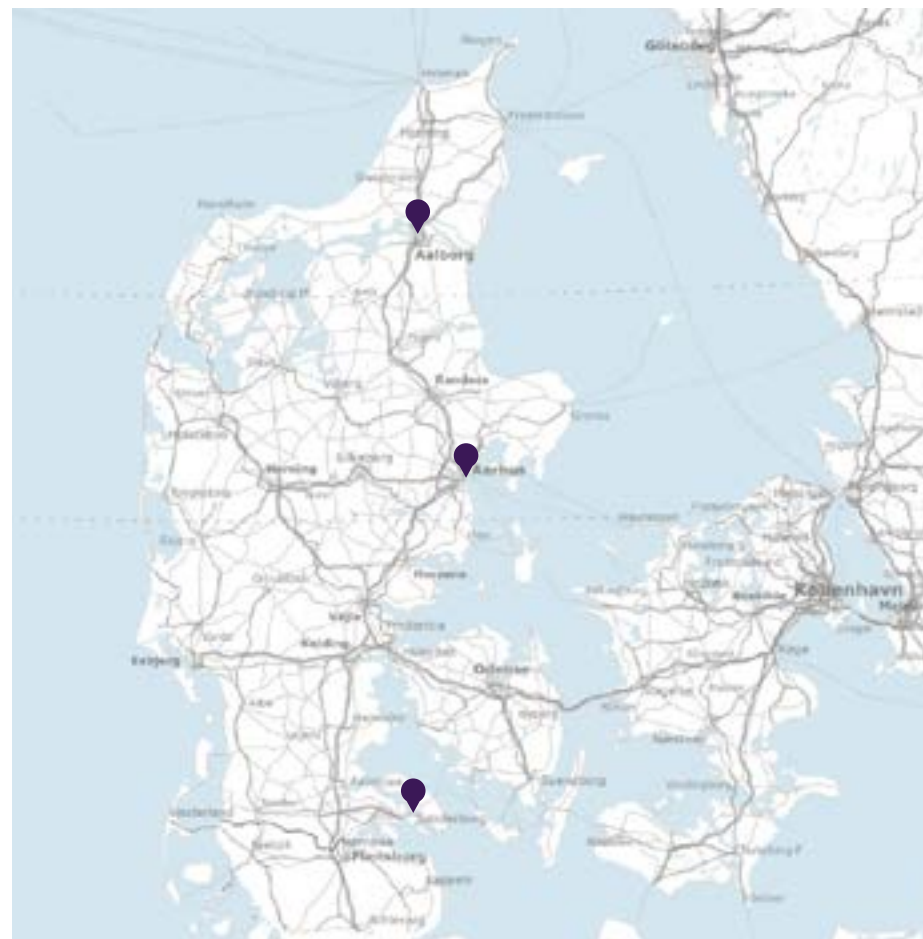
herberger kan arbejde indenfor, når det kommer til at implementere Housing First.

De tre cases arbejder desuden med forskellige målgrupper. I Aalborg, hvor borgerne gerne må være aktivt misbrugende, når de er på herberget, sørger man så vidt muligt for at undgå at have unge indskrevet på herberget. I både Sønderborg og Aarhus-indsatserne, der indgår som cases i projektet, er målgruppen derimod unge.

Dette gør de tre cases interessante for andre og lignende institutioner i og med, at de afspejler tre forskellige positioner indenfor herbergsarbejde i Danmark, fra den mellemstore provinsby til to af landets største byer.

Det er ønsket, at de tre cases kan bidrage med forskellige bud på, hvordan man med afsæt i en Housing First-tilgang i fremtiden kan drive herbergsarbejde.

De tre cases er udviklet med afsæt i projektets model til fremtidens herberg, de individuelle herbergers værdisæt og vision for det sociale arbejde, den lokale kontekst og brugergruppe og lovgivningen på området.



DE TRE CASES

AARHUS

AALBORG

SØNDERBORG

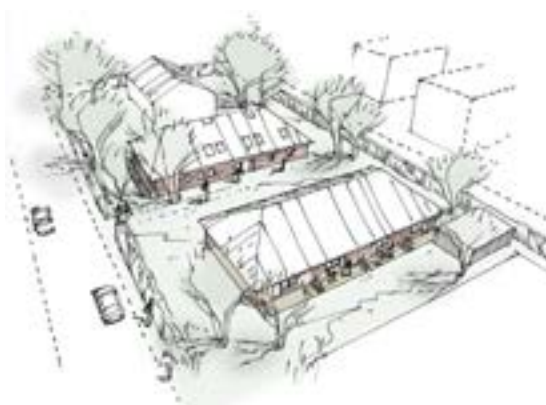
	AARHUS	AALBORG	SØNDERBORG
KONCEPT	Døgnåbent kontaktsted for unge i hjemløshed centralt i byen med overgangsboliger i samspil med kulturhus.	Kontaktsted + individuelle, mobile overgangsboliger.	Kontakt- og mødested og små, midlertidige overgangsboliger i mere eller mindre selvstændige huse.
MÅLGRUPPE	Unge i bolignød m. komplekse problemer og social udsathed.	Udsatte voksne i langvarig eller akut bolignød m. komplekse problemer og social udsathed.	Unge i bolignød m. social udsathed.
FYSISK INDSATS	Reorganisering af Haldor Huset og indretning af kontaktsted og ca. 10 overgangsboliger.	Ombygning af eksisterende plus udvikling af koncept for mobile overgangsboliger.	Nybyg af kontaktsted og ca. 12 overgangsboliger i en eller flere bygningskroppe.

KATALOG AF LØSNINGSFORSLAG TIL DE TRE CASES



AARHUS: LØSNINGSFORSLAG 1

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i eksisterende bebyggelse. Fællesareal minimeres til fordel for større individuelle boliger.



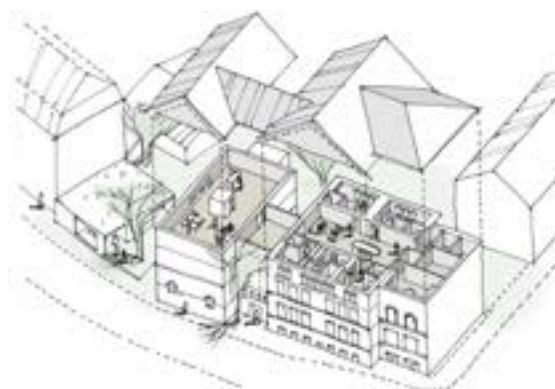
AALBORG: LØSNINGSFORSLAG 1

Kontaktsted indpasses i eksisterende bebyggelse på Forchammersvej 13. Nr. 15 transformeres til selvstændige overgangsboliger med egen indgang. Resterende overgangsboliger indpasses delvis i nr. 13 og som ny mobil bebyggelse på en midlertidig grund.



SØNDERBORG: LØSNINGSFORSLAG 1

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i ny modulær bebyggelse på ukendt grund. Ny bebyggelse bygges op omkring et indre gårdrum med kontaktsted i stueplan, boliger i 3 etager samt fælles mødested (orangeri) på taget.



AARHUS: LØSNINGSFORSLAG 2

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i eksisterende bebyggelse. Boligerne reduceres i størrelse til fordel for fællesareal. Gårdmiljø åbnes op mod offentligheden ved Klosterport.



AALBORG: LØSNINGSFORSLAG 2

Kontaktsted indpasses i eksisterende bebyggelse på Forchammersvej 13. Nr. 15 rives ned til fordel for ny mobil bebyggelse med selvstændige overgangsboliger. Alt indpasses på egen grund.



SØNDERBORG: LØSNINGSFORSLAG 2

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i ny bebyggelse på ukendt grund. Ny bebyggelse bygges i tre etager med kontaktsted i stuen og 1. sal. Resterende areal udlægges til boliger.

AARHUS

KIRKENS KORSHÆR I AARHUS

Kirkens Korshærs sociale arbejde i Aarhus dækker over en række forskellige indsatser fordelt på forskellige adresser, herunder:

- **Tre Ege:** Et forsorgs- og Natherberg, der tilbyder midlertidigt botilbud for hjemløse dårligt stillede borgere over 18 år, der har behov for aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.
- **Dag- og aftenvarmestuen Spor 7:** Spor 7 holder til på Godsbanen. Her kan brugerne få dækket fundamentale behov for varme, mad, bad og hvile.
- **Ungeherberget UngNat** (Placeret i Haldorhuset): UngNat har 10 pladser for unge mellem 18-30 år og giver mulighed for at få mad, vaske tøj og slappe af. Der tilbydes desuden støtte og rådgivning.

- **HALDOR huset:** HALDOR huset er et hus med sociale indsatser, arbejdsfællesskaber og værksteder for unge og familier.
- **Stofindtagelsen og sundhedsrum:** Stofindtagelsesrummet på Kalkværksvej ved Aarhus Havn giver mulighed for, at mennesker med et misbrug kan indtage deres egne stoffer i sundhedsforsvarlige omgivelser.

Dette projekt tager udgangspunkt i ungeherberget UngNat.

Foto: HALDOR Huset med herberget UngNat



UngNat er i dag et akutherberg, der tilbyder unge et sted at sove under \$110. Herberget har 10 pladser med mulighed for enkelt eller to-mandsværelser. At det er et akutherberg betyder, at de unge skal være ude af herberget i tidsrummet 09-21 og skal have alle sine ejendele med sig, når de forlader herberget. De unge kan ikke være sikre på at få det samme rum at sove i, når/hvis de kommer igen natten efter. I løbet af dagen har de unge evt. mulighed for at benytte aktiviteter og tilbud i HALDOR huset indtil dette lukker kl.16.

I april 2021 flyttede UngNat fra Kirkens Kors-hærs faciliteter på Kalkværksvej til Nørre Allé til, hvad der efterfølgende blev døbt, HALDOR huset. I forbindelse med flytningen blev tilbud til voksne flyttet til Godsbanen og Kalkværksvej i Aarhus, således at alle aktiviteter i HALDOR huset er rettet mod unge og familier. Dette giver mulighed for at skabe en synergi mellem UngNat og husets andre tilbud og aktiviteter.

I 2021 havde UngNat 136 unikke unge i aldersgruppen 18-30 indskrevet på herberget. I gennemsnit er de unge knyttet til herberget mellem 2-12 måneder. Herberget er udfordret af, at der er en akut boligmangel i Aarhus, der gør det vanskeligt at finde boliger til unge i et overkommeligt prisleje, samt at brugergrup-

pen ofte er præget af dobbelt- og trippeldiagnoser og kompleks social udsathed og har behov for meget støtte.

Der er i dag 6 medarbejdere tilknyttet UngNat primært med en baggrund som socialrådgivere. Derudover er der i huset ca. 20 andre ansatte, som de unge også kan trække på.

HALDOR huset er et unikt tilbud placeret centralt i Aarhus, hvor alle tilbud er rettet mod unge og familier i udsatte livssituationer med fokus på forebyggelse. Foruden UngNat tilbyder HALDOR huset også arbejdsfællesskaber, Kaffebær og børnetøjsbutik, hvor produkter lavet i de sociale værksteder bliver solgt. Det er et ønske, at HALDOR huset i fremtiden åbnes yderligere op med bl.a. cykelværksted og café, så lokalområdet i endnu højere grad kan blive en del af hverdagen.

HALDOR huset tilbyder unge afklarings- og vejledningsforløb frem imod uddannelse og job. I huset tilbydes de unge inkluderende og sunde arbejdsfællesskaber som en del af en beskæftigelsesindsats.

Foto: fra HALDOR Huset med herberget UngNat



UngNat er en indsats for unge hjemløse i alderen 18-30. Det er unge med komplekse psykiske og sociale problemstillinger, og mange med et misbrug af stoffer og/eller alkohol. De har typiske intet eller kun et meget begrænset socialt netværk og generelt en dårlig økonomi. De står typisk uden uddannelse og med meget lidt eller ingen erhvervs erfaring.

Herberget oplever aktuelt en stigning i andelen af unge uden et decideret misbrug men dog med et forbrug af stoffer og alkohol, som kan udvikle sig til et reelt misbrug. Desuden ser de en markant stigning af unge med psykiske problemstillinger. Ligeledes ser de flere unge fra middelklassen i gang med mellem-lange eller lange uddannelsesforløb, som på grund af et præstationspres i forhold til at gøre det godt nok, løber tør for SU og ikke kan overskue at tjene penge oven i studierne, og derfor til slut ender i hjemløshed.

Herberget forventer, at antallet af besøgende vil være stabilt omkring de 140 unikke brugere pr. år, men oplever en øget udsathed blandt unge generelt, og forventer derfor et stigende antal af funktionelt hjemløse unge.

Foto: fra HALDOR Huset med herberget UngNat



Visionen for UngNat er, at ingen unge i Aarhus skal leve i hjemløshed. Det skal være muligt for alle unge at få hjælp på alle tider af døgnet.

Kirkens Korshær Aarhus ønsker derfor, at kunne tilbyde unge hjemløse i Aarhus et trygt sted at henvende sig og få hjælp til at komme i egen bolig hurtigst muligt med den rette støtte.

Hvis det forudsættes, at der i fremtiden tilvejebringes tilstrækkeligt med billige boliger i Aarhus, så gælder:

- At unge i hjemløshed kan tilbydes en midlertidig overgangsbolig under §110.
- At herberget fortsat kan tilbyde akut husly til unge, og at disse unge skal tilbydes en overgangsbolig under §110 hurtigst muligt herefter.
- At akutpladserne ligger i HALDOR huset, og at overgangsboligerne enten kan tilbydes i HALDOR huset tæt på personaleresourcerne eller som lejligheder ude i byen (villaprincip).
- At unge i særlige tilfælde som følge af kompleks social udsathed, misbrug og/eller psykiske problemstillinger, som har behov for en mere systematisk udredning og indsats, kan tilbydes en overgangsbolig med en længere tidshorisont og med mere massiv støtte under §107 eller §107A.
- At huset fungerer som et kontaktsted, hvor unge i hjemløshed eller risiko for hjemløshed kan få akuthjælp i forbindelse med hjemløshed, herunder en skadesre-

ducerende indsats i relation til problemstillinger forbundet med hjemløshed såsom fysiske skader, psykiske traumer, praktiske og økonomiske problemer.

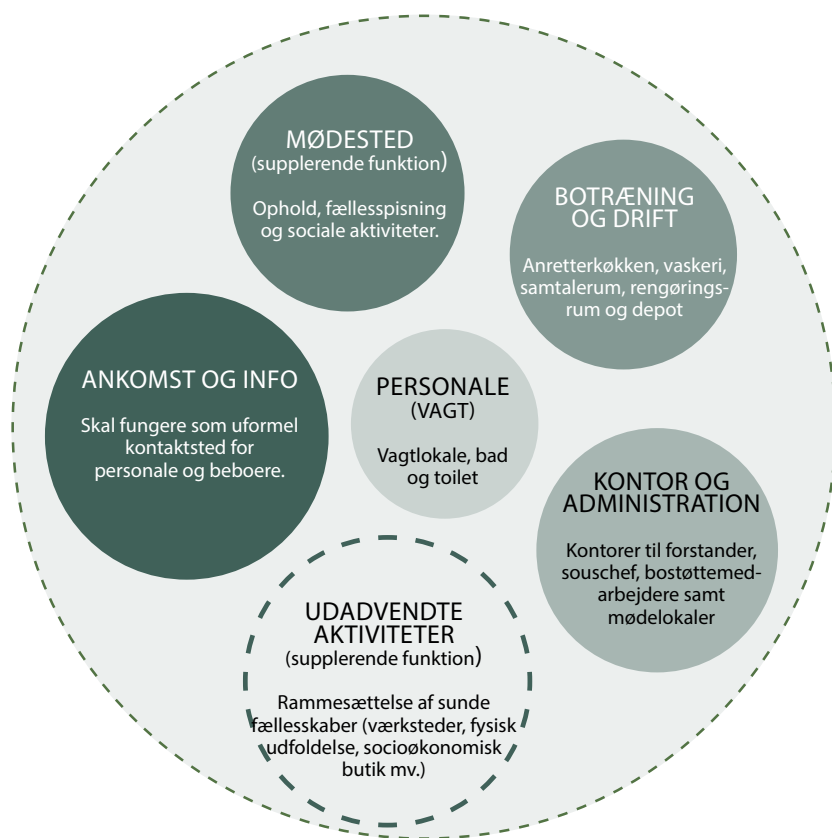
- At unge gennem huset kan indgå i et forløb med fokus på at udarbejde en handlingsplan og udredning af den unges problemer med fokus på, hvilke indsatser og tiltag, den unge har behov for. Under dette forløb kan man få tildelt en midlertidig overgangsbolig under §110, eller man kan straks blive henvist til en egen permanent bolig.
- At alle overgangsboliger er udrustet som små selvstændige boliger og dermed så vidt muligt afspejler den permanente bolig, som den unge skal videre til.
- At overgangsboligerne understøtter, at de unge kan få et værdigt ungeliv som andre unge.
- At overgangsboligerne i HALDOR huset gennem placering, skærmetthed og nærhed til personale opnår en forskellighed, således at personalet kan tage højde for beboerens behov med afsæt i en socialfaglig vurdering.
- At alle indskrevne – hvad enten de kortvarigt opholder sig i en overgangsbolig eller er placeret i en permanent bolig – modtager den nødvendige bostøtte.
- At tilbuddet gennem sine indsatser og tilbud samt sin samlokation med HALDOR huset har fokus på ungeperspektivet og de særlige behov, unge i hjemløshed oplever, herunder gennem brobyggende indsatser til andre tilbud minimerer risikoen for, at de unge bliver en del af et hårdere hjemløsemiljø.

Foto: fra HALDOR Huset med herberget UngNat

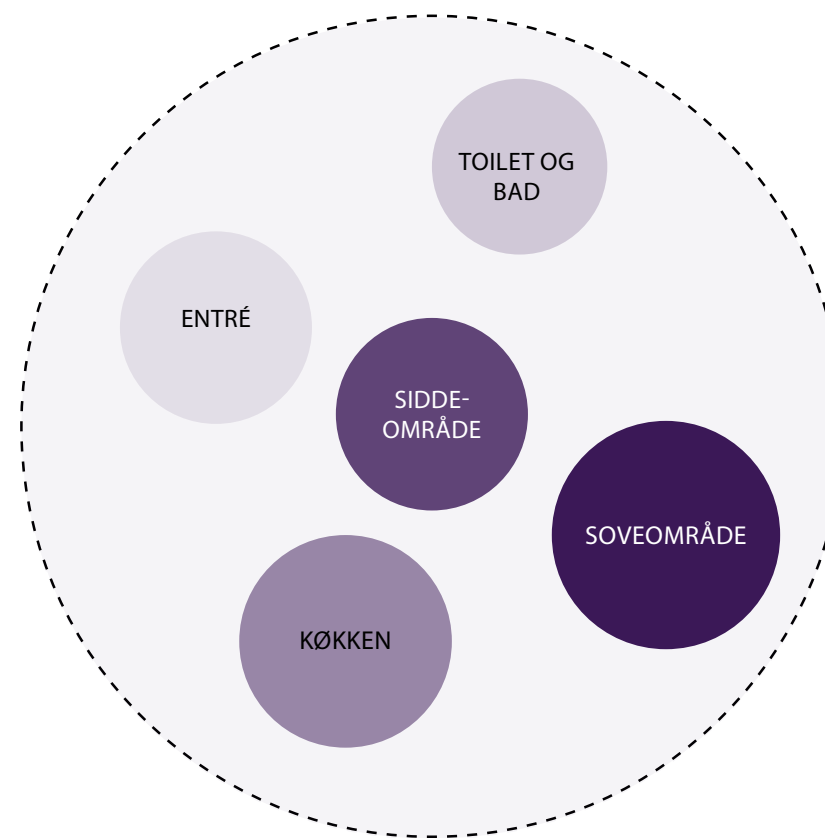


PROGRAM FOR FREMTIDIGT KONTAKTSTED OG OVERGANGSBOLIG

KONTAKTSTED



OVERGANGSBOLIG



LØSNINGSFORSLAG 1

AARHUS

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i eksisterende bebyggelse. Fællesareal minimeres til fordel for større individuelle boliger. Gårdmiljø åbnes kun op i begrænset omfang og udgør et semioffentligt beskyttet rum.

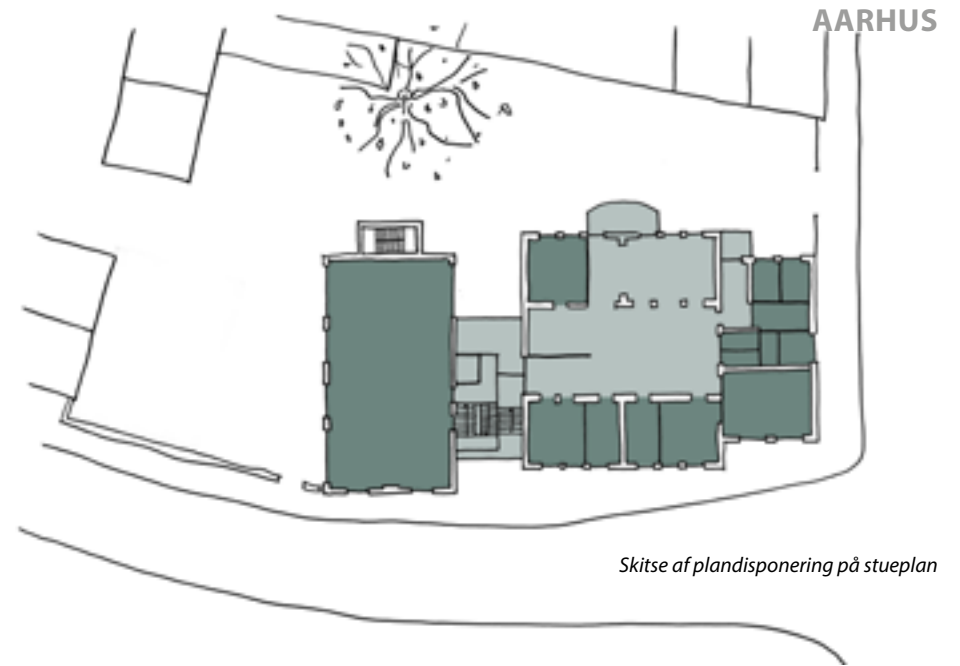


Axonometrisk skitse af løsningsforslag 1 i Aarhus

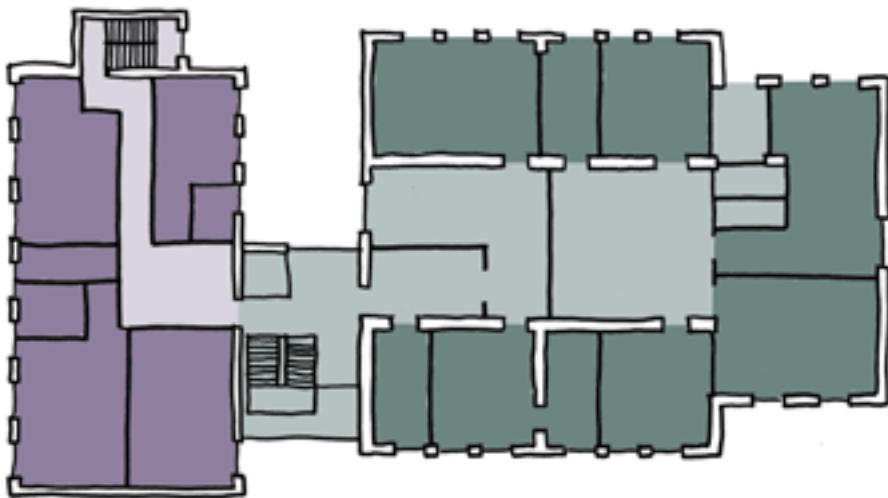
LØSNINGSFORSLAG 1

Kontaktstedet er primært lokaliseret i stueplan og på førstesalen. Funktionerne på stueplanen har en mere offentlig karakter så som ankomst-, kontakt- og mødested. Det er også her de supplerende funktioner til bostøttee arbejdet vil foregå. De funktioner, der er placeret på 1. salen har en mindre offentlig karakter. Det er primært her al det administrative arbejde foregår.

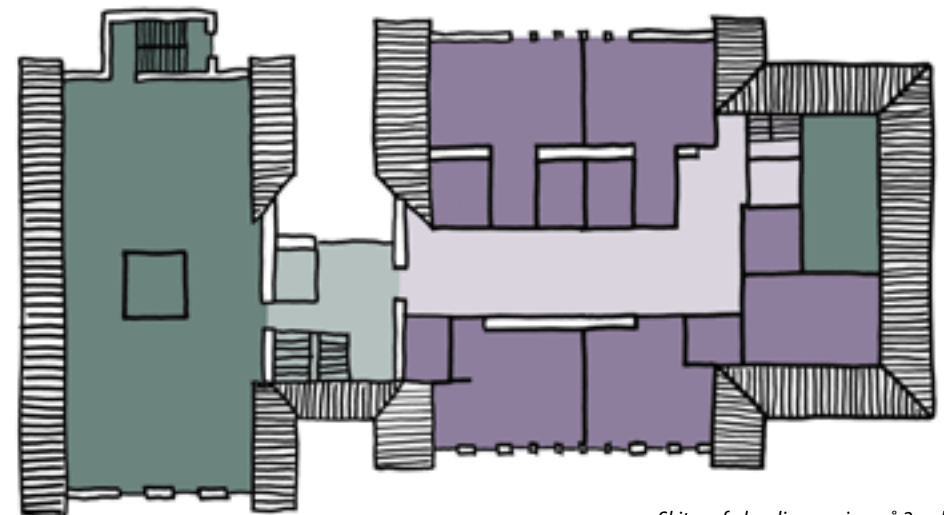
Overgangsboligerne er placeret delvist på 1. og 2. sal. Alle boligerne er rumlige og indeholder eget køkken, bad og toilet.



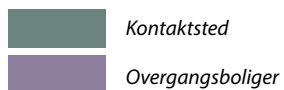
Skitse af plandisponering på stueplan

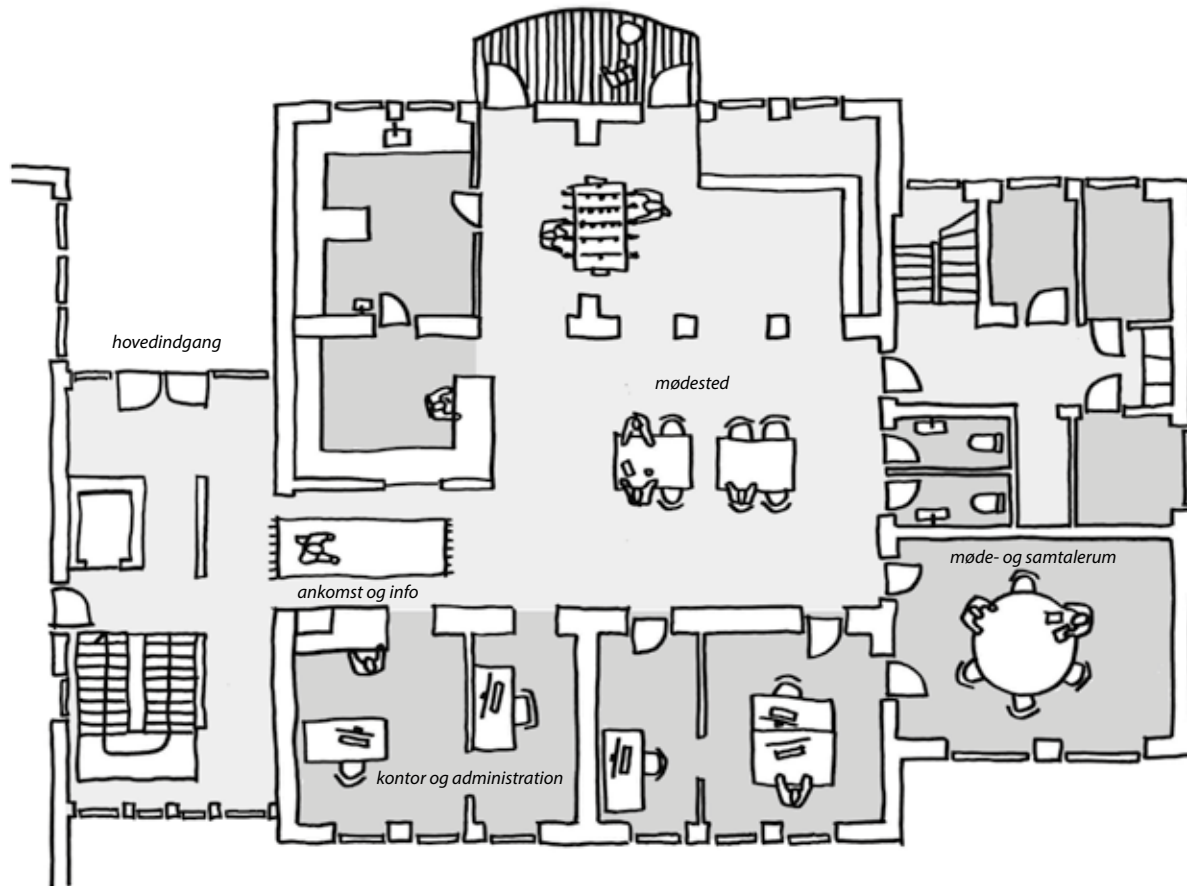


Skitse af plandisponering på 1. sal

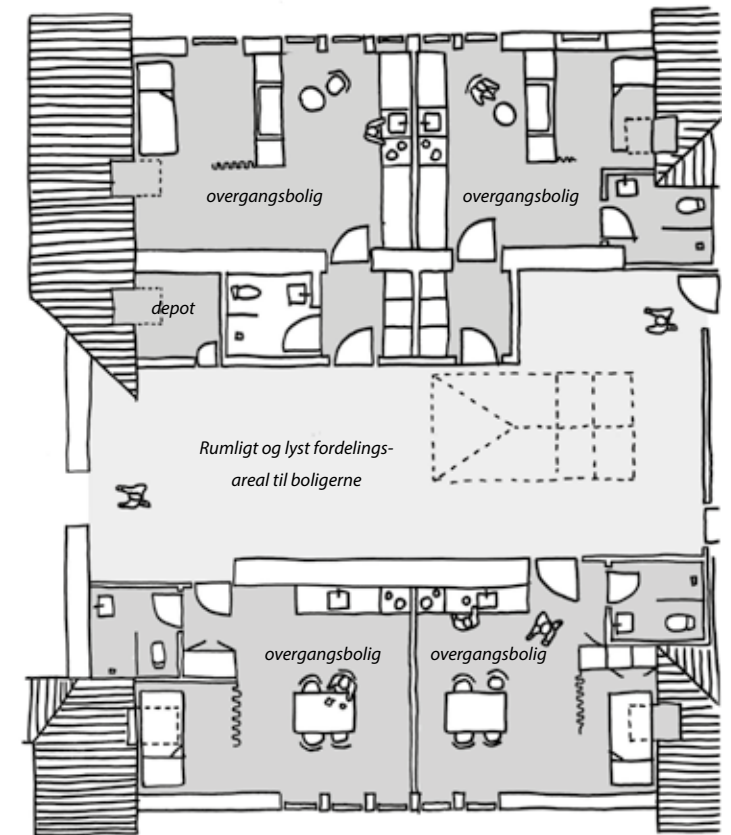


Skitse af plandisponering på 2. sal





Skitse: Planudsnit af kontaktsted i eksisterende bebyggelse

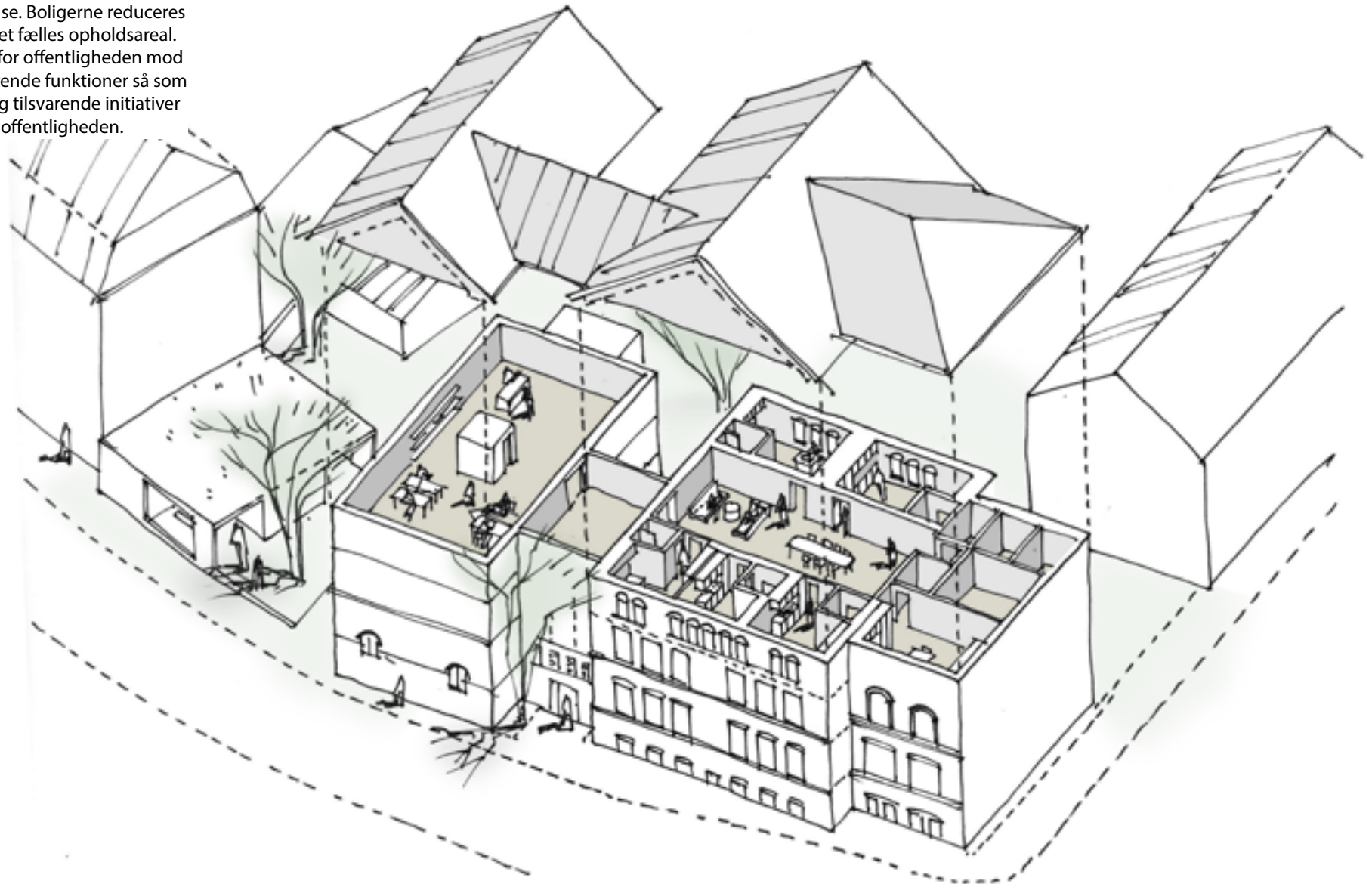


Skitse: Planudsnit af overgangsboliger i eksisterende bebyggelse

LØSNINGSFORSLAG 2

AARHUS

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i eksisterende bebyggelse. Boligerne reduceres i størrelse til fordel for et fælles opholdsareal. Gårdmiljøet åbnes op for offentligheden mod Klosterport og supplerende funktioner så som værksteder, butikker og tilsvarende initiativer gøres tilgængelige for offentligheden.

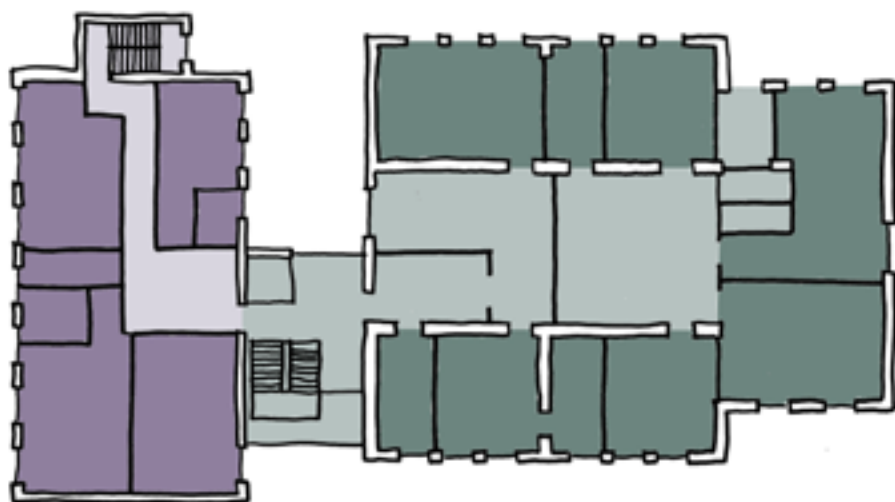
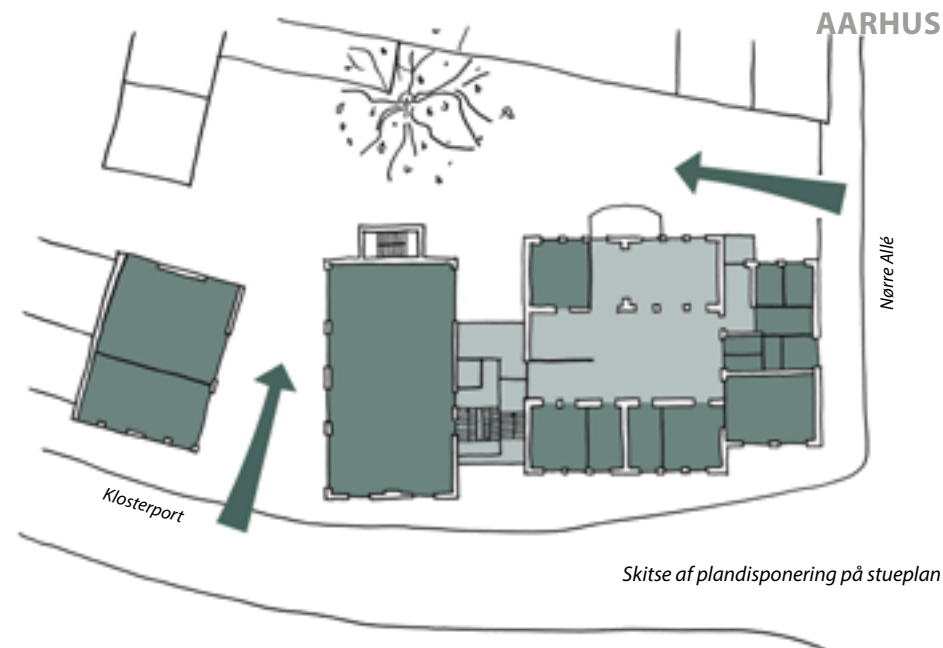


Axonometrisk skitse af løsningsforslag 2 i Aarhus

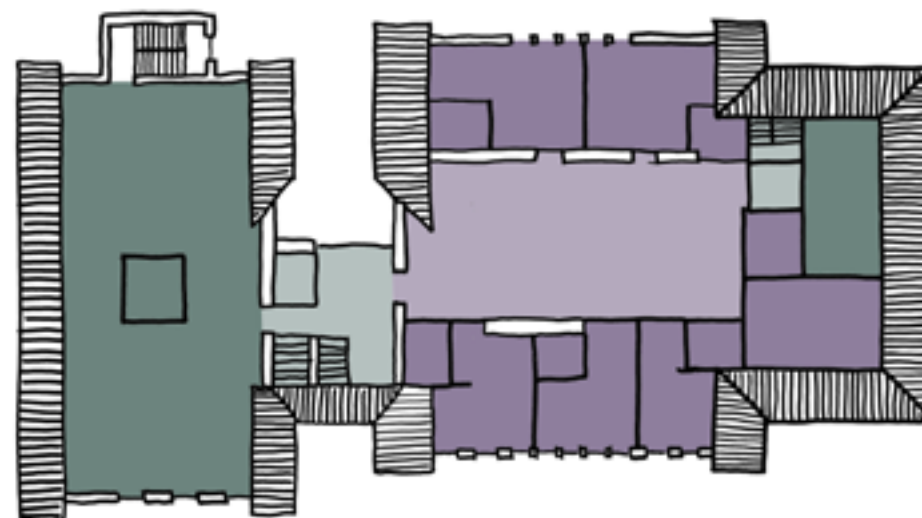
LØSNINGSFORSLAG 2

Kontaktstedet er primært lokaliseret i stueplan og på førstesalen. Funktionerne på stueplanen har en mere offentlig karakter så som ankomst-, kontakt- og mødested. Det er også her de supplerende funktioner til bostøttee arbejdet vil foregå. De funktioner, der er placeret på 1. salen har en mindre offentlig karakter. Det er primært her al det administrative arbejde foregår.



Overgangsboligerne er placeret delvist på 1. og 2. sal. Boligerne er minimeret i størrelse til fordel for et fælles opholdsmiljø centralt placeret mellem boligerne. Alle boligerne indeholder dog fortsat eget køkken, bad og toilet.



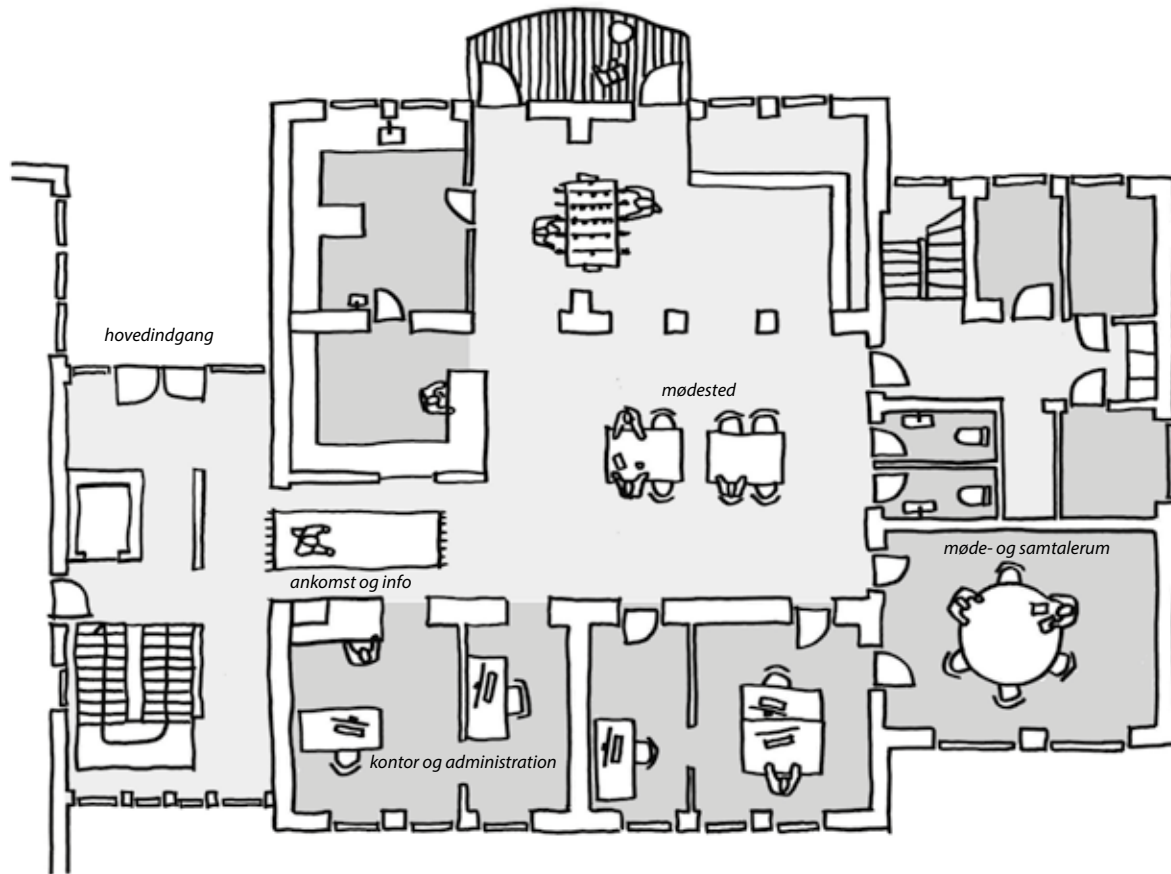
Skitse af plandisponering på 1. sal



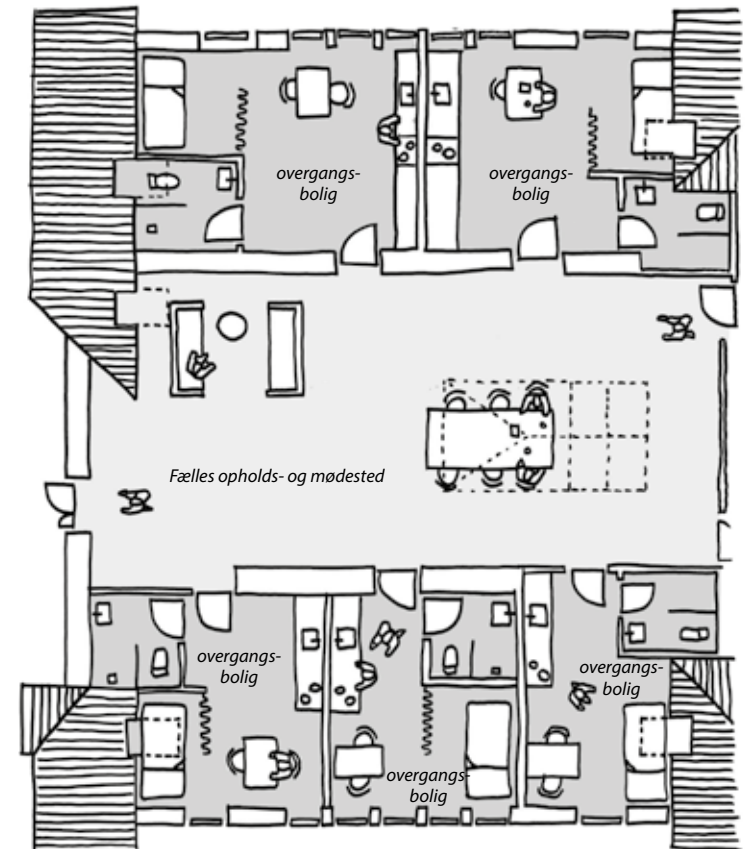
Skitse af plandisponering på 2. sal

-  Kontaktsted
-  Overgangsboliger

LØSNINGSFORSLAG 2



Skitse: Planudsnit af kontaktsted i eksisterende bebyggelse



Skitse: Planudsnit af overgangsboliger i eksisterende bebyggelse

AALBORG

HERBERGET PÅ FORCHHAMMERSVEJ

AALBORG

På Forchhammersvej i Aalborg ligger et af Kirkens Korshærs herberger, der siden 1953 har tilbudt midlertidigt ophold til personer, der ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig og derfor har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og evt. efterfølgende hjælp.

Herberget tilbyder i dag 20 §110-pladser, hvor beboerne får et eget værelse, mulighed for at spise med i den fælles lille kantine og tilbud om støtte under opholdet. Derudover tilbyder herberget efterforsorg og bostøtte inspireret af ICM-bostøtte-metoden efter behov.

I løbet af de sidste fem år har gennemsnitligt 70 unikke borgere fået hjælp på herberget om året. Af dem har ca. halvdelen fået efterforsorg eller bostøtte gennem herberget efter endt herbergsophold.

Af de indskrevne kommer ca. 60% relativt

hurtigt videre i egen bolig (fra 1 – 9 mdr. døgnophold).

Men herberget oplever, at der i dag er ca. 20% af de indskrevne, der ikke umiddelbart kan komme i egen bolig pga. fysiske/psykiske udfordringer, manglende selvhjulpenhed, adfærd eller manglende støtte, og at denne gruppe derfor har haft brug for længere ophold ift. nødvendig udredning og anvisning af botilbud, plejehjem, behandlingstilbud, psykiatri mv. For denne gruppe bliver opholdstiden ofte lang (6 – 36 mdr.)

Ca. 20% af de indskrevne fuldfører ikke opholdet (udeblivelse, bortvisning, flytter til "sofasurfing", flytter til andet forsorgshjem etc.).

Der er i dag 20 medarbejdere med en faglig baggrund i fysioterapi, socialrådgivning, socialformidling, sygepleje og socialpædagogik.

Foto: De eksisterende rammer på Forchhammersvej



Herbergets målgruppe er voksne mennesker, der er hjemløse med yderligere sociale problemer.

En stor del af herbergets beboere har et aktivt misbrug, og misbrug er tilladt på herberget. Herberget ønsker derfor så vidt muligt at undgå at have unge indskrevet, men søger i stedet at finde alternative ungdomstilbud til dem.

Foruden hjemløshed oplever beboerne et eller flere af nedenstående problemstillinger:
Psykkiske lidelser/sygdomme (angst, ADHD, borderline, skizofreni, bipolar lidelse, personlighedsforstyrrelser, depression m.m.)
Misbrug (hash, piller, alkohol og stoffer)
Opvæksttraumer (omsorgssvigt, seksuelt misbrug)
Manglende netværk (ingen kontakter udenfor miljøet)

Ramt af strukturelle udstødningsmekanismer (fx digitalisering der medfører økonomisk, kommunikativ og social marginalisering)

Herberget forventer ikke, at brugergruppen vil forandre sig markant i fremtiden.

I dag er ca. 60% af herbergets borgere fra Aalborg. De resterende 40% har en anden hjemkommune, hvilket betyder at borgerne skal tilbydes en bolig i deres hjemkommune. De har dog ret til ikke at flytte tilbage, men risikerer at kunne blive sanktioneret i deres rettigheder, hvis de vælger at sige nej til en bolig.

Herberget på Forchhammersvej arbejder ud fra to kernevisioner:

- At hjælpe mennesker "herfra og videre"
- At møde ethvert menneske som medmenneske

Kirkens Korshærs herberg i Aalborg ønsker derfor fortsat at kunne tilbyde et midlertidigt boligtilbud til borgere i udsatte livspositioner, samtidig med, at herberget med sine tilbud og fysiske indretning er med til at understøtte, at borgerne ender i deres egen permanente bolig. Dette forudsætter:

- At indsatsen på herberget i fremtiden vil foregå som et herbergsforløb fremfor herbergsophold. Et herbergsforløb indeholder mulighed for et midlertidigt boophold + efterforsorg/bostøtte.
- At herberget fungerer som et kontaktpunkt for borgerne før, under og efter et herbergsophold, hvor borgere kan få akuthjælp i forbindelse med hjemløshed, herunder en skadesreducerende indsats i relation til problemstillinger forbundet med hjemløshed såsom fysiske skader, psykiske traumer, praktiske og økonomiske problemer.
- At borgere ved indskrivningen på herberget som det første får udarbejdet en handlingsplan og ansøgt om bolig. Herefter starter en udredning af borgerens problemer med fokus på, hvilke indsatser og tiltag, borgeren har behov for. I selve afklarings- og erkendelsesforløbet kan man få tildelt en midlertidig overgangsbolig, eller man kan straks blive henvist til en egen permanent bolig ude i lokalområdet.

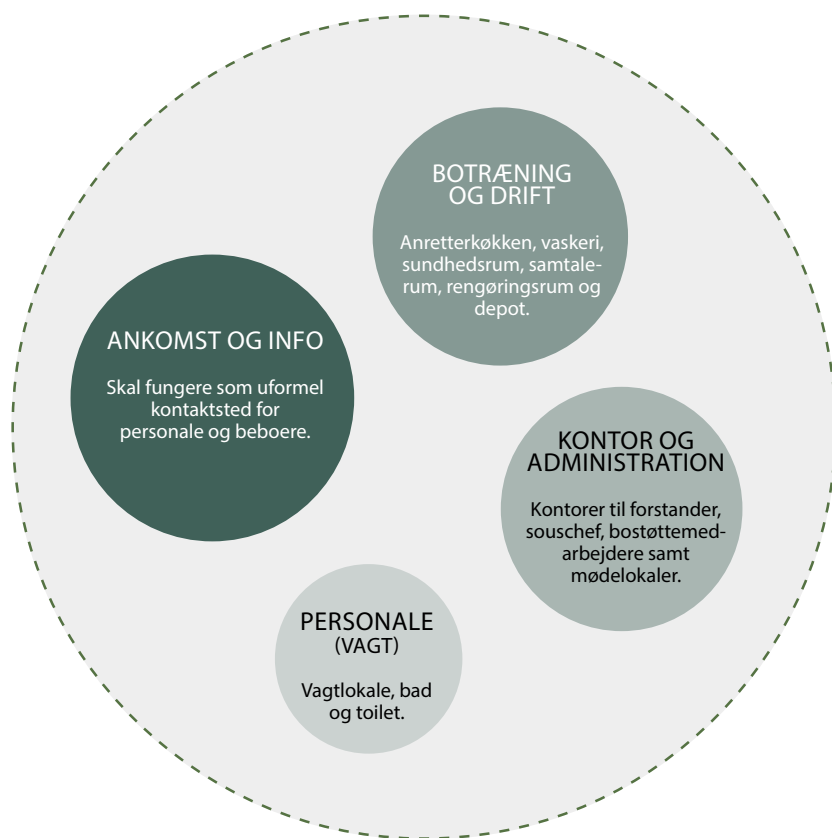
- At alle overgangsboliger er udrustet som små, selvstændige boliger og dermed så vidt muligt afspejler den permanente bolig, som borgeren skal videre til, således at borgeren under opholdet får mulighed for at arbejde med at blive klar til livet i egen bolig (herunder at arbejde med forhold som personlig hygiejne, rengøring og madlavning).
- At de midlertidige boliger indrettes, så de kan tåle massivt slid og mange skiftende beboere samtidig med, at de gennem materialer og indretning fremstår værdige og hjemlige.
- At alle eller nogle overgangsboliger indrettes som mobile enheder, der kan placeres, så der tages hensyn til forskellige beboerbehov. De mobile enheder kan placeres på forskellige, midlertidige grunde i Aalborg
- At den midlertidige overgangsbolig giver personalet mulighed for at udrede de støttebehov, som borgeren har i egen bolig.
- At der for enkelte borgere som følge af psykiatriske og misbrugsproblemstillinger er mulighed for et længerevarende forløb med ekstra støtte (§107).
- At herberget som institution minimeres, både i gennem herbergets og overgangsboligernes fremtoning, men også ved at minimere nogle af herbergets tilbud og fælles faciliteter for i stedet at benytte herbergets centrale placering i byen til at bygge bro med andre tilbud.
- At en langt større del af herbergsarbejdet i fremtiden vil foregå ude i byen og i borgerens eget hjem.
- At de fysiske rammer styrker medarbejdernes sikkerhed og arbejdsmiljø.



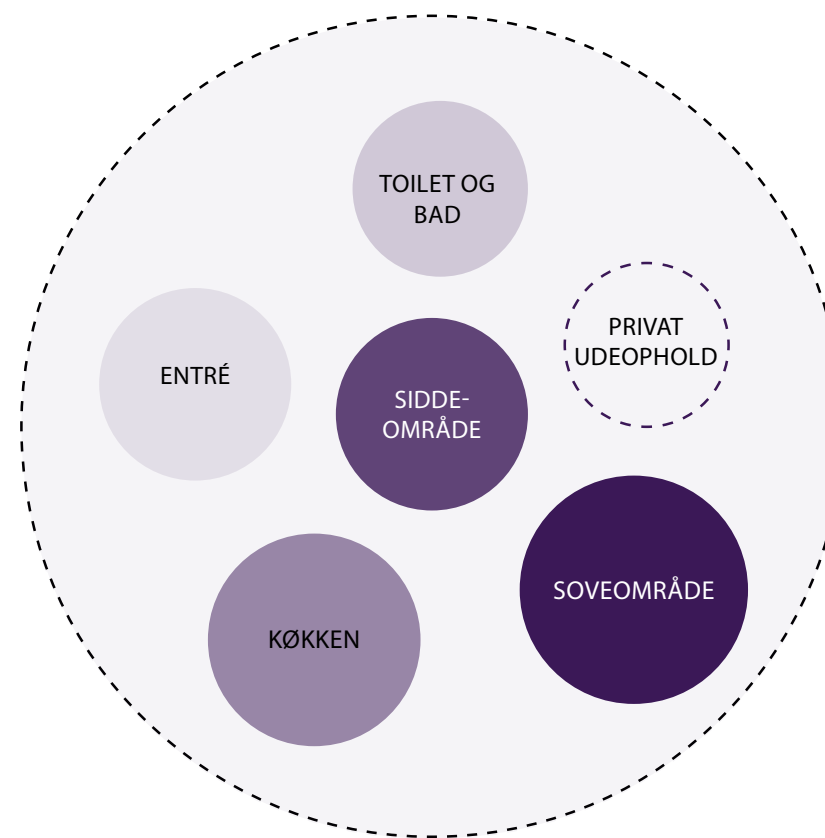
*Foto: Herberget på Forchhammersvej i Aalborg
Smalle korridorer, der ender blindt og manglende dagslys i dag er med til at begrænse brugernes trivsel.*

PROGRAM FOR FREMTIDIGT KONTAKTSTED OG OVERGANGSBOLIG

KONTAKTSTED



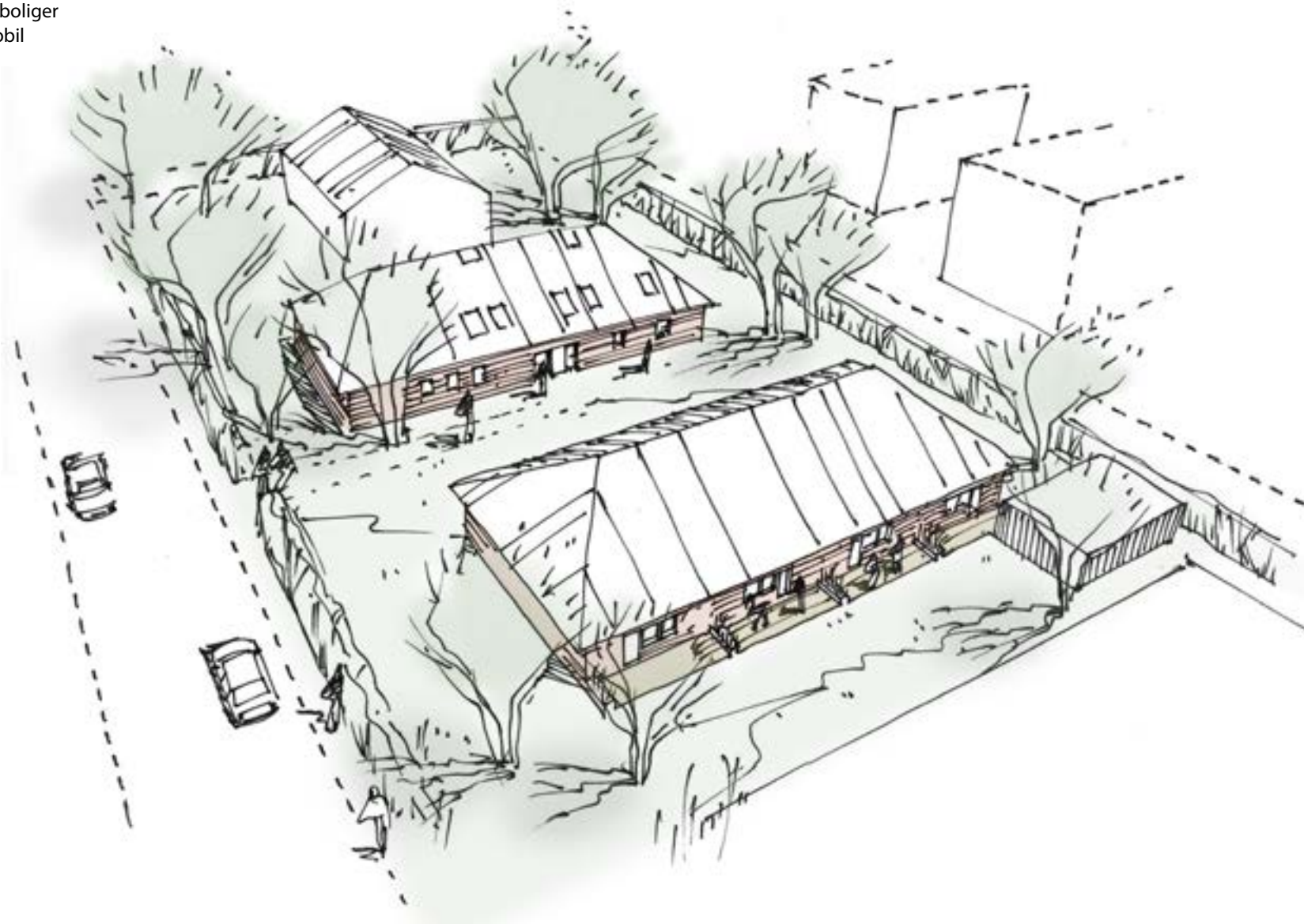
OVERGANGSBOLIG



LØSNINGSFORSLAG 1

AALBORG

Kontaktsted indpasses i eksisterende bebyggelse på Forchhammersvej 13. Nr. 15 transformeres til selvstændige overgangsboliger med egen indgang. Resterende overgangsboliger indpasses delvis i nr. 13 og som ny mobil bebyggelse på en midlertidig grund.

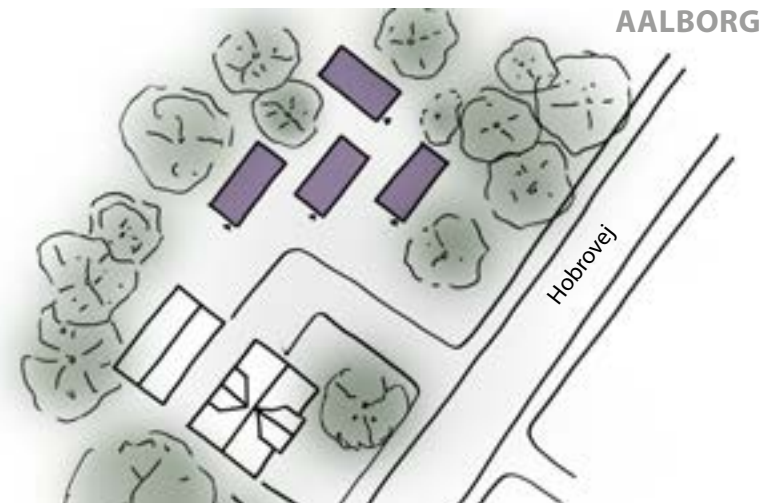


LØSNINGSFORSLAG 1

Kontaktstedet er lokaliseret i nr. 13 på stueplan og 1. sal. Funktionerne på stueplanen har en mere offentlig karakter så som ankomst og kontaktsted. Det er også her det supplerende bostøttearbejde vil foregå. De funktioner, der er placeret på 1. salen har en mindre offentlig karakter. Det er primært her al det administrative arbejde vil finde sted.

Overgangsboligerne er etableret i stueplan i begge bygninger med egen indgang udefra.

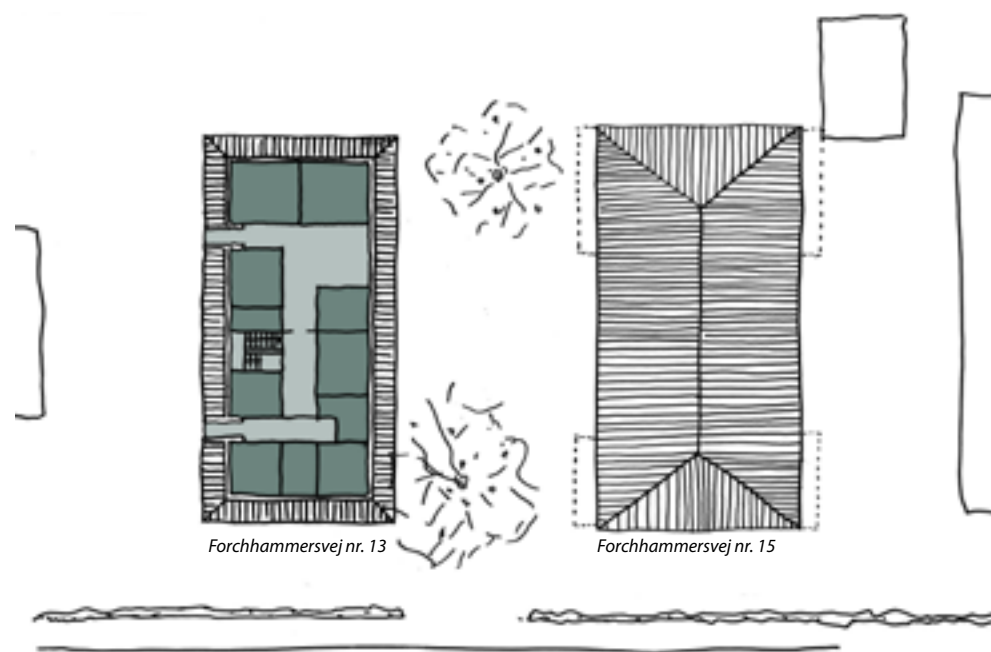
I tillæg til overgangsboligerne i det eksisterende er der i dette løsningsforslag lagt til rette for en fleksibel løsning med etablering af mobile overgangsboliger i tillæg, placeret på en midlertidig grund.



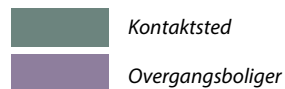
Plandiagram over mobile overgangsboliger på midlertidig grund i Aalborg i tillæg til Forchammersvej.

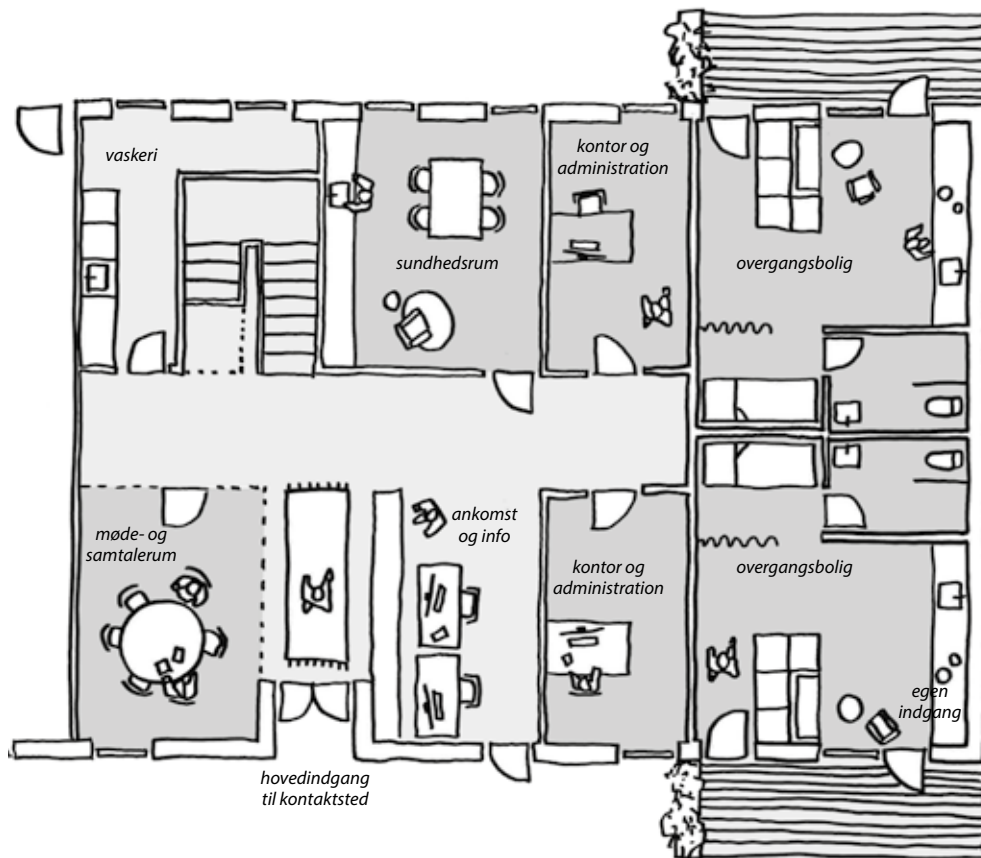


Skitse af plandisponering på stueplan (Forchammersvej)

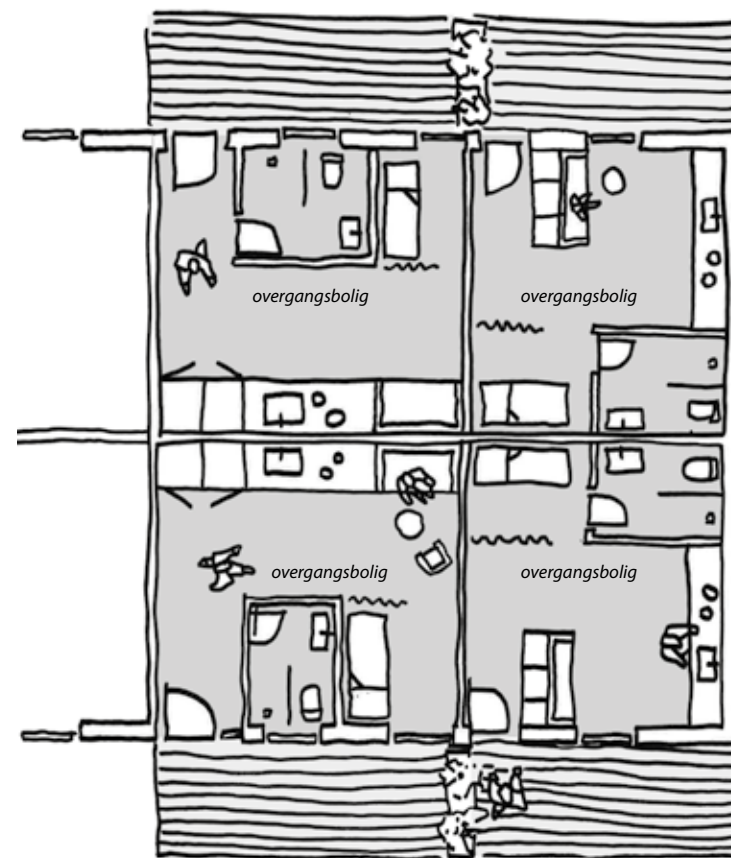


Skitse af plandisponering på 1. sal (Forchammersvej)





Skitse: Planudsnit af kontaktsted og overgangsboliger i eksisterende bygning
(Forchammersvej nr. 13, stueplan)



Skitse: Planudsnit af overgangsboliger i eksisterende bygning
(Forchammersvej nr. 15, stueplan)

LØSNINGSFORSLAG 2

AALBORG

Kontaktsted indpasses i eksisterende bebyggelse på Forchammersvej 13. Nr. 15 rives ned til fordel for ny mobil bebyggelse med selvstændige overgangsboliger. Alt indpasses på egen grund.



Skitse af løsningsforslag 2 i Aalborg

LØSNINGSFORSLAG 2

Kontaktsted og overgangsboligerne er i dette løsningsforslag helt separeret.

Kontaktstedet er lokaliseret i nr. 13 på stueplan og 1. sal. Funktionerne på stueplanen har en mere offentlig karakter så som ankomst og kontaktsted. Det er også her det supplerende bostøttearbejde vil foregå. De funktioner, der er placeret på 1. salen har en mindre offentlig karakter. Det er primært her al det administrative arbejde vil finde sted.

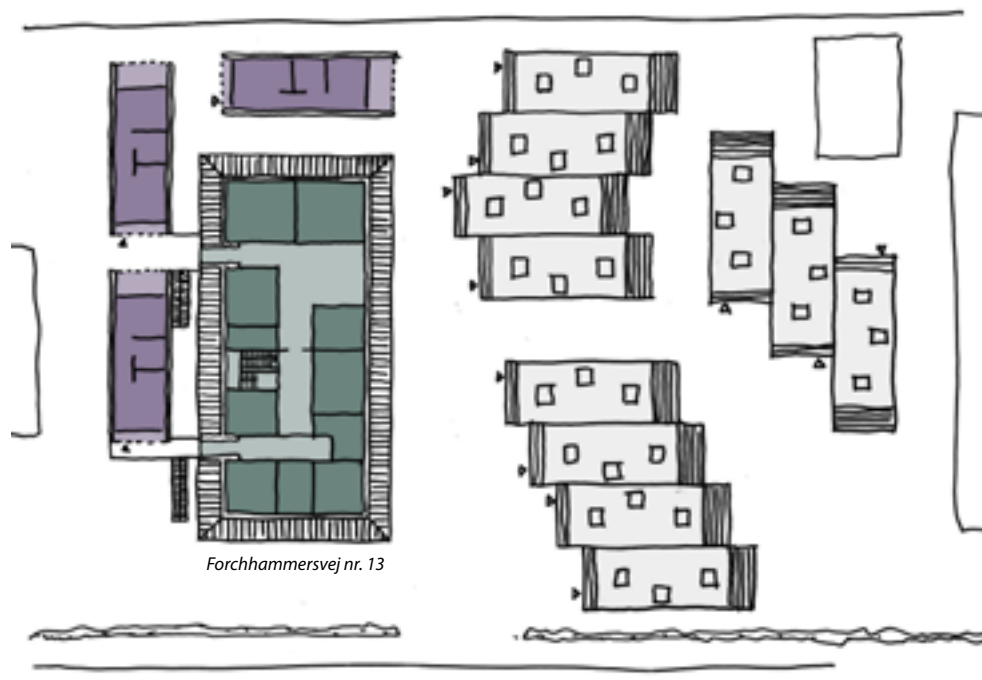
Med udgangspunkt i en fleksibel løsning er overgangsboligerne i dette løsningsforslag frit placeret på grunden som mobile boliger.

De mobile boliger vil enten kunne placeres på egen grund som vist på skitsen eller etableres som satelitter på en midlertidig grund et andet sted i byen.



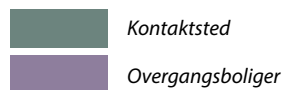
Forchammersvej nr. 13

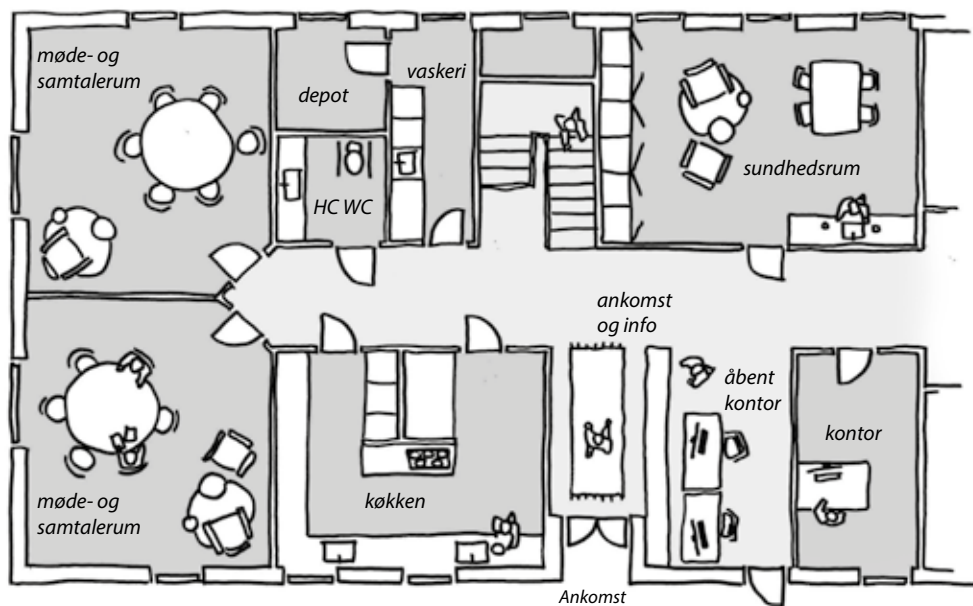
Skitse af plandisponering på stueplan (Forchammersvej)



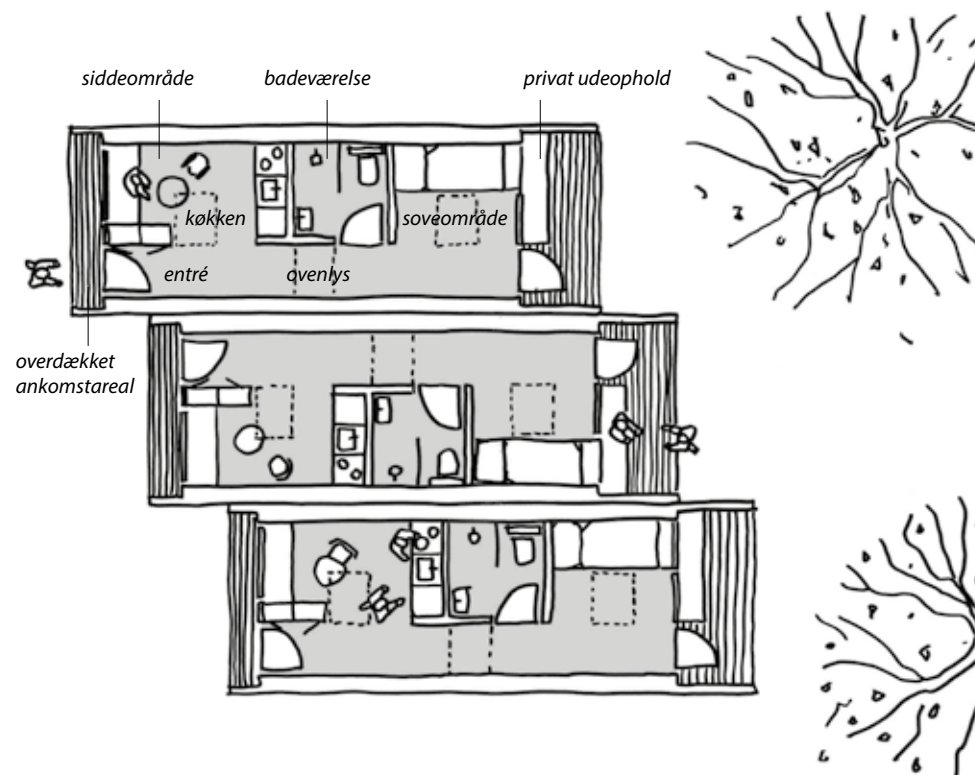
Forchammersvej nr. 13

Skitse af plandisponering på 1.sal (Forchammersvej)





Skitse: Planudsnit af kontaktsted i eksisterende bygning
(Forchammersvej nr. 13, stueplan)



Skitse: Planudsnit af nye modulære overgangsboliger
(Tidligere Forchammersvej nr. 15, stueplan)

LØSNINGSFORSLAG 2

AALBORG

Her vises nogle eksempler på hvordan en mobil bebyggelse som løsningsforslag 2 i Aalborg vil kunne tage sig ud.



Skitse af løsningsforslag 2 i Aalborg



Botilbud Sofiesbo i Værløse, Creo Arkitekter



Fleksible og mobile autismeboliger, Region Midtjylland

SØNDERBORG

KIRKENS KORSHÆR I SØNDERBORG

Kirkens Korshær har i dag tre herberger i Sønderborg:

Herberget Alberta: Alberta har 9 værelser til ophold og midlertidigt ophold og efterforsorg efter CTI-metoden. Alberta tilbyder midlertidigt ophold for personer som ikke har eller kan opholde sig i egen bolig. Alberta er det mest rummelige af herbergerne og tillader også forbrug af rusmidler. Herberget Alberta ligger placeret i forlængelse af Kirkens Korshærs varmestue i Sønderborg.

Herberget Alma: Alma har 8 værelser og tilbyder ophold, midlertidigt ophold, og efterforsorg efter CTI-metoden. Alma tilbyder ophold til unge mellem 18-35 med let eller ingen misbrug og et ønske om forandring.

Herberget G6: G6 har fire værelser i en delt lille lejlighed på 101kvm. G6 bruges primært til brugere fra Alberta, der har brug for en overgang fra deres herbergsplads til egen bolig. G6 er et mere selvstændigt herberg, hvor beboerne selv køber ind og laver mad.

Foruden de tre herberger har Kirkens Korshær også et værested i forlængelse af herberget Alberta.

Dette casestudie tager afsæt i ungeherberget Alma, men trækker på de gode erfaringer og viden, som Kirkens Korshær i Sønderborg har indsamlet igennem deres sociale arbejde i byen og regionen.



Foto: Huset Alma er placeret i et lejlighedskompleks.

HUSET ALMA

Huset Alma blev oprettet i 2018, da Kirkens Korshær i Sønderborg oplevede et stigende behov for et herberg rettet mod unge og tilbyder i dag otte pladser til unge fra regionen.

Alma er et tilbud for unge, der ikke har egen bolig og har behov for et midlertidigt ophold med mulighed for en støtteindsats. Alma tillader i mindre grad et forbrug af rusmidler end herberget Alberta for at skabe et mere skærmet miljø. Ligesom Alberta tilbyder herberget CTI-bostøtte til nuværende og tidligere beboere, der er flyttet i egen bolig.

Alma er placeret centralt i Sønderborg i en villaejendom i et boligkvarter. Når man ankommer til herberget, er der kun få tegn, der indikerer, at dette er et herberg, hvilket for beboerne bidrager til en positiv anonymitet og skaber mindre stigma omkring herberget – man kan ikke se forskel på denne opgang og beboelseslejlighederne ved siden af. Men placeringen i et boligkvarter betyder, at det

ofte er nødvendigt at tage store hensyn til naboerne til begge sider i forhold til støj, røg m.m. Det kan gøre det svært at rumme nogle af de mest udsatte unge med komplekse problemstillinger. Herberget ønsker derfor i fremtiden at have en anden beliggenhed, således at de nemmere kan rumme alle unge, fremfor at de unge skal tilpasse sig og så de kan have lov til at have store følelser.

Herberget har siden sin begyndelse haft mellem 30-35 unikke unge indskrevet om året. Opholdstiden var i 2020 71 døgn i gennemsnit og i 2021 52 døgn i gennemsnit.

Alma har otte ansatte med baggrunde i bl.a. socialpædagogik, sygepleje, socialrådgivning m.m.

Foto: Denne lille sten signalerer, at nu er man ankommet til Alma.



MÅLGRUPPEN

Huset Almas målgruppe er unge hjemløse i alderen 18-35 år med psykiske lidelser, afhængighed og sociale problemer med et ønske om forandring.

Da herberget blev oprettet var det med en forventning om, at en stor del af de unge var 'sofasovere' med relativt milde problemstillinger, der manglede et sted at lande inden de fik en egen bolig. Men herberget har oplevet en udvikling, der går i retning af mere komplekse problemstillinger, at beboerne er yngre, har flere psykiske lidelser, og at flere er kvinder. Denne udvikling forventer herberget vil fortsætte. De forventer desuden at se en stigning i andelen af unge hjemløse med ADHD og autisme.

De unge kommer hovedsageligt fra region Syddanmark, men herberget modtager også enkelte unge fra resten af landet. Alma oplever i dag, at de ikke har nok pladser og må afvise nogle unge, der søger herbergets tilbud.



Foto til venstre: eksisterende værelse på herberget Alma

Foto til højre: Det eksisterende køkken i Alma. Både beboere og medarbejdere er glade for den hjemlige atmosfære, der er på herberget i dag.



VISION 2025

Kirkens Korshær Sønderborgs vision er at bidrage til et samfund nationalt og lokalt, hvor de ser og møder mennesker i udsatte positioner som aktører i eget liv.

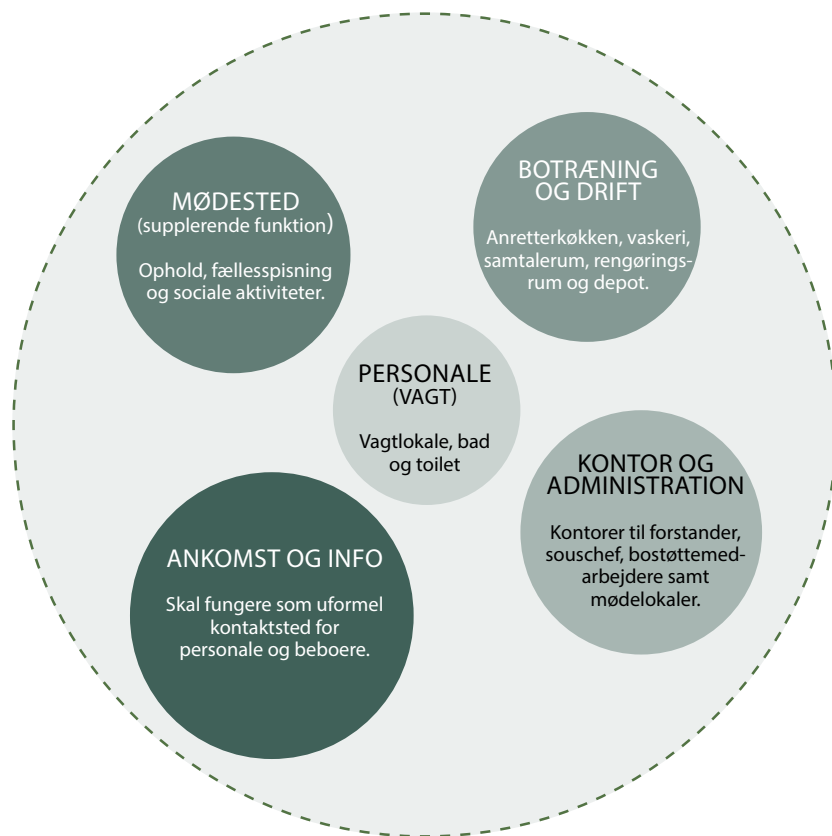
Dette skal ske med afsæt i Kirkens Korshærs menneskesyn med en recovery-orienteret rehabiliterende tilgang med evidensbaserede og specialiserede indsatser.

Huset Alma ønsker at understøtte denne tværgående vision for Kirkens Korshærs sociale arbejde i Sønderborg ved:

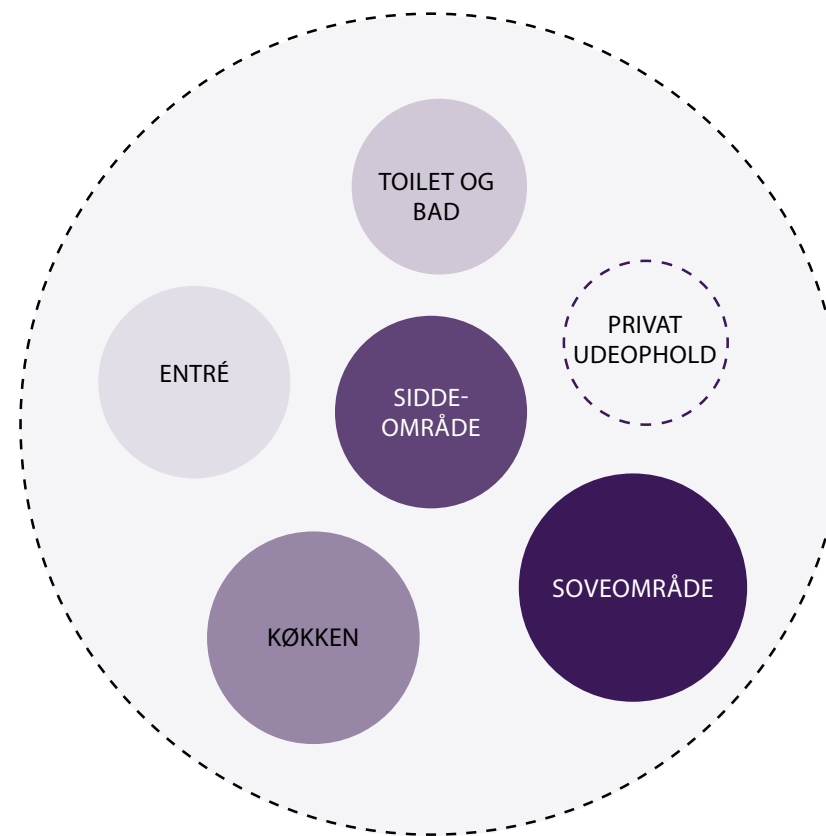
- At tilbyde hjemløse unge en værdig, midlertidig bolig i overgangen til eget hjem.
- At overgangsboligerne i videst muligt omfang afspejler en selvstændig bolig og gennem indretning, placering og materialer minimere oplevelsen af institution.
- At overgangsboligerne understøtter, at de unge kan få et ungeliv som andre unge.
- At fungere som et kontakt- og mødested, hvor unge i en udsat livsposition med komplekse problemstillinger kan søge rådgivning og støtte – både før, under og efter et herbergsophold.
- At kontakt- og mødestedet skaber gode rammer for et godt og trygt samarbejde mellem personale og den unge. Fra første møde med den unge arbejdes der med afsæt i en CTI-tilgang med fokus på systematisk udredning af den unges behov.
- At kontakt- og mødestedet fungerer som et sted til praktisk hjælp som vask af tøj, et sted at møde personale i det daglige, og ved særlige lejligheder gøre det muligt at afholde fællesspisning og sociale aktiviteter for de unge.
- At kontakt- og mødestedet gør det muligt at møde unge i risiko for hjemløshed, så der kan sættes ind tidligt og minimere risikoen for at ende på et herberg.
- At personalet kan komme på besøg hos beboerne i overgangsboligerne for derigennem at få bedre mulighed for at afklare beboernes støttebehov i forhold til at bo i egen bolig samt arbejde recoveryorienteret med beboeren i eget hjem.
- At personalet kan arbejde med en brobyggende indsats, således at den unge i det omfang personen har overskud til det, skal introduceres til andre tilbud og aktiviteter i Sønderborg og omegn, der kan styrke den unge fremadrettet.
- At det er muligt at invitere relevante samarbejdspartnere på besøg på kontakt- og mødestedet i forbindelse med udrednings- og afklaringsforløbet med den unge.

PROGRAM FOR FREMTIDIGT KONTAKTSTED OG OVERGANGSBOLIG

KONTAKTSTED



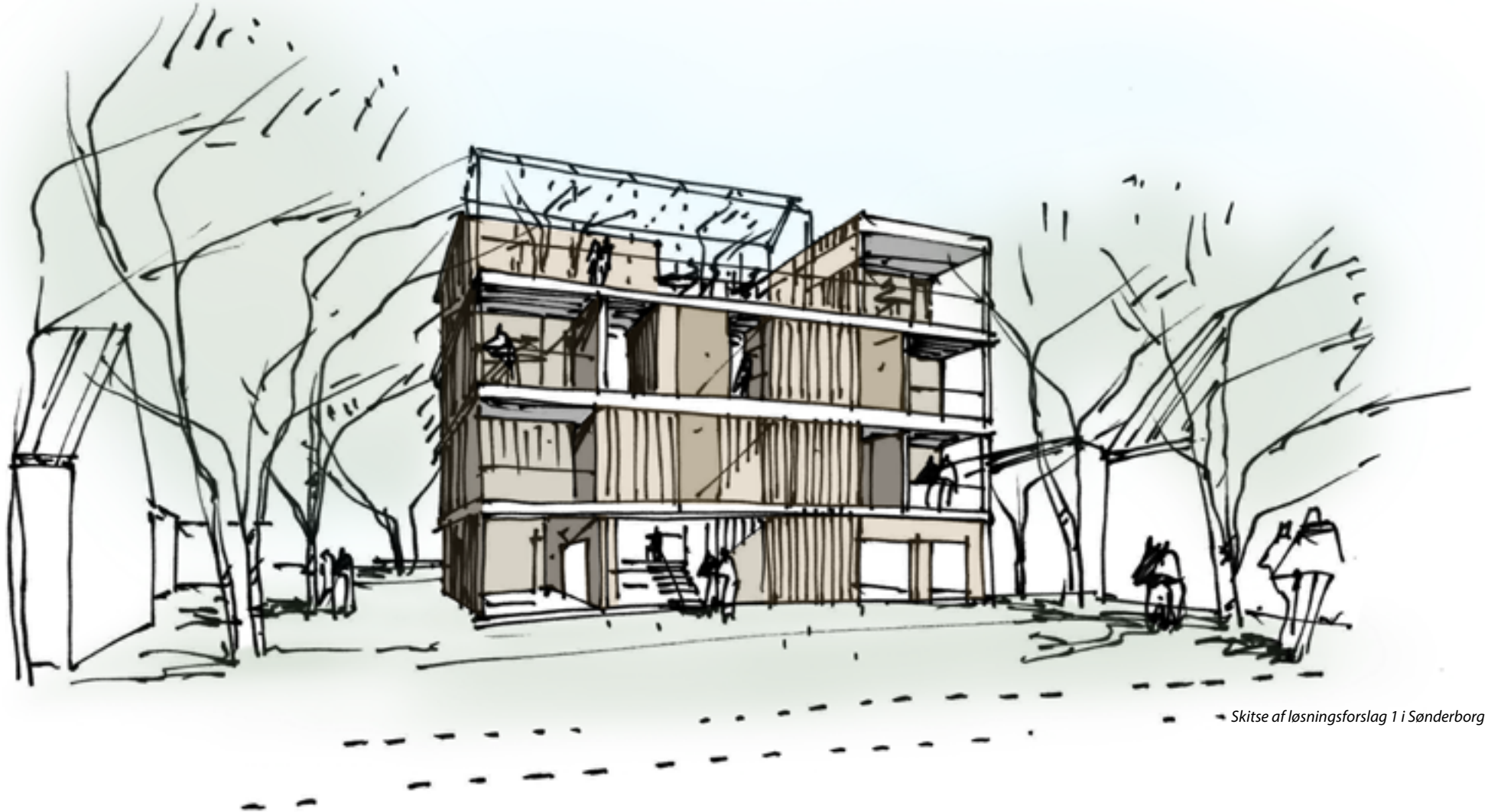
OVERGANGSBOLIG



LØSNINGSFORSLAG 1

SØNDERBORG

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i ny modulær bebyggelse på ukendt grund. Ny bebyggelse bygges op omkring et indre gårdrum med kontaktsted i stueplan, boliger i 3 etager samt fælles mødested (orangeri) på taget.



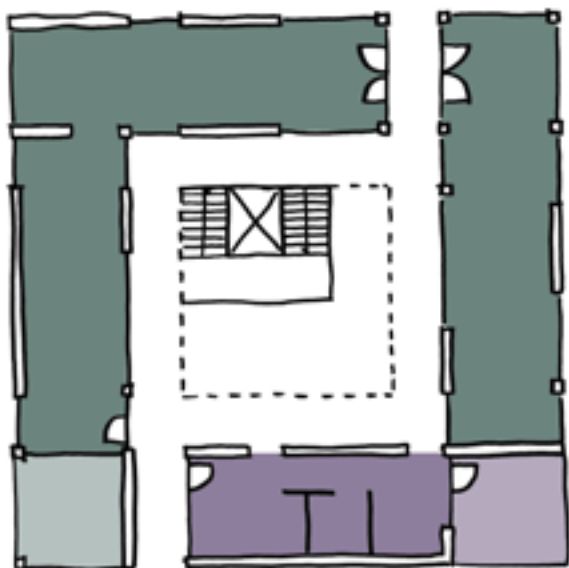
Skitse af løsningsforslag 1 i Sønderborg

LØSNINGSFORSLAG 1

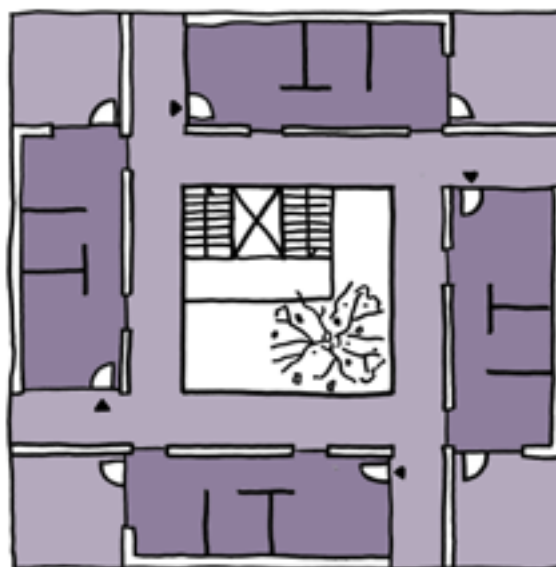
Kontaktstedet er lokaliseret i stueplan med et supplerende mødested på toppen af bebyggelsen. Funktionerne på stueplanen ligger i flydende forbindelse med det indre gårdmiljø som leder op til boligerne. Dette for at sikre en visuel forbindelse mellem borger og beboer på en uformel måde. På den måde har beboerne selv mulighed for at vælge fællesskabet til og det kan være enklere for personalet at komme i kontakt med beboerne uden at de behøver at opsøge dem i egen bolig.

Overgangsboligerne er etableret i to etager over kontaktstedet forbundet via et indre svalegangsmotiv. Alle boligerne har egen indgang, køkken, bad og toilet samt eget privat udeophold, der vender væk fra de andre boliger.

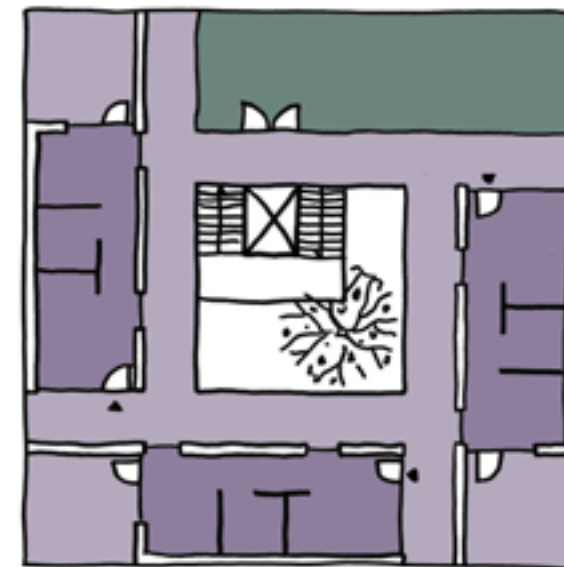
Som supplerende funktion til kontaktstedet er der etableret et orangeri på toppen, som et mødested for personale og beboere.



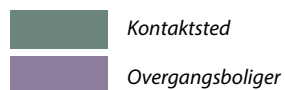
Skitse af plandisponering på stueplan

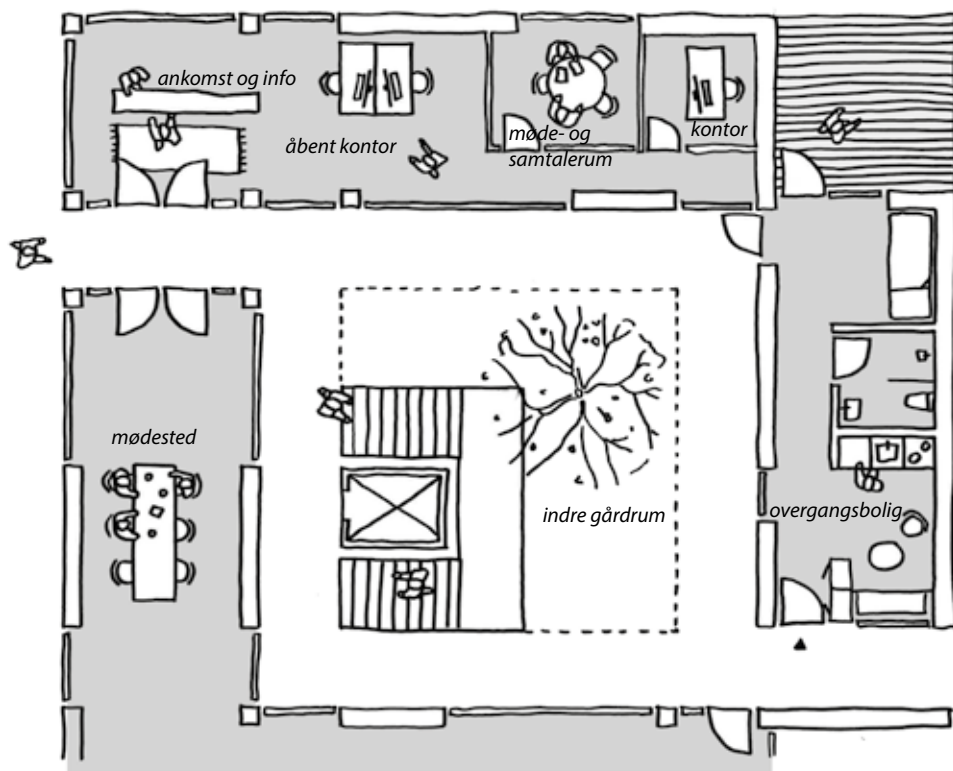


Skitse af plandisponering på 1. og 2. sal

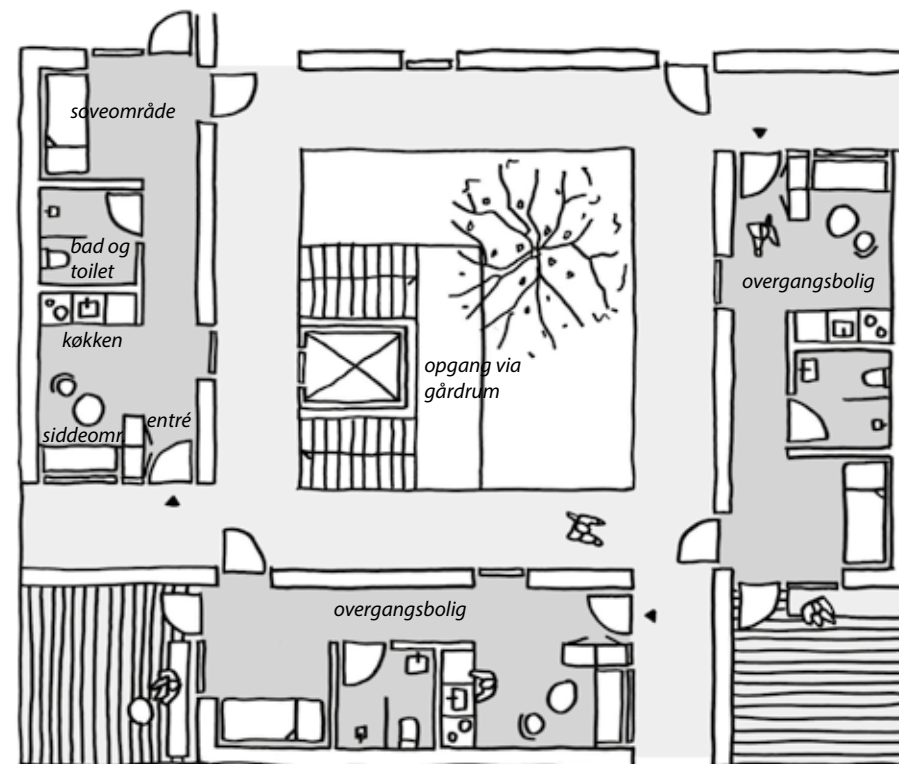


Skitse af plandisponering på 3. sal





Skitse: Planudsnit af kontaktsted i ny almen bebyggelse på ukendt grund



Skitse: Planudsnit af overgangsboliger i ny almen bebyggelse på ukendt grund

LØSNINGSFORSLAG 1

SØNDERBORG

Her vises nogle eksempler på hvordan en ny bebyggelse som løsningsforslag 1 i Sønderborg vil kunne tage sig ud.



Venligbolig+ ONV



Venligbolig+ ONV



Trekroner ungdoms- og flygtninge boliger, Vandkunsten

LØSNINGSFORSLAG 2

SØNDERBORG

Kontaktsted og overgangsbolig indpasses i ny bebyggelse på ukendt grund. Ny bebyggelse bygges i tre etager med kontaktsted i stuen og 1. sal. Resterende areal disponeres til overgangsboliger.



Skitse af løsningsforslag 2 i Sønderborg

LØSNINGSFORSLAG 2

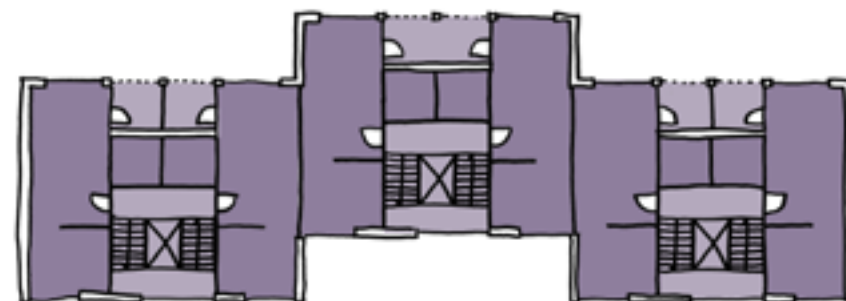
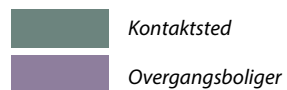
Kontaktstedet er lokaliseret i stueplan og delvis på 1. salen. Funktionerne på stueplanen har en mere offentlig karakter så som ankomst- kontakt og mødested. Det er også her det supplerende bostøttearbejde vil foregå. De funktioner, der er placeret på 1. salen har en mindre offentlig karakter. Det er primært her al det administrative arbejde vil finde sted.

Overgangsboligerne er etableret i to etager over kontaktstedet, som selvstændige boliger, der kan tilgås via en almindelig opgang.

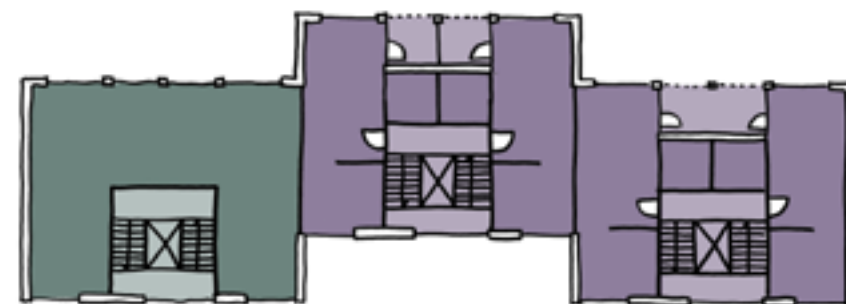
Alle boligerne har egen indgang, køkken, bad og toilet samt eget privat udeophold i form af en indelæggende altan.



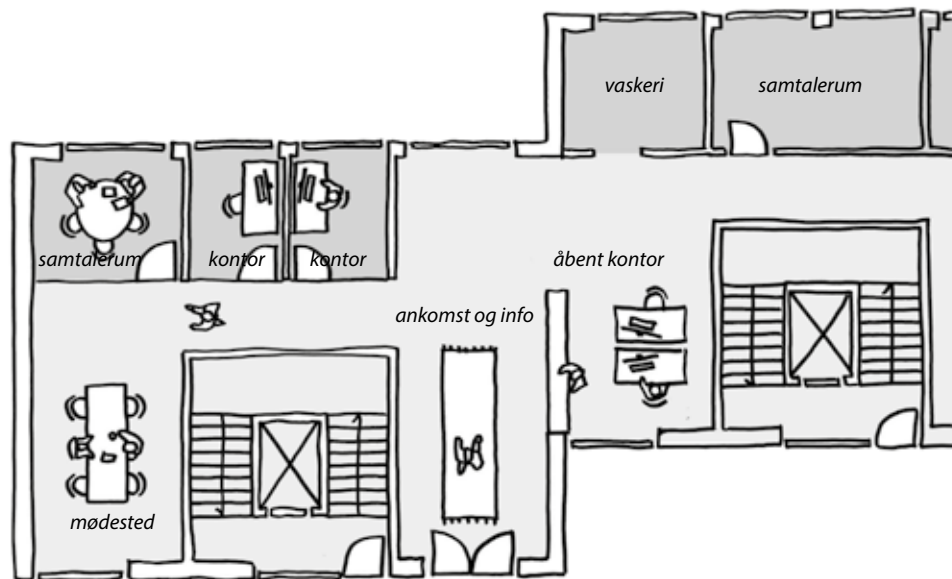
Skitse af plandisponering på stueplan



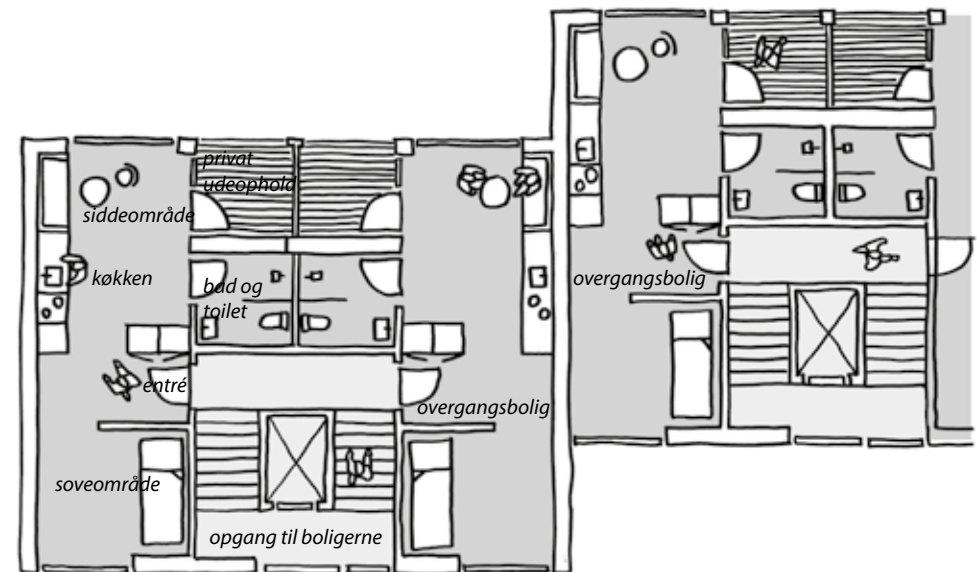
Skitse af plandisponering på 2.sal



Skitse af plandisponering på 1.sal



Skitse: Planudsnit af kontaktsted i ny almen bebyggelse på ukendt grund



Skitse: Planudsnit af overgangsboliger i ny almen bebyggelse på ukendt grund

LØSNINGSFORSLAG 2

Her vises nogle eksempler på hvordan en ny bebyggelse som løsningsforslag 2 i Sønderborg vil kunne tage sig ud.



Søhesten, Cubo arkitekter



Balders have, ONV



Nordrefælled kvarteret Almenbolig+, ONV

APPENDIKS

MENNESKER I HJEMLØSHED

Appendikset indeholder baggrundsviden om målgruppen, tilgangen Housing First og de primære tilgange til arbejdet med hjemløshed på herbergerne.

Der findes flere definitioner af borgere i hjemløshed. I botilbudsvejledningen for servicelovens § 110 (boformer til borgere i hjemløshed) lyder definitionen:

”Målgruppen for optagelse i et midlertidigt botilbud efter servicelovens § 110 spænder fra personer, der står helt uden tag over hovedet (boligløse), til personer, der har en bolig, de ikke kan fungere i, og som evt. er i risiko for at miste boligen, hvis der ikke sættes ind i tide med relevant hjælp. Hjemløshed er et flertydigt begreb, fordi det ofte relaterer sig til og falder sammen med en lang række af andre problemer end blot manglen på en bolig. Alkohol og stofmisbrug, blandingsmisbrug, psykisk lidelse, vold, kriminalitet, ringe arbejdsmarkedstilknøytning, manglende sociale netværk, et omflakkende liv og rodløshed er blot nogle af de problemer, der hænger sammen med hjemløshed”.

Ved den seneste hjemløsetælling i 2019 registrerede VIVE i alt 6.435 hjemløse borgere. Over de seneste 10 år, siden de første hjemløsetællinger i 2007, er der i Danmark sket en stigning i antallet af hjemløse på omkring 30%. Hjemløsetællingen i 2019 så et fald i antallet af hjemløse unge, modsat var der sket en stigning i antallet af hjemløse midaldrende

og ældre borgere. Dog var næsten hver 3. hjemløse borger i 2019 mellem 19 og 29 år. (Benjaminsen, 2019(1)).

Der findes mange forskellige faktorer, der kan føre til hjemløshed, og ofte vil der være et samspil mellem de forskellige faktorer såsom psykisk sygdom, stof- og alkoholmisbrug og økonomiske faktorer, der kan medføre kompleks social udsathed for den enkelte. I VIVEs kortlægning fra 2019 var psykisk sygdom den hyppigste nævnte 'væsentlige årsag' til hjemløshed (41%) efterfulgt af stofmisbrug (33%), alkoholmisbrug (23%) og økonomiske vanskeligheder (26%), derudover blev mangel på egnet bolig eller botilbud, udsættelse fra boligen, ikke længere at kunne bo hos venner eller familie og skilsmisse nævnt (Benjaminsen, 2019(1):11).

VIVE har identificeret otte forskellige hjemløshedssituationer, herunder at være gadesover, at bo på herberg, hotel, hos venner eller familie m.fl. Tabellen nedenfor viser en oversigt over hjemløse borgere i forhold til de otte hjemløshedssituationer. (ibid.:7).

Oversigt over hjemløse borgere opdelt på hjemløshedssituationer, 2009 – 2019. Antal. Kilde: VIVE (Benjaminsen, 2019(1):7).

Hjemløshedssituation	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Gaden	506	426	595	609	648	732
Natvarmestue	355	283	349	345	305	313
Herberg	1.952	1.874	2.015	2.102	2.217	2.290
Hotel	88	68	70	113	165	191
Familie/venner	1.086	1.433	1.653	1.876	2.177	1.630
Udslusning	164	227	211	178	169	121
Kriminalforsorg	86	88	64	90	68	72
Hospital	172	173	119	138	149	148
Andet	316	367	370	339	258	380
Uoplyst	273	351	374	348	479	554
I alt	4.998	5.290	5.820	6.138	6.635	6.431

HOUSING FIRST

Housing First blev udviklet som metode til bekæmpelse af hjemløshed i USA i starten af 1990'erne. Allerede i slutningen af 1990'erne kom de første videnskabelige analyser af effekterne og dokumenterede, at metoden var bedre end andre til at fastholde hjemløse i egen bolig. Tilgangen er i dag implementeret i en lang række vestlige lande og promoveres blandt andet af sammenslutningen Housing First Europe. I Danmark arbejder 39 kommuner aktuelt med en Housing First-tilgang (tal fra 2021), og VIVE og Socialstyrelsen har dokumenteret at tilgangen også har positiv effekt i en dansk kontekst. (VIVE, 2017; Socialstyrelsen, 2019(1), Socialstyrelsen 2021(2)).

Housing First kan ses som et opgør med tilgangen *Treatment First*, der har været den dominerende tilgang på hjemløseområdet også i Danmark. I *Treatment First* skal borgeren først blive boligklar ved eksempelvis at gennemgå behandling for misbrug, behandling for psykiske lidelser eller andet. I Housing First får den hjemløse i stedet tilbudt en permanent boligløsning som det første, sideløbende med en intensiv støtteindsats. Erfaringen er, at en stabil boligsituation fjerner noget af den usikkerhed og ustabilitet, som i mange tilfælde vil være en barriere for at den hjemløse kan opnå bedring på andre fronter. (Benjaminen, Christensen og Hundahl, 2020:16).

Den sociale støtte indgår som en nøglefunktion i indsatsen, og sker som et samarbejde mellem kerneaktører omkring den enkelte borger, hvor borgeren er i centrum. Støtten

tager afsæt i tre specialiserede og evidensbaserede metoder: *Critical Time Intervention* (CTI), *Intensive Case Management* (ICM), og *Assertive Community Treatment* (ACT). Valget af støttemetoder afhænger af borgers behov for støtte og i hvilket omfang, borgeren selv er i stand til at benytte støtte fra øvrige tilbud (VIVE 2017; Socialstyrelsen, 2019(1)). CTI-metoden adskiller sig fra ICM og ACT ved, at det er den eneste af de tre metoder der er tidsbegrænset og afsluttes efter ni måneder.

De tre bostøttemetoder

Critical Time Intervention (CTI) er en bostøttemetode relevant for borgere, som i betydeligt omfang kan benytte det eksisterende støttesystem, og som primært har behov for intensiv støtte i en kritisk overgangsfase. CTI-indsatsen foregår over ni måneder og er opdelt i tre lige lange faser. Den er mest intensiv i de første tre måneder og udfases i takt med, at borgeren er i stand til at fastholde egen bolig over tid. Borgere i et CTI-forløb har én gennemgående støtteperson.

Intensive Case Management (ICM) er en bostøttemetode målrettet borgere, som har behov for intensiv social og praktisk støtte i hverdagen i en længerevarende periode, og som kun i nogen grad er i stand til at benytte øvrige sociale tilbud og behandlingsindsatser og derfor har behov for støtte til at etablere og opretholde kontakten til disse instanser. Modsat CTI-metoden er der ikke en tidsbegrænsning for støtteindsatsen, således at støtten fortsætter så længe borgeren har behov for det. Borgere i et ICM-forløb har én gennemgående støtteperson.

Assertive Community Treatment (ACT) er en intensiv, langvarig bostøtte uden tidsbegrænsning. ACT er for borgere med meget komplekse problemstillinger, der ikke er i stand til at benytte de eksisterende somatiske og psykosociale tilbud og rummer støtte i og uden for egen bolig. ACT-støtten foretages af et ambulante, udgående og tværfagligt indsatsteam fremfor en enkelt støtteperson. (Vive og Rambøll, 2020:3; Socialstyrelsen, 2021(1)).

1 Begrænset støttebehov

2 Middelstort støttebehov

3 Omfattende støttebehov

RECOVERY, EMPOWERMENT OG REHABILITERING

Værdigrundlaget i Housing First-metoden bygger grundlæggende på tilgangene *recovery*, *empowerment* og *rehabilitering* (Socialstyrelsen, 2020).

Recovery tager afsæt i en forventning om, at borgere med psykosociale udfordringer (psykiske udfordringer, misbrugsproblematikker m.m.) er i stand til helt eller delvist at komme sig, hvis de modtager en indsats med afsæt i deres egen livssituation og ønsker (Benjaminsen, Christiansen og Hundahl, 2020). Det er en tilgang, der så vidt muligt sigter efter, at borgeren bliver uafhængig af professionelle støttesystemer. I Housing First betyder dette, at borgeren med den rette støtte og en bolig kan "komme sig" og overvinde de sociale omstændigheder, der er forårsaget af eller har skabt hjemløsheden (Socialstyrelsen, 2020:9).

Rehabilitering peger på den støtte og de redskaber og metoder, som den fagprofessionelle bruger og stiller til rådighed i samarbejdet med den enkelte borger. Hvor recovery peger på den enkelte borgers oplevede proces med at komme sig, handler rehabilitering om den indsats, den fagprofessionelle skal foretage for at understøtte borgerens re-

covery (Socialstyrelsen, 2019; Socialstyrelsen, 2020).

Empowerment nævnes ofte i forbindelse med recovery og rehabilitering og tager udgangspunkt i en forståelse af, at alle mennesker har ressourcer og kompetencer, uanset deres livssituation. Tilgangen går ud på at styrke borgerens råderum og kontrol over eget liv, således at de hjælpes til at klare sig selv i hverdagen og i egen bolig. Tilgangen bygger på et ligeværdigt samarbejde mellem borgeren og den professionelle, hvor borgerens skal bistås i at træffe egne valg på et oplyst grundlag. Tilgangen sætter fokus på processer, der modvirker afmagt og afhængighed. En stor del af Housing First-principperne fokuserer på at sætte borgeren i centrum og tage afsæt i den enkeltes ressourcer og behov, hvorfor empowerment indgår som en rød tråd i både Housing First-, recovery- og rehabiliterings-arbejdet (Socialstyrelsen, 2020; Vive og Rambøll, 2020).

Housing First-tilgangen er baseret på otte grundprincipper:

1. Boligen som en basal menneskeret
2. Respekt, empati og medmenneskelighed overfor alle borgere
3. En forpligtelse til at arbejde med borgerne, så længe de har behov
4. Selvstændige boliger i almindeligt byggeri
5. Adskillelse af bolig og støttetilbud
6. Udgangspunkt i borgerens behov og selvbestemmelse
7. Recovery-orientering
8. Skadesreduktion.

(Benjaminsen, Christensen og Hundahl, 2020:16)

EN TRAUMEBEVIDST TILGANG TIL INDSATSER OG DESIGNTILGANG

Mennesker i hjemløshed har ofte traumatiske oplevelser med sig eller oplever, som følge af deres hjemløshed, traumatiserende hændelser. Forskningen viser, at der er en direkte sammenhæng mellem antallet af tidligere traumer og risikoen for hjemløshed og ud-sathed generelt (Socialstyrelsen, 2019(1):8). Derfor er der i indsatsmodellen for Housing First for unge, samt i bostøttemetoderne en særligt traumebevidst tilgang (Benjaminsen, Grønfeldt, 2022; Socialstyrelsen, 2021).

En traumebevidst tilgang handler ikke nødvendigvis om at behandle individets traume, men snarere om at organisationen og personalet er opmærksomme på, hvordan adfærd og omgivelser kan være med til at mindske eller forstærke den enkeltes oplevelse af traumer (Benjaminsen og Grønfeldt, 2022:22). Fokus er på at skabe fysisk, psykologisk og følelsesmæssig tryghed for borgere såvel som personale, og at rammerne understøtter den enkeltes empowerment og oplevelse af tryghed og kontrol (Berger, Frøslev-Thomsen og Fynbo, 2022:7). I litteraturen peges der på en række bærende elementer for at sikre en traumebevidst tilgang som at understøtte borge-rens ejerskab; opkvalificering af personale og ledelsens viden om traumer; tillid, tryghed og transparens i beslutningsprocesser; rumlige, åbne og tryghedsskabende fysiske rammer, m.m. (ibid.:9).

Hjemløseforsker og arkitekt Jill Pable fremhæver desuden et behov for at indtænke en traumeinformeret tilgang i den måde, hvorpå de fysiske rammer indrettes (Pable, McLane og Trujillo, 2022). God plads, mulighed for rumkontrol, beroligende farver og belysning samt adgang til natur kan have helende og terapeutiske egenskaber. Men fysiske rammer kan også have en negativ effekt på et individs mentale velbefindende og indeholde såkaldte 'traume-triggers' – faktorer, der kan virke retraumatiserende og have en umiddelbar effekt på personens adfærd og trivsel (Berger, Frøslev-Thomsen og Fynbo, 2022:11). For eksempel kan små rum minde en hjemløs borger om den fængselscelle, han eller hun måske lige et blevet udskrevet fra og derved være med til at borgeren genoplever en traumatisk situation fremfor at medvirke til recovery (Pable, McLane og Trujillo, 2022). Ligeledes kan støj som fx skænderier eller larmende naboer give minder fra barndommen og traumefyldte perioder fremfor at bidrage til ro og stressreduktion, og støj fra installationer og ventilation kan være med til at holde borgeren vågen om natten.

HERBERGERNES AKTUELLE §110 INDSATS

Henvendelse og optagelse

- Henvendelse
- Screening
- Optagelsessamtale
- Henvisning til anden § 110-boform
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger ved borgerens henvendelse
- Optagelse
- Kommunale tilhørsforhold, sagsbehandler og samarbejde med nødvendige aktører
- Samtykke
- Tryghed og trivsel
- Borgerens økonomi og forsørgelsesgrundlag
- Påbegyndelse af udredning
- Påbegyndelse af opholdsplan (mål og delmål)
- Forventningsafstemning
- Husregler
- Boligsøgning
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til borgerens optagelse

Indsatser under opholdet

- Sagsarbejde
- Udredning
- Opholdsplan
- Samarbejde med kommunale myndigheder
- Samarbejdsmodellen
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til sagsarbejdet
- Social og praktisk støtte
- Kontaktperson og relation til personalet
- Boligsøgning
- Udredning af økonomi og gæld
- Borgerens netværk
- Helbred
- Afhængighed af rusmidler
- Kriminalitet
- Uddannelse og beskæftigelse
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til den sociale og praktiske støtte
- Aktiviteter
- Daglige aktiviteter og botræning på boformen
- Aktiviteter uden for boformen
- Husmøder, beboermøder og indflydelse
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktiviteter

Indsatser ved udskrivning

- Udflytning fra § 110-boformen
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger ved udflytning fra boformen
- Tilvejebringelse af egnet bolig
- Borgeren får henvist en bolig fra hjemkommunen
- Borgeren finder selv bolig
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til tilvejebringelse af egnet bolig
- Udskrivning til anden boligløsning
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger ved udskrivning til anden boligløsning
- Når samarbejdet ikke fungerer eller ophører uplanlagt
- Udeblivelser
- Henvisning til anden boform
- Bortvisning
- Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til når samarbejdet ikke fungerer eller ophører uplanlagt

KILDER

- Analyse & Tal (2018), Efter ophold på hjemløseinstitutioner - En registerundersøgelse af hjemløse og tidligere hjemløse borgeres tilværelse og kontakt til behandling
- Analyse & Tal (2021), Efterforsorg i en Housing First-strategi – et litteraturstudie
- Benjaminsen, L. (2019(1)), Hjemløshed i Danmark 2019 – National Kortlægning, VIVE
- Benjaminsen, L. (2019(2)), Boliger til unge i hjemløshed – muligheder og barrierer – En caseundersøgelse i tre kommuner, VIVE
- Benjaminsen, L., R. A. Christensen og M. S. Hundahl (2020), Udbredelsen af Housing First – Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløhedsområdet i Danmark, Socialstyrelsen, Rambøll Management Consulting og VIVE
- Benjaminsen L., T.M. Dyrby, M.H. Enemark, M.T. Thomsen, H.S. Dalum & U.L. Vinther (2017), Housing First i Danmark. Evaluering af Implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner. Rapport 17:03. København: Rambøll & SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Benjaminsen, L. og I. Grønfeldt (2022), Housing First for Unge – Evaluering af et modningsprojekt i fire kommuner, VIVE og PwC for Socialstyrelsen
- Benjaminsen, L., L. Vistisen og R. Christensen (2019), Afprøvning af midlertidige overgangsboliger med ICM-bøstøtte til unge i hjemløshed - Afsluttende evaluering, VIVE
- Berger, N., J. Højfeldt-Thomsen og L. Fynbo (2022), Viden om traumebevidste tilgange i indsatser til socialt udsatte voksne – En vidensafdækning og skitsering af en prototype, VIVE
- Behrens, M. J. (2017), *A Review of Research - Designing the Built Environment for Recovery From Homelessness*, Design Resources for Homelessness
- Carlberg N, og H. Lind (2017): Sociale Mursten. Seks eksempler på arkitektur som gør en forskel for socialt udsatte. Udarbejdet for Realdania og Den A.P. Møllerske Støttefond.
- Carlberg 2022, Baselineanalyse Svenstrupgård, Ikke publiceret.
- Erkan, S. og projekt UDENFOR (2007), *Vold mod hjemløse - hjemløses oplevelser af vold på gaden*, projekt UDENFOR
- Jørgensen, T. og L. Benjaminsen (2018), Når udsatte borgere møder velfærdssystemet, VIVE
- Kirkens Korshær (2021), Housing First –vejen dertil
- Kirkens Korshær Sønderborg (2021), *Fortællinger fra hjemløse*, Kirkens Korshær
- Mik-Meyer, N. (2018), Fagprofessionelles møde med udsatte klienter – dilemmaer i den organisatoriske praksis, Hans Reitzels Forlag.
- Neidel, A. (2021), Fra hjemløshed til egen bolig – unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til egen bolig. Socialt Udviklingscenter SUS for Realdania
- Pable, J., Y. McLane og L. Trujillo (2022), *Homelessness and the Built Environment – Designing for Unhoused Persons*, Routledge
- Pable, J., A. Ellis (2015), *Trauma-informed Design. Definitions and Strategies for Architectural Implementation*, Design Resources for Homelessness
- Regeringen (2021), Alle skal have et hjem – En ny vej ud af hjemløshed
- Rambøll & SFI (2013), Hjemløsestrategien. Afsluttende rapport. Udarbejdet af Rambøll og SFI for Social- og Indenrigsministeriet
- Socialstyrelsen (2019(1)), Housing First for Unge, Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed, Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2019(2)), <https://vidensportal.dk/handicap/udviklingshaemning-og-udfordrende-adfaerd/recovery-og-rehabilitering>
- Socialstyrelsen (2020), Faglige anbefalinger til § 110- boformernes socialfaglige indsats, Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2021(1)), CTI-metoden, https://socialstyrelsen.dk/filer/voksne/hjemloshed/critical_time_intervention_cti_manual_marts_2015.pdf
- Socialstyrelsen (2021(2)), *Styrket implementering af Housing First - Erfaringer fra danske kommuner*, Socialstyrelsen
- VIVE og Rambøll (2020), *Udbredelse af Housing First – Beskrivelse af indsatsen*, Socialstyrelsen
- Weatherall, C. D., M. B. Andersen, J. Hauch, A. Egelund-Müller og A. Frandsen (2021), *Sådan stopper vi hjemløshed – Det næste store skridt*, Kraka